

THESES INAUGURALES
Speciminis Juris Civilis Tripartiti
D E
PROBATIONIBUS,
CUJUS
P. I.

D E
Per-Antiquis Veterum, tam Suecorum, quam Germanorum per Ordalia Purgationibus
cum notulis subitaneis iisque planissimis
PRÆSIDE

Rebus qui præest singulis & omnibus
DEO TER OPT. MAXIM.

Auctoritate tamen indulgentissima
MAGNIFICI DN. RECTORIS

Dn. PETRI de TOULLIEU,

J. U. D. ejusdemque Facultatis, in inclyta Illustrium ac Præpotentium Gron. & Oml. Ordinum Academia eaque Perillustri, Antecessoris Ordinarii, Celeberrimi, Famigeratissimi,

NEC NON

Amplissimi Senatus Academici consensu summè benevolo,

UT ET

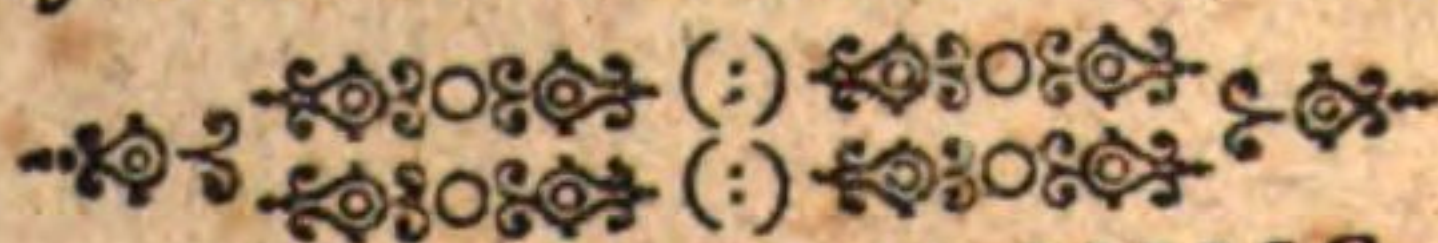
Decreto Nobilissimæ Facultatis Juridicæ admodum gratiofo
PRO

Summis in UTROQUE JURE Honoribus, Privilegiis ac Insignibus Doctoralibus decenter atque rite demerendis, solenni Eruditorum ventilationi

Ad diem 2. Septembr. Ann. 1724.

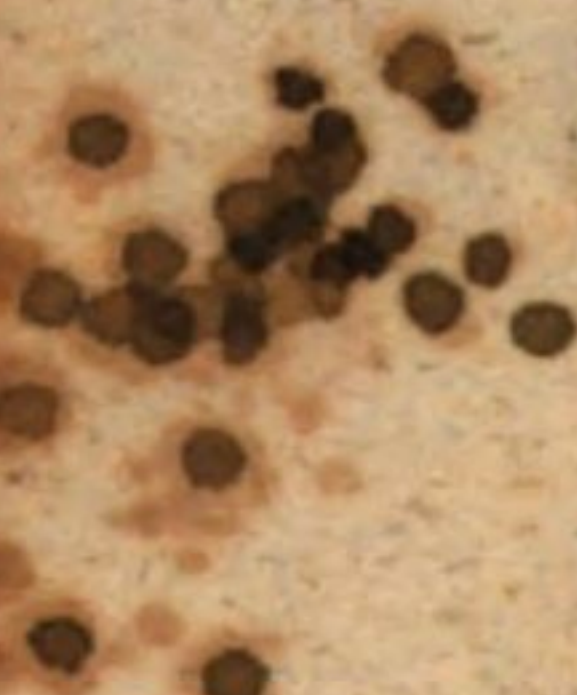
Loco consueto & Publico Templi Academici submittit.

CHRISTIANUS NETTELBLADT, Holm. Svecus,
design. Jur. Profess. Publ. Ord. Reg. Gryph.

GRONINGÆ, ex Officina JOHANNIS à VELSEN. 1724. I. I.

2.

I. N. D.
LECTORI BENEVOLO
S. A. O.

Accipe in solutum L. H. id scripturæ genus, ad quod qui supremos in utroque Jure honores rite appetunt obligati sunt; Thema scil. quod inaugurale solemus appellare. Hoc enim volunt Statuta Academica, Lauream Ddlem petentibus præscripta, & dum volunt, veniam simul indulgent, illud ex plurimis, quibus voluminosum Juris Civilis Corpus abundat, seligere, quod vel tritum & vulgare; vel rarum, novum, curiosum & commendabile sit. Quale itaque præsens nostrum, intra fatalia termini nimis angusti, lassatique præterea aliis atque aliis negotiis, festinato utut studio, leviter adumbratum, inque arenam publicæ Disputationis meæ productum, quod frontispicio harum paginarum inscriptum legitur argumentum sit, meum non, sed tuum L. A. est, æqua lance perpendere. Rubrum ut vides, vix rari quid, grati parum, novi nihil, obsoleti multum, continet, itave frigidum prima fronte est, ut nihil quicquam præter ipsam tractationem habere videatur, quo se commendet. Placuit tamen dum libuit, libuit enim ob varias & inter eas præprimis festinationis rationes, ubi incumbit Inaugurale ex decreto gratiosæ Facultatis Juridicæ in Illustri Academia Groningensi in publicum protrudere specimen, jam conceptum *de mutati in Svecia nummi salutari & non salutari reductione*, secundum præsentem Regni statum, considerata, ob suam prolixitatem differre, & Theses ex Probationis materia obiter decerptas cum subitaneis notulis promulgare præsentis, easque inveteratas. Miraberis forte, antequam vel hæc talia mea prolegomena legeris, vel ipsam perlustraveris tractationem, cur me, tuo judicio, hac occasione intra orbitam vulgaris materiæ continuerim, nauci floccique pensa, non futili illa (prouti vulgo perhibetur) cujusvis scripti prædria, quam inter alia, pene multa, partim per saltus laudes eruditionis atque encomia promovendo; partim alliciendo qui scriptum studiose conquirant, sedulo legant, magni-
(2 que

que faciant; partim conciliando Magnatum in aulis Regum Principumque gratiam, summorumque in remotissimis terrarum angulis, vel ubicunque demum diem degant, Mecænatum favorem; prolixè satis cumulateque amasiis suis polliceri pollet, luxuriosa nominis pompa, splendorque rubri. Subrides hinc vel despicias plane, hanc nostram diligentiam, utpote quam, in hac uberrima scriptorum segete, post tot spissa & tremendæ molis ac prodigalitatibus volumina; tot fastuosæ prolixitatis scripta; tot Dissertationum myriades, tot Tr. observationes, meditationes, commentationes & nescio cujusne rubri, attamen ejusdem generis meletemata, plane innumerabilia, non modo supervacuum credis ac inutilem, sed & me in hac materia operam ludere, oleum perdere, toties quoties perscrutata ruminari atque repetere exposita, cum tibi face amplius nulla, nec duce egere videatur, id quod rubrum exhibet Thema. Ringis, clamitas, stomacharis, murmuræque vel susurros magicos rhinocerotis in modum evomis, ob dicta deductave in cap. 2. hujus libaminis Inaug. idque ex ea potissimum ratione, quod sint aruginosa, ex inumbratarum LL. antiquitatibus hausta, anilium fabularum commenta, rubiginosa, obsoletave, (prouti hisce elogiis a non nullis (a) antiquæ Germ. Leges excipiuntur,) quibus tricis & stribliginibus non deceat quemquam immorari per §. 3. *proæm. Inst.* bona verba quæso; deponere arma, permulcere animum & consolari; sin minus: loquere & grunniante barrienteque voce debacchare, nam lubent adhuc plura: exaudio hæc, & si habes, adhuc alia. Verum, ne te intempestivis defatiges suspiriis, miserisque lamentis, inve discrimen ponas caput tuum, num sanum sit vel cucurbitæ sinciput; accede medelas, modo rheumatismus tuus Eurotomania furore non insanabilior, commodabo manus, tibi que consolationis guttulas æque instillare conabor, ac refocillare responsionum verbis. Equidem, quod ad unum & alterum, quo de discrucias, attinet; scio certe, quantum artificiosa risi glaucomata five lenocinia in speciosis titulis, hocce imprimis ævo, valent pro quotidianis & pervagatis, quantumque demulcent: ast, juxta non ignoro, novum tantum, ubi nigrum examinatur, scriptoris nomen,

(a) Conf. Harpprecht's von Harpprechtstein in Tr. *Speculi Saxon. & Svervici non usus Modernus*, passim per totum scriptum.

nomen, (quod hodie edere æque feliciter ac India novas formas *Constit. tanta* §. 18. *de confir. dig.* deproperant) ad pene longam superiorum interpretum paginam, neque quicquam ultra haud raro divendi, offerrique à nugivendulis; è contra in protritit & plebeis, ubi id fructuosum imo necessarium, quandoque versari, iisque suas impendere horas, non minus per plurimis nostro hoc seculo honori fuisse, quam adhuc esse. Vulgaria siquidem & ubivis obvia, quæ audiunt, licet eorum in legali studio per plurima sint, dummodo non vulgariter, more consueto, lustrentur & proleterie, potius industria jungatur ingenio, accedatque librorum haud vulgaris lectura, utique nec inconcinne, nec plane intempestive (sicuti diversa prostant exempla,) sub examinis incudem de novo revocantur trutinanturve. Quæ cum ita sint, non tam raritati hederæ pro vino vendendo, quam dignitati materiæ, studendum esse duximus; alioquin, sicubi jactantia verborum magis curæ cordique fuisset, magisque allecassent involucra scoriave, quam ipsæmet gemmæ, loco hederæ, verba Ulpiani ex l. 1. *π. de Restit. in Integr.* curavissemus suspendere. Imprimis cum in quæstionibus, quibus repleta quotidie inveniuntur summa & infima Dicaasteria, resonantque Illustrium Academicarum cathedræ, tantæ utilitatis sit atque necessitatis, ut sine hac, chaos respublica, sceleton justitia, abortus lex, crimina nomina, pænæ lepores sive festivitates, ac quo multa dicam paucis, nec jus defendi nec injuria repelli possit. Hinc facile quemvis largiturum spero, præsentis Dissertatiunculæ argumentum cæteris omnibus præripere palmam, sibi que vindicare primas. Desine idcirco L. S. si unquam miratus es, amplius mirari, cur hoc & tritisimum & vulgarissimum perque totum Juris Civilis systema disseminatum Thema selegerim in scenam Dissertationis Inaug. producere, hocve, si minus ob jam jam declarata, attamen aliis potissimum duabus ex causis, quarum altera, ratio, jam silentii velariis premenda, abunde momentosa, hujus commatis specimen, quod ob spatiosam per omne Juris scibile amplitudinem, abyssum quandam juris repræsentare valeret, à me exigens; altera vero, quod sic placuit. Cæteroquin, cum porro deblateras, me fabulas narrare, enucleando è LL. antiquis Francorum, Salicorum &c. apud Lindenbrochium, utet alias, extantibus, ritus modosque probandi res controversa

troverfas apud Germanos veteres; quin imo, naſum ea propter ad unum ſuſpendis, & hæc omnia pulchre ſatis & eleganter a te fieri credis; primo loco tibi dictum velim, quemadmodum materiam quandam pertractaturos deceat totam rem ab ovo ad calcem evol- vere, pariter & me ariolari noluiſſe cum antiquis Ddribus *ad Tit. Decret. de Purgat. Canon. & Vulg.* aut multis paraſangis ruminari, ingeminarique, tam Græcorum quam Romanorum de Athletis, Paleſtritis, &c. antiquitates; verum in Germania vitam viventi placuiſſe domeſtica contrectare ac primas protoplaſtorum noſtræ gentis decidendi rationes attingere, ut turpitudinis notam ex l. 2. §. 43. ff. de O. J. inureret ſcommaticus quiſquis, magnusque ſtauro- latra. Dein, numne tibi potius dedecori cedat, ac mihi, verba qui contra me urges §. 3. *proem. Inſtit.* ſanioribus decidendum re- linquo. Mihi videtur quod ſic: modo concedas & ea inutilium & fabularum nomine in *cit.* §. 3. venire, quæ non duntaxat in praxi uſum habent nullum, ſed &, quæ etiam nullum habere debent, quoniam LL. Domeſticarum ratio habenda ſit. *per Receſſ. Imp. de anno 1654. §. benebens ſollen 105. Ord. Jud. Aul. Tit. 1. §. und weilen conf. Mollenb. Theſaur. Jur. Civil. in præfat. not. 7. p. m. 8.* Jam autem hæc juxta ſtateram ſanæ rationis ac veritatis penſitata, quantane reſpe- ctu cynoſuræ LL. Domeſticarum &c. in hodiernæ Jurispruden- tiæ ſtudio forent inutilia, quæ paſſim crepant ſtrepuntque auctores utilia eſſe, quamvis nil minus ſint, id, quod teſte Ill. Thomafio, (b) ipſoque majore, ratione ſcilicet & experientia, damno ſuo compe- riunt Juris ſtudioſi; quantane meſſis fabularum, ubi totum no- ſtræ Jurisprudentiæ ſyntaxma rigoroſo, ut deceret, ſubjiceretur examini, quo examurcarentur apinæ & ea omnia, quæ ob ſtatus & rationis diverſitatem ineptè ſatis ex Jure Civili, privatorum in Ger- mania cauſis applicantur; quot non perperam poſitarum cento- nes, (c) ſi illud, quod originarium eſt atque domeſticum jus, re- ſtitueretur in integrum, ac ex in ſemper primo loco, quid juſtum ſit, inculcaretur, addito tunc demum in ſubſidium ubi neceſſe Jure vicario Juſtiniano: ut adeo, cum conſveta hæc in foris & ſcholis ludatur fabula, nemo jaſtanter gloriatur, ſe nihil inutile, nihilque quidquam ab ipſis rerum argumentis alienum vel didiciſſe vel do- cuiſſe

(b) *In Diff. de Noricorum cauſis adimendi legitimam §. 1. & 2. p. 4.*

(c) *Vid. Thomafii Diff. de Rerum different. intuitu Jur. Germ. privat. §. 1. ſeqq.*

cuisse unquam. Sic se habent res nostræ, nec diffitendum, permulta inter ea, quorum usum sibi lent modernum esse, quatenus hic, illicve loci in praxin forensensem veniunt deducenda (d) in ipsis rerum argumentis neutiquam obtinere. Nihilofecius hæc talia sæpè numero in scholis Jctorum docentur, debentque ob diversum & varium Germaniæ statum (e) doceri, quamvis non ubique foris convenient. Quis itaque ejusdem Camenæ ex veterum Germ. Jurisprudentia hoc loco prælibatos labores nigro notabit carbone, æquus qui rerum censor & arbiter esse contendit. Præterea, utrum magis vel minus laudabile sit, sepulchris, ceu loquitur meo encomio longe major B. Mevius, (f) veterum Jctorum quasi immobilis insidere, ac immoderato appetitu (g) manes Græcorum atque Romanorum inquisitione veterum inquietare, nihil præter male interdum olentia Latii & Græciæ sputa lingere, nihilque aliud legere, sed ea duntaxat basitare, cæteris licet melioribus, pro palea, stipula, culmoque habitis omnibus; an vero antiquitates patriæ industrius, ut hæctenus factum, excolere, causas earum, rationes atque occasiones investigare, singula cum cura perreptare ac distincte de iis nonnulla præfari; judicent per me qui id gestiunt (h) Sufficit placuisse posterius, rectene an secus, alibi discutendum relinquo. Scite admodum hac in re fatur Cicero Lib. 2. de Orat. Nihil, dicens, earum rerum scire, quæ antequam nasceris factæ sunt, est semper esse puerum; cognoscere vero res gestas memoriæ veteris, ordinem tenere antiquitatum, exemplorum habere notitiam, decorum, laudabile ac propè divinum est. Tandem qui nimis mature frontem contrahis, quo melius P. hanc imam libaminis mei rodas dente Theonino, præpondera, quam insulsi ac turgidi, imo inciviles plane, juxta l. 24. ff. de LL. sint, qui haud expectato toto libello de una aliqua particula ejus proposita finistre dijudicandi, traducendive ansam præripiunt. Quo prudenter pensitato monito, curam interim civilitatis atque humanitatis tuæ

(d) Vid. Anon. der unpartheyschen Urtheile von Juristischen und Historischen Büchern ubi Strykii U. M. examinat pag.

(e) Vid. Thomas. in cit. Diss. de Noricor. caus. §. 2.

(f) In proleg. in Jus Lubecens.

(g) Thomas. in Diss. Morum cum Jure scripto contentio §. 7. p. 8.

(h) Thomas. in Diss. de O. C. ac Intent. C. C. C. §. 2. p. 4.

tuæ gere, donec omnibus partibus absolutum, uti omnium, ita etiam tuo, aliquando valeam submittere iudicio, hunc, quem jam per theses inchoatum vides de Probationibus Tractatum. De eo enim mihi adhuc commonendus es, L. A. quod præsentis opellæ methodum spectat, quam, cum sine ea nil procedit nisi confusio, (i) arbitraria lege sequentem in modum disposui, ut *P. I.* ejusque *cap. 1mo* præmittam rubri enucleationem, Probationis definitionem, variasque in *JC*torum subselliis tritas divisiones & *cap. 2do* scitu necessaria, de diversis veterum probandi modis per Ordalia, breviter ac concinne suppeditem; Dein *P. 2da Cap. 3^{tio}* potiora æque ac receptiora Probationis plenæ includam capita, ordine ut sequitur sequenti, scilicet, ut *Seç. 1ma* ostendat facti evidentiam sive Ocularem Inspectionem; *Seç. 2da* Documenta & Instrumenta exhibeat omnia; *Seç. 3^{tia}* eam, quæ propria nititur confessione, Probationem tradat, sicque per suas sectiones distinctas, singula plenæ fidei argumenta sistat; Denique *P. 3. in cap. 4.* pariter ac in priori factum, minus plenæ Probationis species quotquot sunt, eadem absolvat methodo. Hoc præstito, quid dein circa ipsum actum, solennia, collisiones, &c. addendum sit, videbimus; dum plura in præsens stipulari pro charlataneriæ crimine reputarent forsan malevoli. Nova siquidem mihi parata esse iudicia, sive illorum, quos inopinata & subita in publicum prorumpendi licentia movebit, sive aliorum, qui nihil magis, quam qualiacunque nostra studia prius creta mox nigro notare carbone, ac ubi nihil inveniunt saltem verba inhiare sicque famam inquinare, summopere appetunt, haud me fugit. Ubinam vero juris & modestiæ decretis innixa sunt, ultro, maxima cum gratiarum actione iis dabimus manus, sua præmia, laudes; sin minus, quid juvabit morosum obtrectatorem morari, qui moribus suis condignam & legibus notatam in *can. infames 17. caus. 6. qv. 1.* inveniet sententiam. Tu interim L. B. si faves & vales, bene est: sin secus, cura ut valeas & faveas: hæcve ubi placent, lege; ubi non, repone; sicque quæ sequuntur morare.

CAPUT

(i) *Vid. Angel. in L. 1. §. 15. π. de Oper. Nov. nunciat. junc. §. 3. vers. sed ne imprimis Inst. de Legat. Accurs. in §. igitur proæm. Inst. Bald. in L. 2. de O. I.*

CAPUT PRIMUM

SUMMARITER

DE

*Probationis nomine, definitione, divisione &
speciebus sistit generalia.*

THE S. I.

Enethliacas five natalitias verborum, fronti præsentis Dissertatiunculæ inscriptorum, literas, solent, ad instar alicujus nucifrangibuli, Tituli, qui materiam aliquam sumptere tractandam, juxta monitum, quod & ego alias magnifacio, non

A

ince-

incelebris J^Cti Ulpiani in l. 1. ff. de reb.
 credit. & l. 1. §. 1. ff. de suspect. Tut. & Curat.
 haud raro, undique tam scrupulo-
 se quam copiose conquiritis dedu-
 ctisve elegantis, ac indubitatis ori-
 ginis legitimæ documentis, una
 cum proluxo sesqui-pedaliū ver-
 borum firmate, ampullarumque
 lenociniis, ad exhibendum produ-
 cere; id quod quidem in præsens,
 partim vel ideo, quo adversus me
 amplissimi Judicii Criticorum
 competens indignatio ex l. 39. §. 1.
 Cod. de Appellat. desit, cessetque; partim
 etiam, ne in simulata Juris Philo-
 sophia, arg. l. 1. §. 1. de J. & J. five otiosis,
 teste Ill. de Klein in Diss. de invito & c. cap. 1. n. 3.
 pag. 245. five vanis plane, juxta l. 2. §. 1.
 Cod. de Const. pec. plus justo videar libe-
 rator

ralior ; imprimis quum post tot scriptorum myriades, qui nomen in fronte gerunt idem, adhuc quid Probare sit, ignotum esse possit nulli: nec decere, nec conducere opinor.

T H E S. II.

Interim tamen, ut etiam subtilitati eorum, juxta *l. 2. §. I. de Constit. pec. satis fiat*, qui *arg. l. Domitius π. de Testam.* ducti, permotique exemplis Autorum & Antistitum Juris, observantiis tam veterum quam recentiorum Jurisconsultorum & nescio quorum interdum ineptorum similibus, rationum, stropharumque auctoritate & prætextu, non satis

prudenter propugnant, in quavis materia; prius oportere Inscriptionis evolvere terminos, quam determinare; hinc seculi genio & aliorum magis quam propriæ indulgens crisi, paucula heic virgula Grammaticorum censoriæ subdenda esse agnosco.

T H E S. III.

Nomen hinc, five verbo (a) probo five probe adverbio debere,

(a) Etymon Tituli nostri generalis de Probationibus in adverbio *probe* quæsitat *Hostiensis in summa sua §. Tit. de Probat.*; in facto, quod probum audit, quovis, citati Autores à *Calvino in Lexic. Jur. sub. v. probare p. m. 747.* & *Abbas in rubr. Tit. de Probat.*; in propalatione seu manifestatione ejus quod dubium erat *Joh. Andrea in rubr. X. de Probat.*; alii denique diversimode, sicuti singulos numeroso satis syllabo in scenam producit *Mascard, Vol. I. Tr. de Probat. mox in pr. qv. 1.* Mihi rectius sentire videntur, qui cum *Duareno ad Tit. de Probat. cap. 2.* ea propter à verbo probo amant repetere nominis genesin quod efficit, ut probum ac rectum, nec calumniose aut improbe confictum id judicetur, quod in judicio agitur. *vid. Donell. in Tit. de Probat. c. 1. p. m. 1321. Ummius in Disp. ad Process. Jud. 15. th. 1. n. 1. Ill. de Klein in Diss. de Probat. qua fit per libr. Mercat. cap. 1. n. 4. p. m. 984.*

bere, id quod rubrum præ se fert
 vocabulum, nulli non indubi-
 tatum esse confido; ut adeo
 in tota vocis Onomatologia,
 quid præter dicenda de diver-
 so hujus vocabuli sensu (^b) (hunc
 insuper eo tantum loco hac vice
 A 3 habeo,

(b) Nomen probationis est *πολύσημον*, varias & diversas habens
 significationes, & hinc, ne remoram mihi faciant Philolophi, re-
 mitto, qui horum placita audire adamant, ad *Fabri Thesaurum Erud.*
Scholast. sub h. v. cæterosque Lexicographos, ut & *Ekholt. in Com-*
ment. Digest. Tit. de Probat. §. 1. Bachovium in Not. ad Treutlerum
vol. 2. diss. 4. th. I. p. 167. aliosve. In Corpore nostri Juris occur-
 rit; Imo pro laudare sive approbare, in *l. 7. §. 2. ff. ad L. Jul. repet.*
 unde probati fidejussores, in *l. 9. π. de his qui satisd. cog.* sunt ap-
 probati, & in *l. Cod. Theod. de Tyronib.* eodem sensu veniunt, *pro-*
bati milites; 2do. juratam, in *l. 3. §. 3. ff. de Minor.* denotat pro-
 missionem; 3. sumitur per *l. 9. §. 10. ff. qui satisd. cog.* pro inqui-
 sitione in facultates alicujus; 4to. idem valet ac tentare, experiri, rei
 alicujus periculum facere, juxta *l. 26. π. ad L. Jul. de Adulat. l. 15.*
π. de peric. & Commod. rei vend. Spigel in Lex. Jur. sub h. v.
 hinc probata uxor & probatum vinum, in cit. leg. obvenit, quadrat-
 que huc Medicorum probatum est, *vid. Stryck. in Diss. de Probat.*
Semiplena cap. 1. §. 2. pag. 4. 5. juxta LL. Edwardsi Saxon. cap. 2.
apud Bromptonum, pro re, ponitur, tanquam propria sibi vindica-
 ta, asserta, adpropriata; 6. in *LL. Canuti Regis c. 44. ap. cit.*
Brompt. pro eo, qui emit rem alienam, teste, *Du Cange in Glos-*
sario Med. & Infima Latinit. sub v. probare p. m. 430. edit. Frft.
 Ultimo loco notat omnem cuicumque factam fidem, juridice vero
 sam

habeo, ac Germ. beweisen/ quasi etwas weiß/
hell oder klar machen/ *cujus intuitu in l. ult.*
Cod. de Test. Tutor. luci comparatur, & in
l. 4. C. de Temp. & reparat. a pell. lumen voca-
tur, secundum quod, non vero se-
cundum conscientiam (°) tenetur
judicare Judex;) ad Tituli illustra-
tionem haud inutiliter dici posfit,
ne vix quidem percipere valeam.

THES.

eam duntaxat, quæ coram Judice controversiæ ab eo decidendæ causa
in judicii loco fit, *arg. l. 12. § 13. ff. de Probat.* quæque hujus
loci est. Obiter adhuc notandum venit, implere, *Gothofr. in not.*
ad l. 1. Cod. de Probat. idem valere ac probare, & respondere inter-
dum Probationis nomini, in *l. 3. § 4. Cod. de Probat.* verbum
ostendere; prout verbum approbare, in *l. 12. ff. eod. § Gothofr. in*
not. ij, detegere in *l. 14. Cod. eod.* significare, *l. 6. Cod. eod.* doce-
re, *l. 12. Cod. eod. l. 8. § 19. in pr. ff. eod.* monstrare, *l. 20. § 19.*
Cod. eod. &c.

(c) *Per C. pastorales 28. §. quia vero X. de Offic. Jud. delegat.*
Equidem Brunnem. ad l. illicitas 6. §. veritas 1. π. de Offic. Pra-
sid. n. 2. pag. m. 3 4. valde absurdum hoc videtur, Judicem sequi
debere fidem testium, quos perjuros aut errare scit; ast quum non
deceat, *per l. II. π. de poenis*, judicem gloriam clementiæ vel seve-
ritatis affectare, & is, qui mitior aut durior existit lege, gravi
notetur infamia, in *l. 8. §. 2. Cod. de vi publ.* utpote in cujus
potestate sive arbitrio juris quæstiones non sunt; hinc recte con-
cludit

Definitiones vel descriptiones
 Probationis tam in Philosopho-
 rum quam JCtorum scriptis tot
 numerare licet, ^(d) quot ferme di-
 versorum Autorum prostant libel-
 li, horum vero produci possunt
 aliquot

cludit B. Schoepffer contra Brunnem. *in prafat. ad Diff. de re-
 petendo testium exam. pag. 3.* adhuc magis absurdum tunc con-
 cedi, ubi Judici injurato ideo, quia se veritatem scire prætendit, in-
 dulgeretur licentia contra aëtorum fidem reum, non probante aëto-
 re, condemnare, probante vero absolvere, sicque ex mero arbitrio
 in qualibet causa sententiam, uti lubet, ferre. *cf. Spitzii Diff. Altd.*
sub. Tit. Theses ex Universo Jure n. 33. pag. 19. Possunt, ni fal-
 lor, omnes manibus pedibusque calcare absurditatem, ex hac thesi
 Brunnemanni propullulantem, adhuc fusius à me demonstrandam, mo-
 do id non prohiberet præsentis instituti ratio & jamdum obstricta fi-
 des. Interim, ne evitando Scyllam, incidam in Charybdim,
 optime agit hoc in casu Judex, qui cautelam à B. Ludovici in *Diff.*
de JCto sine lege loquente pag. 14. & 15. subministratam ritè ob-
 servat.

(d) Legulejorum in mentem Probationis genus cadere non
 posse, Baldus dixisse fertur *Strachio in Diff. ad Univers. Jus Ju-
 stinian. Disp. 25. rh. 8. p. m. 390.* & ne de probationis dialecti-
 ca Definitione valde sollicitus unus vel alter JCtorum sit, singulos
 admonitos voluit *Duarenus ad Tit. de Probat. cap. 1. ab init.*
 Hoc

aliquot plaustra ; Omnes nihilo-
minus eo conspirant , quod pro-
bare idem sit , ac dubium & ob-
scurum in iudicio modis legitimis
certum

Hoc non obstante , singulis ferme placuit circa hanc Rhodum suas
tentare vires. Sicuti concupiscentia protoplastorum omnium ma-
lorum fons & scaturigo nominanda & ita eadem plane ratione tot
in hac materia definitionum venit salutanda mater & genetrix.
Aliam enim subministrat Philosophorum acutissimus , seu , ut in lo-
co Plautino rectius amant legere Critici occlusissimus Aristoteles ,
ejusque affeclæ. Iterum aliam & forsan meliorem divini huma-
nique Juris scientissimus (teste *Gothofr. ad l. 5. Cod. de silent*)
JCtus Cujacius in Parat. ad Tit. Cod. de Probat. pag. m. 131.
substituere maluit , aliamque asserere placuit *Mynsing. in Tit. decret.*
de Probat. à quâ divortium facit Joh. Oldendorp in Tr. de Probat.
§ Test. ut & Strauchius c. l. pag. m. 391. rursusque alii. Tan-
dem qui cæteris in legali studio se reputant prudentiores , credunt-
que stolidæ , sicuti germanorum proverbium rem exprimit , se puli-
ces tussientes & gramen crescens percepisse auditu , hunc in mo-
dum vel describunt vel definiunt Probationem legaliter : quod sit
actus Judicialis *lib. 18. C. de Probat. lib. 4. Cod. de Edend. lib. 3.*
Cod. de Condit. ob turp. caus. qua per idonea argumenta , Bart.
(illud JCtorum Corculum) ad rubr. Cod. h. Tit. de facto aliquo
in iudicio arg. lib. 3. § 4. Cod. de Probat. controverso l. ult. Cod.
quisb. ad libert. proclam. non lic. arg. l. 137. §. 2. in fin. ff. de
V. O. Judici l. 12. in fin. π. de Probat. ibique Gothofr. lib. 1.
Cod. de condit. ob turp. caus. l. 83. §. 1. de V. O. lib. 2. Cod.
de Edendo , lib. 1. Cod. d. rebus al. non alien. fides fit , lib. 2. §
tot. Tit. π. ac Cod. de Probat. Perez ad h. t. Cod. n. 2. p. m. 145.
Fachin. lib. 7. Contr. 59. pag. m. 98. ut quemadmodum senten-
tiam

certum reddere ac indubitatum,
 five ut Bononiensis Azo in summ. ad rubr. Cod.
 de Probat. n. 1. it. gloss. ad Tit. Cod. eod.
 ait, rei dubiæ legitimis argumen-
 tis facta ostensio.

B

THES. V.

tiam ferre debeat, arg. l. illicitas 6. §. 1. ff. de Offic. Præsidi.
 Ordin. Saxon. Jud. Tit. 34. §. 1. ibid. wie auch denen actis et
 probatis gemäß, intelligere possit, per l. 21. §. fin. ff. de Test.
 cf. Vigeli Method. jur. Civil. Contr. Lib. 2. cap. 9. reg. 5. pag. m.
 286. & Method. Jur. Civ. P. 1. Lib. 2. cap. 17. pag. m. 174.
 Parum ab hisce deliciis abludit B. Schackius in Diss. Gryph. de pro-
 bat. Crim. Magia cap. 1. §. 1. pag. 1. cujus vestigia legant per me
 quot quot etiam sint, qui id cupiunt. Potius hoc apludæ fercu-
 lum opiparasque dapes, cum sanitatis voto, aliis relinquens, in
 castra Azonis pro mea parte nunc eo felicius abeo, quo doctus
 definitionem Bononiensis Icti tot laceratam injuriis, maculisque con-
 spurcatam firmissimis argumentis vindicavit, vindicatam diversis &
 plurimis practitorum sententiis confirmavit, itaque confirmatam no-
 bis peregre in integrum restituit B. Spechan. cent. 3. class. 3.
 quest. 11. Cum etiam subinoveri solet Definitionis occasione illa
 controversia: an parti æque ac Judici hac Probatione fides facienda
 sit: & eam uno quasi digito breviter attingere placuit. Suffultus
 auctoritate l. 12. π. de Probat. & L. 3. §. 1. & 2. ff. de Test.
 consensuque Lauterbachii in Comp. Jur. ad Tit. de probat. præ-
 sentem quæstionem pernegat Stryckius in Diss. de Semiplena Pro-
 batione cap. 2. §. 2. n. 4. pag. 15. ex ea, ni fallor, ratione,
 quod nunquam satisfactura sit adversario ulla Probatio, etiamsi so-
 lem ipsum ad ostendendam veritatem manibus gereres, ceu loquitur
 Oldendorp in Enchirid. de Probat. sub. rubr. quid sit Probat. §.
 caeterum. Affirmativam quam & ego amplector, defendit Titius
 in Observat. ad Lauterbach. Tit. de Probat. nec id absque satis
 valida

T H E S. V.

Definitionem nunc excipit Probationis Divisio , sicque ratione objecti sunt vel affirmativæ () vel nega-

valida ratione firmissimisque argumentis. Etenim, quod ad à Stryckio & aliis in hac controversia oppositas leges spectat, notandum est, nullibi in *all. II.* cum partis exclusione, unice ad solum Judicem Probationem esse restrictam, adeoque satis clarum evadit, quam infirmis negativa sententia nitatur fundamentis, ne de cæteris quæ alias obmoveri possunt, verbulum quidem dicam, Nec insuper, tanti est, modo dictum ratiocinium *Oldendorphis*, ut in contrarium me flectere queat, quousque, non ea quæ facti, sed quæ Juris sunt, ponderanda veniunt, h. e. non quid neget reus, verum an cum ratione id faciat *cf. Titius in Observat. ad Lauterbach. Tit. de Probat.* Restant adhuc alia, eaque perplurima, quorum ratione altercationis ferram inter se reciprocant Jcti, varia in dubietatem avocantes, de quibus rebus, modo accurate Probationis conceptum distinguere vellent, nulla controversia esse potest, nulla fuit. Vellem quidem hæc omnia, partim fusius explicare, partim illustrare exemplis, ni hanc spartam ante me jam dudum omnium optime absolvisset *Ill. Thomas. in Not. ad Lancellot. Inst. Jur. Canon. L. 3. Tit. 14. not. 462. n. 2. pag. 1582.* prætereaque aurem velli caret Dissertationis rubrum, edocens, hæc talia à scopo meo esse plane aliena.

(e) Affirmativa vel negativa thesi omnis, qualis qualis etiam fit, absolvitur Probatio, nec ulla catenus dari potest unquam, quæ non factum vel asserit vel negat, quatenus hoc essentiale unius vel alterius Probationis in nostris foris erit requisitum. Quod priorem tangit, in scholis Jctorum omnem extra dubitatis aleam est directe

directe eam probari posse, ut adeo hac de re plura differere omnino supervacaneum foret. Ratione negativæ secus sentiunt JCtorum plurimi, hætenus *ob l. 13. Cod. de Probat. l. 10. Cod. de non num. pecun. c. 11. X. de Probat. c. 23. X. de Elect. c. 5. in fin. X. de renunc. c. 1. Conf. in Gro. sinistram interpretationem, docentes, eam nec probari posse nec debere, insuper contendentes, duobus testibus affirmantibus plus esse credendum quam mille negantibus. Videntur quidem huic sententiæ modo allegati & Civilis & Canonici Juris textus patrocinari, ast videntur modo, re vera enim docet contrarium ipsemet Pontifex *in c. 5. in fin. de renunc.* eoque ipso ansam subministrat glossæ *in c. 13. X. de Elect.* tres negativæ substituendi species, Juris scilicet, facti & qualitatis *vid. Hahn ad Wesenb. h. Tit. p. m. 53. § 54. Durand. in specul. Jur. h. Tit. pag. 123. num. 2. 3. seqq.* ut eo melius tolli possit omnis antinomia, Jurisque contrarietas: Quo successu loquuntur ad nauseam usque utriusque Juris DDrum scripta. Interim hac Divisionis subtilitate, ceu loquitur *Aut. addit. ad Specul. Jur. Durandi Tit. de probat. p. m. 123.* placati fuerunt JCti veteres; sunt & hodiernorum perplurimi quasi pertinacissimi in ea hæresi, negativam directo ostendi non posse, nec ullo modo ab inveterata hac sententia se ratiociniis argumentisve ipso sole clarioribus divelli patiuntur. Nihil ominis jam ex Veteribus, plurimis clarum reddidit *Aut. addit. ad Durandi Specul. Jur. c. 1. Tit. de Probat. sub. V. verborum p. m. 123.* & negativam posse & debere probari. Plenius adhuc per integrum suum Tractatum *de Probatione negativæ* hoc ante oculos ponere contrariæ sententiæ doctoribus, allaboravit *Herculanus* ut & *Martinus de Fano*. Post hos demum *Zollius in Tr. de Except. non numer. pec. § Illustr. Coccejus in diss. de directa Probatione negativæ* ita clare & solide firmissimis argumentis dederunt probatum, negativam non modo directo monstrari posse, sed & pro diversis rerum causis debere detegi, ut post tot indubitata fidei documenta hac de re adhuc dubitare velle, mihi parum à malesano genio abesse videatur. Ad specialiora jam non vacat progredi, alias permultis totam hanc rem mallem explicare casibus, unde indubitatum cuilibet, qui modo saniora cupit, reddi possit, communem Doctorum regulam solummodo ad simplicem L. C. esse restringendam, teste *Hercul. in Tr. de Probat. Negat. num. 3. pag. 33. seqq. § Böhmer, in aureo Opere Juris Eccles. Protest. Lib. II.**

negativæ; ratione processus, vel
artificiales^(f) vel inartificiales, so-
lennes

Tit. 19. pag. 1171. secus vero statuendum, quoties propositæ ab actore actionis fundamentum in negativa propositione versatur, quam approbare tenetur actor. conf. pl. Faber. in Cod. Sabaud. L. 4. Tit. 14. def. 46. p. m. 319. Excell. Böhmer. in Schiltero Illustr. Lib. 1. Tit. V. §. 4. pag. 64. Per. Ill. Thomas. in Diss. de Onere probandi in Actione negatoria, aliisque recent.

(f) Pulchre admodum cum duplici Aristotelica scil. intrinseca & extrinseca conspirat JCtorum artificialis & inartificialis Probatio, de qua Distinctione multa commentari vix è re esse credo, quum nulli non satis superque cognitum sit, per priorem intelligi eam, quæ ex litigii circumstantiis ipsisque causarum visceribus eruitur, prouti e. gr. ex apparentia vestigiorum & via, actus, iter &c.; per posteriorem omnes extra causam e. gr. per testes, confessionem propriam &c. obvenientes. Ex illis oritur duntaxat præsumptio, ex his vero vel plena vel minus plena Probatio *conf. Vultej. Jurispr. cap. 2. num. 12.* Et hæc est Veterum pariter ac nonnullorum ex recentioribus de hac Distinctione doctrina, cujus usum in praxi forensi vel ideo nullum cum *Ludovici in Usu pract. Distinct. Jurid. P. 2. pag. m. 97.* agnoscunt JCtorum plurimi (*vid. alter Papinianus, uti in Progr. Inaug. salutatur B. Strauch. sæpe c. l. Diss. 25. th. 12. p. m. 39. atque contra B. Beyerum consumat. Thomafius in Not. ad Lancelot. pag. m. 1536.*) quod, an utaris artificiali an inartificiali, in praxi proinde sit. Prætera, quam maxime inconcinnas esse Dtrum circa hanc Distinctionem commentationes, sat prolixæ & more consveto pererudite illustravit plurimis exemplis *Magnif. Thomas. in Not. ad Lancelot. inst. Jur. Can. Lib. 3. Tit. 14. not. 463. num. 11. pag. 1533. seqq.* Nolo hinc quæ alias dici possunt de nobilissima artificialis Probationis materia plurimis verbis repetere, imprimis, quia hæc summe necessaria doctrina ubique ferme ex sententia magni sane nominis JCtorum in Germania negligitur, ejusve loco puerilis quædam Oratoria, quam alio nomine Rabulisticam appellant, usu

Iennes five ordinariæ (g) & minus

B 3 solen-

usu recepta est. Quæ, cum ita se habent, dicendi lubens rivulos claudo, omniaque reliqua silentii involvo velariis.

(g) Probatio ordinaria fit in processu ordinario, estque vel probatio beweis, vel reprobatio gegenbeweis. In summario, sibi locum vindicat demonstratio die bescheinigung & remonstratio, die gegenbescheinigung. Differentia hujus Distinctionis in qua vertitur cardo omnis usus practici, hisce præcipue absolvitur momentis. Et quidem ut 1. priorem per testes & instrumenta teneatur quis prosequi, non æque posteriorem, attamen in causa summariiis, fini possessorii testes absente adversario coram Notario examinati sufficientem faciunt fidem, utpote quum heic non adeo subtiliter de testium habilitate disputetur, ac in Probatione solenni, *vid. Ludovici. U. P. Dist. Jurid. pag. 97.* nisi causa valde ardua in lite versetur, e. gr. si de dissolvendo matrimonio agitur, docente *Excell. Böhmero in J. E. P. Tit. 19. §. i. in fin. pag. 1170.* In solenni Probatione desideratur 2do. rotuli publicatio, quam ignorat demonstratio, juxta *Stryckium in U. M. & de Probat. §. 5. § 6. § Bergerum in Process. Execut. th. 11.* Citatio 3tio ad videndum jurare testes, locum habet in priori, atque interrogatoria danda sunt; secus in summario, ubi ea possunt recusari atque contra ea protestari, teste *Bergero in Elect. Discept. Forens. pag. 646. § 1766. ejusdem Supplem. Tom. 2. pag. 258. § 49.* quod reprobant Lipsienses, simpliciter interrogatoria danda esse censescentes, *vid. Rivin. in Enunc. Tit. XX. Enunc. 44. Menck. Tit. 20. §. 4. § Schwendendorff. ad Fibig. pag. 414.* Porro non admittuntur 4to Probationum disputationes in demonstratione ac remonstracione, *vid. Excell. Gribner. in Princip. Process. Jud. l. 2. c. 1. §. V. not. 5. pag. 249.* nec ad terminum probatorium 5to. restricta est hæc, prout Probatio, nisi per sententiam aut decretum, verbis in *Ebenmäßiger frist*, dicitur terminus. *vid. Schwendendorff. ad Fibigium pag. 653. Menck. c. 1. Tit. 21. §. 7.* Ceteroquin in hoc casu non sufficit solum præceptum Judicis, *Berger in E. D. F. pag. 631.* adeo ut ne quidem post aliquot annorum decursum deserta censeatur ea, quæ
non

solennes five summariaë; ratione tem-

non per sententiam ad certum fatale adstricta fuit Demonstratio. *Gribner. c. l. 2. c. 1. §. 5. not. a pag. 250.* Ubi etiam in summaria causa aëtori per sententiam injungitur, daß er den grund seiner Klage beweisen solle, ibi justa est appellandi causa aëtori, uti è contra reo non deneganda, si in ordinario processu desideret Judex, daß er es bescheinigen solle, quia ordinarium litigium in extraordinarium de jure nequit convertere, teste *Mevio P. 1. D. 188. n. 4.* nec vice versa agere. *P. 8. D. 16. n. 6. Schwendend. c. l. pag. 651. Carpz. Tit. 8. art. 2. n. 52. Ludovici c. l. pag. 98. Rivin. ad Ord. Process. Saxon. Tit. 20. Enunc. 6.* Quousque vero reliqua processus ordinarii capita circa Probationem constituta in hac illave Provincia ad demonstrationem proferri queant, vel non, admodum diversi non modo sunt Germ. Jcti, docente *Excell. Gribnero sapè cit. loc. l. 2. c. 1. §. 6. pag. 251.* sed & processuales ordinationes unius cujusque in Germania Provinciæ. Interim, convenientiam & disconvenientiam Probationis ac Demonstrationis, plenius quantum licuit investigare studuit *Ernest. Tenzel. in Diss. Erfurt. de hac materia.* Adhuc videre restat, quid sibi per phrasin, *Darthun*, velint Academicorum Jctorum responsa, quam pro instituti processus indole mox in summario pro summaria & iterum in ordinario pro ordinaria interpretantur Probatione, sicque *Facult. Witteb.* Anno 1709. in causa quadam dubia respondisse, refert *Ill. de Berger in Oeconomia Juris pag. 1066. ac in E. D. F. pag. 934.* hanc pro indubia norma annexiensem regulam: quoties vocabulis inusitatis alterutri litigantium parti dictitatur Probatio, toties ex instituti processus natura vocabulorum vis, modo pro ordinaria, modo pro summaria Probatione interpretanda est. Exempli loco esse potest verbum, *erweisen*, quod naturam processus induit ac in summario demonstrationem injungit, adtestante *Bergero in E. D. F. pag. 702.* ast formula, *bey bringen* leviori Probatione contenta est. *vid. Stryck. in Annot. ad Lauterb. Tit. de Probat. è contra, ei injuncta creditur plena, qui jubetur dar zu thun vid. Gribner in P. P. 7. l. 2. c. 1. §. 5. pag. 248.*

temporis, aut regulares^(h) aut irregulares; effectus ergo, tam plenæ

(h) Regularis fit ordinarie post *L. C. c. 5. L. de lit. non contest.* nec Civili nec Canonico Jure determinatum habet terminum, sed judici secundum causarum qualitatem vel brevius vel longius spatium constituere relinquit, *l. 1. Cod. de Dilat. c. 4. c. 3. quæst. 3. Recess. Imp. de anno 1654. §. 50. Mev. P. 5. D. 104. n. 5. D. 316. n. 8.* id quod & aliorum locorum observant processuales ordinationes, juxta *Martin. in Obs. ad Process. Saxon. Tit. 20. §. 1. n. 323. seqq.* Arbitrarius hinc à *Blumio in P. Cam. Tit. 76. n. 4.* vocatur terminus, quia ubi juris communis viget processus, ni probandi terminus coangustetur usque ad conclusionem probandi spatium habent, vel ut dicitur in *c. 9. X. de Probat.* usque ad sententiæ definitivæ calculum, antequam fuerit in causa conclusum. Verum Judex in concedendis dilationibus nimis liberalis & scripturientium Advocatorum temeritati indulgens summo jure peccare dicitur *Zieglero in f. Dicast. conclus. 28. & Sonnemanno in Diss. Erst. de brevitate Temporis cap. 4. §. 1. n. 2. pag. 61.* utpote cujus curæ & diligentiae & hoc imprimis demandatum creditur, ut curam habeat, ne lites vitæ humanæ modulum excedant, fiantque immortales, per *l. properandum 13. Cod. de Judic. L. 21. n. de R. C.* Et quæso, quis unquam sanioris judicii homo negare sustinebit, ordini judicario non convenientius esse, semel & una vice pro meliori Judicis de litigii statu informatione in judicio exhibere acta, quam hinc inde, prout sine præfixo circumvagantur termino litigantes, ea spargere disseminareque *vid. Magnif. Böhmer in I. E. P. L. 2, Tit. 22. §. XI. pag. 1255. Ill. Thomas. in Not. ad Lancellot. L. 3. Tit. 14. nos. 550. pag. 1573.* Hinc etiam in iis terris, ubi lege terminus præfixus est, ut in Saxonia, vel determinatus à Judice, nulla ulterior Probatio, hoc elapso termino admittitur, nisi instrumenta produci possunt noviter reperta, aliæve adsint causæ satis ponderosæ & graves, recensitæ à *B. Sam. Stryckio in Diss. von besseren beweisen cap. 3. per tot. pag. 22. seqq. & Ill. Wildvogell. in Diss. Jenens. de Terminis circumducto aliisque pl.* Irregularis Probatio est, quæ ante litem

næ (i) quam minus plenæ, five ut alii loqui malunt, plenæ & femi plenæ, quæ rursus femi plenæ simpliciter, majores & minores quarum

litem motam contestatamque suscipitur, *cap. 5. X. de lit. non contest.* utpote quo pertinet Probatio ad perpetuam rei memoriam, de qua alibi prolixius. *cf. Rotschütz. Process. Jur. pag. 79. 87. 88. seqq.*

(i) Inter commenta & cerebrinas Dd. Juris subtilitates huic Divisioni vulgari assignat locum *Wissenbach. in Diss. 42. ad w. §. 3. pag. m. 434.* adstipulante *Donello ad Tit. de jurejur. Lib. 24. cap. 11. post. pr. pag. m. 1265. seqq.* qui, nullam omnino dari semi plenam Probationem & si quæ forsan sit, eam tamen in jure non attendi, potius pro nulla haberi, pluribus contendit. Calculum huic sententiæ ultro dant Jctorum plurimi, quos inter nominasse sufficit *Donellum c. l. Lib. 24. cap. 19. Matth. de Judiciis Disp. 10. th. 21. seqq. Duaren. in animad. Disp. Lib. 1. cap. 33. Colleg. Arg. ad Tit. de Probat. n. 3. Wissenbach c. l. pag. 240.* & qui hanc doctrinam de jure verissimam ac jam olim approbatam esse pluribus docet, *Berlich. P. 1. Conclus. Pract. concl 36. n. 4. pag. m. 201.* Imprimis Jure Romano plane incognitam fuisse hanc semi plenæ Probationis subdivisionem, multis conatur evincere argumentis, multa eruditione, doctrina & soliditate abunde repletis, *Per- Ill. Thomafius in Not. ad Lancellot. Inst. Jur. Can. l. 3. Tit. 14. pag. m. 1579. seqq.* ad oculus demonstrando, obstantes leges de certis tantummodo casibus loqui, quos etiam *Ill. Thomaf. c. l. pag. 1579.* breviter recenset, ubi Judici integrum sive permissum erat, non tam respectu Probationis plenæ vel minus plenæ, testis omni exceptione majoris sive minoris & sic porro; quam potius principaliter & unice intuitu causarum, earumque naturæ, vel suppletorium vel purgatorium deferre juramentum. Inde recte ait *Ill. Con-*

rum distinctionum practicum
usum dicta in adjectis notis ple-
nius declaratum enucleatumque
dabunt.

C

THES.

Consil. Intim. Joh. de Klein in Diss. Rost. de Probat. per libr. Merc. c. 1. n. 17. p. m. 985. accurata satis hæc non videtur Divisio, paritura facile confu-
sionem aut sane obscuritatem, si ipsis juris & Dd. regulis adplicetur &
conclusionibus. Quare cum hac, à Ddribus jam Canonizata Distin-
ctione, admodum cautè in applicatione procedendum est scil. quippe
in qua primum prudentiæ judiciariæ versatur caput, ut satis cir-
cumspectè animadvertat Judex, quo casu suppletorium quo purgato-
rium jusjurandum deferendum sit, *vid. Berger in Oeconom. Jur. pag. m. 1064.* nec nisi accurate pensitatis omnibus & singulis perso-
narum causarumque circumstantiis unum vel alterum decernat, ne-
que temere ei, qui Probationis laborat inopia, juramentum deferat
suppletorium & sic viceversa. *cf. Böhmer in I. E. P. Lib. 2. Tit. 24. §. 71. pag. m. 1313.* In hoc enim primario cardo Distinctionis vol-
vitur, nam quod disputant, num rectius vel accuratius distinguatur in-
ter plenam & minus plenam, quam plenam & semi plenam, id pa-
rum refert, modo in applicatione juris ad facta convenient. Equi-
dem pro existentia Probationis semi plenæ, integram Dissertat. con-
scripsit B. Sam. Stryckius, ibique destruere allaborat sententias Do-
nell. & Cujacii & Meier. *in C. I. A. ad π. tit. de Probat. n. 3.*
quas tamen lites in præsens componere, meum non est. Potius ad-
huc brevissimis monstrare meum erit quid sit plena, quid semi plena
Probatio. Prior ea est, per quam tanta fides sit, ut plene de causa
informatus Judex absque ullo alio adminiculo sententiam ferre possit.
Admittit tamen æque hæc ut posterior suos gradus, cum & plenior
& exigvior detur *l. 46. π. de Legat. 3. l. 13. π. de Vacat. & excus. muner.* imo & plenissima *l. 19. π. de judicat. solv.* Ubi autem Pro-
bationis nomen simpliciter ponitur, subintelligitur perfecta, *per l.*

T H E S. VI.

Genera quot sint plenæ Probationis , admodum discrepant Doctores , uno plura , altero pauciora suppeditante , possunt tamen quot-

83. *π. de Condit. & demonstr. junct. l. 6. π. de his qui sui vel al. jur. sunt.* Semiplena, est secundum receptam Dd. subdivisionem vel major, ubi duo testes adsunt, quorum alter omni exceptione major, alter secus, aut ejus loco alia quædam prægnans præsumptio produci-
tur; vel simplex, quæ unico omni exceptione majori teste absolvitur, ita tamen ut Probationis gradum æque ut prior, juramento suppleat *l. 31. π. de jurejur. Ord. Crim. Carol. art. 30.* Major Probatio semiplenæ in causis summariis antiquis & in defensione rei pro perfecta habetur, non autem reliquæ *Menoch. Lib. 1. præsumt. 41. Brunnem. de Process. Civil. P. 3. c. 18. n. 10. & Colerus de Process. Execut. P. 3. c. 1. n. 62. pag. m. 372.* In civilibus causis æque simplex ac semi plena major locum dat suppletorio non vero in rebus arduis, *Carpz. P. I. c. 23. D. II. Menoch. de A. I. Q. Lib. 1. Cent. 5. cas. 464. n. 1. pag. m. 834.* bene vero purgatorio & in civilibus & in criminalibus, *Mevius P. 6. D. 147. n. 7. Heig. P. I. qu. 40. n. 10. pag. m. 495.* Semiplena minor saltem desert purgatorium juramentum reo. Hæc est Juris Dd. de hac Distinctione Philosophia, quam nonnulli vel ideo, quum nullo aperto juris textu nitatur, nec satis commode id, quod illis semi plena simpliciter eluit, in majus & minus possit dividi, non tanti faciunt, ut hisce immorari deceat deliciis *vid. Ill. de Klein sæpe cit. loc. pag. m. 486.*

quotquot sunt omnes (¹) in duas classes redigi, quarum una plenas, altera minus plenas continet, prouti, si Deus vitam dederit in corpore sano, propediem hanc materiam fusius in sequentibus distinctis hujus Libamini Juridici partibus enucleare haud gravabor.

C 2

T H E S.

(1) Sub Judice adhuc indecisa lis pendet, quot sub se comprehendat species generale Probationis nomen. Quinque sequenti includuntur versiculo:

Vox, scriptura, nomen sacrum, confessio, visus.

Quatuordecim *speculat*: in *Tit. de Probat.* enumerat. *Durand. in specul. ad Tit. de Probat. §. 3. pag. 125.* generatim 12. facit. *Tancredus* adstipulante *Oldendorp in Compend. Probat.* sex modo constituit, è contra decem *Bald. in rubr. ad Tit. de Probat.* consentiente *Camillo Borello Tom. 2. Decis. Tit. 2. n. 5. & 6.* Novem *Hosienfis sup. alleg.* sequenti rythmo statuit esse:

Aspectus, sculptum, testis, notoria, scriptum,
Jurans, confessus, præsumtio, fama probavit.

Alii pro genio suo hunc numerum adaugent, alii minuunt. Nostram sententiam, volente Deo, in *P. 2. hujus Libamini Jurid. Tripart.* dabimus, ubi primo loco plenæ Probationis species per distinctas suas sectiones methodo, qua hac in Dissertatiuncula usi, proposituri sumus eadem, & hinc in *P. 3.* minus plenæ fidei species prouti in Proœmio dictum.

T H E S. VII.

Jam interiora Probationis adyta recludenda fumerem, ni de protoplaſtorum, per judicia Dei ſive varia Ordaliorum genera ſe purgandi probandique innocentiam, uſu ac praxi vetuſtioris ævi penè univerſali, recepta confuetudine quaſi per indicem primo loco verba facere, non omnino ſupervacaneum eſſe judicarem. Jacta itaque alea eſt, quave ratione incertam & dubiæ deciſionis cauſam, ſeculis noſtra ætate longe antiquioribus, certam reddere voluerint & indubitatam noſtri Majores, delineabit

CAPUT

CAPUT SECUNDUM

DE

*Probationibus Veterum per diversa
Ordaliorum genera.*

T H E S. I.

Dirimendarum litium rationes, seculorum mox post mundi incunabula, vetustissimorum, per illam, quam Juris Canonici Dd. vulgarem amant nominare purificationem, in scriptarum vero rerum tabulis monumentisque, pasim magnifico judiciorum Dei titulo legitur exornata; harum, nec ipsa duntaxat sacra pagina subministrat luculenta satis indicia, verum & has clamitant anti-

quisimorum historicorum scripta, accinunt veterum Skalldorum Borealium cantilenæ atque loquuntur omnium ferme Gentium (I) annales.

THES.

(I) Antiquiores quotquot sunt hujus universi Gentes, ni fallor, omnes, in usu habuisse de quavis re, tam sacra quam profana, eaque vel publica, vel privata, modo decisionis esset ancipitis aut obscurioris probationis crimen, medio aliquo explorare personæ innocentiam prodigioso, cujus ad nutum eventumque actiones suas componerent, litigia determinarent, fontes declararent & sic porro, quis est, qui post tot annalium probatæ fidei documenta, tot exemplorum plaustra, adhuc inficias ibit? & si quis, hunc meliora docebit *Joh. a Woveren in addit. ad Petronium pag. 345.* Exempla, à veneranda antiquitate in scriptis conservata, loquuntur, neutiquam insoliti quid apud veteres græcos fuisse quod scortatione suspectæ sacerdotissæ, sanguinis taurini haustu suam approbarint innocentiam, scribente *Pausan. l. 7. pag. m. 450.* De Celtis testatur *Irenicus in Exeges. Germ. lib. 1. c. 17.* adulterii paterni crimen apud illos infantem Rheno impositum detegere. Habebant ex testimonio *Philostrat. de vita Apollon. lib. 1. c. 4. pag. 7.* redargutionis aquam ὕδωρ τῆς ἰλεγγυῆς Ethnicæ. In Sicilia erumpere aquarum scaturigines, ut tunc credebatur, solis turibus noxias, retulit nobis *Macrob. Saturnal. lib. 5. cap. 19.* Olim Tucia Vestalis cribro ex Tyberi aquam hauriendo inque ædem Vestæ portando, criminis suspensionem apud Rom. diluit, idque pro horum temporum ratione quam validissime, vid. *Valer. Maxim. lib. 8. c. 1.* Sicque per singulas Regiones usum Ordaliorum investigari posse firmiter teneo, ut adeo de existentia hujus Probationis dubitare velle, ridiculum foret. Nam licet non uno eodemque omnes per universum orbem Gentes usi sint Probationis medio, attamen alio atque alio portentoso modo sese inconta-

mi-

T H E S. II.

Quid itaque juvabit multa trepidatione & cruciatu originem hujus Probationis à prima sua genesi scrupulosa repetere sollicitudine, cum nulli non fatis superque testatum sit, non nova ejusdem esse primordia, verum à multis jam retro seculis Historico-
rum

minatos esse docuisse, quum nullum rerum per orbem gestarum peritum, fugiat, exemplorum farraginem heic agglomerare, parum conducere arbitror. Qui plura desiderat de Americanis, Siamensibus in Orientali India, Japanensibus, Anglis, Gallis, aliisque Gentibus, consulere potest à *Pl. Rev. Becmanno in Diss. d. Judicio Dei cap. 1. §. 5. pag. 5.* citatos Autores, nec non quod de pari aliarum Gentium consuetudine inmedium proferunt *Heigius in P. 2. Qu. Jur. qu. 39. pag. m. 342.* & *Spencerus de LL. Hebr. Ritualib. pag. m. 788.* Interim minime gentium tibi persvadeas velim, hæc talia miraculoso semper modo vel plane divina directione accidisse, quæ passim Autores crepant commemorantque exempla; nullo modo, nam partim elusoriis hominum artibus plurima, alia naturæ ductu ita facta esse, corroborat exemplum de fonte *METHORNE* propè urbem *PADERBORN* in *Journal. des Sçavans Tom. 1. anno 1666. Ephem. XII. pag. m. 337.* clarum reddit *Epistola Dni. Verdries in Diss. Giess. Pusterus Vetus Germ. Idolum pag. 63. seqq. habit. sub. Pras. Webers 1716.* similesque casus plures, ut & rationes

rum scriptis debere memoriam,
& pro parte, ipsis sacrarum lite-
rarum digestis, (2) ne quidem re-
fragante canonum jure, utpote
cujus auctoritate eorum fulcitur
sen-

tiones à Viris eruditissimis passim adductæ, satis evidentes. Conf. interim si
placet not. seqq. & *Disp. Upsal. habita 1681. de Sortibus Præsid. Norcopen-
se, passim, Eenbergis, de Sortilegis, Bellmanni de Ordalibus al. pl.*

(2) Cum Theologis & Criticis ea de re altercationis serram reci-
procare, numne Ægyptiorum, Chaldæorum, Cananæorum, aliarumque
Gentium prophetiæ, sortilegia, somnia, oracula, hariolique primam de-
derint ansam LL. Hebræorum ritualibus, imprimis apud Dei gentem pro-
digiosis: affirmantibus aliis, rursusque aliis negantibus, quorum ultimo-
rum assertum contra Spencerum & Marshamum sibi egregiè vindicasse vi-
detur *Pl. Revend. D. Wallin in Diss. Ups. de Orig. rituum Hebr. cap. I.
§. 4. seqq.* neutiquam mea è re esse judico. Attamen, quid doctrinæ
Spencerianæ impii insit, docendo, ne populus, quem semper vesana futura
cognoscendi libido in quavis devia agitabat, alias eventorum causas pro-
pter cordis infantiam vel potius insanum animi pruritum sibi in causis du-
biis quæreret, ad oracula, hariolosque Ethnicorum confugeret, vel magi-
co inter Gentes usitato uteretur salutis medio; placuisse summo Numini
nonnullos aliarum Gentium ritus indulgere Israelitis & cæremonias, exa-
minent alii, non assequor. Constat certe satis superque ex sacris quanta
non ob Gentis salutem, fuerit in Israelitas divina indulgentia: Ast manum
de tabula, nulla mihi cum controversiis Theologicis causa est. Hoc sal-
tem impræsens, eruendæ veritatis remedium quoddam prodigiosum, lege
divina in gente Hebræa sancitum fuisse, demonstrandum venit. Satis
luculentum hac in re habemus exemplum in sanctione divina Num. cap. 5.
vf. 12. seqq. cujus rigore suspectam violati thalami uxorem explorare pos-
sent Zelotypia commoti Hebræi. *vid. Spencerus de Leg. Hebr. ritual.
Lib. 3.*

sententia, qui, si non varia Ordaliorum genera à Clero adinventata, attamen per longissimum temporis intervallum defensa, approbata & retenta fuisse, plurimis susti-

D

nent

L. 3. Diff. 8. passim. Insuper patet ex sacris, quod toties in Veteris quam Novi fœderis Codice consuluerint sortes, quoties vel hoc lege sua sancisset summum Numen, vel aliud superesset nullum dubiæ decisionis oraculum. Ad sortis iudicium itum est, 1mo. in sacrificii delectione, 2do. terræ distributione, 3. delicti exploratione, 4. Regis, 5. Levitarum, 6. Cantorum, 7. Janitorum &c. electione, aliisque in causis. Sic legitur sancita *Levit. XVI. vs. 8.* de duobus hircis sortitio, quorum unus Domino sacer *vid. Pl. Rever. Wallini Diss. Ups. de Juvenca Rufa passim*; alter *Azazel*, deserto, aut incolæ illius, aut quod *Spencerus in Tr. de LL. Hebr. ritual. Lib. 3. diff. 8. de hirco emissario cap. 10. sect. 2. pag. m. 1489.* approbat, malo dæmoni; alii vero aliter explicant, prouti videre est in *Diss. de ratione faciendi rem divinam die solenni expiatorum Maymonidis. apud MAXIMI NOMINIS VIRUM EXCELL. Dn. Crenium in Fasciculo VIImo. Opusc. cap. 3. pag. 666. seqq.* De distributione terræ promissæ inter tribus populi Israelitici per sortes, expressum habemus summi Legislatoris Dei mandatum, *Num. 26. vs. 55. cap. 30. vs. 54. junct. cap. 34. vs. 13. cap. 36. vs. 2. Deuteron. 1. vs. 38. Jos. 1. vs. 5.* idque secundum sententiam *Ill. Cancell. de Ludwig in Diss. vom Priester, looff* hanc præcipue ob causam, ne spe & cupiditate sua, quam in alia atque alia habuerant loca, destituti, murmurent, portiones suas despicerent, aliasque invidis oculis intuerentur. Sortilegia Samuelis, per quæ ad mandatum Dei Rex fuit constitutus Saulus, leguntur *I Sam. X. vs. 19. seqq.* peccator proditus Achan, *Josue. cap. 7. vs. 21.* mari submersus Jonas *Jona cap. 1. vs. 7.* scelera sunt detecta *I Reg. 14.* in classem Apostolorum cooptatus *Matthæ-*

nent vel defendere argumentis,
 (3) vel duntaxat amplissimam id
 arguendi haud inaniter submini-
 strare materiam, hacve ratione
 validissimum suæ sententiæ argu-
 mentum,

Matthæus docente Luca in *Act. Apost. cap. 1. vs. 23.* in Levitarum ordinem 1 *Chron. 25. vs. 5.* in numerum Cantorum sive Psalmistarum 1 *Chron. 26. vs. 8. seqq.* & sic passim. Proinde satis evidenter probatum esse confido, in causis dubiis & perplexis, vel Dei T. O. M. peculiari mandato vel permissione ac indulgentia totam rem fortitionis fortunio sæpius commissam fuisse. Nec de ætate, qua mundi periodo primum apud Judæos prava hæc consuetudo invaluit increbuitque usus vel ideo, valde sollicitus ero, quod nulli non abunde ex sacris perspectum sit, esse malum antiquissimum. *conf. Disp. Ups. Joh. Schwede de Sortibus cap. 1. §. 4. pag. 3. seqq. Anagnus in Disp. Upsal. de Ordaliis §. 8. pag. 13. seqq. Montelius in Disp. Upsal. de Sortilegiis cap. 2. p. 29. seqq.*

(3) Admodum eleganter adstruit *Per-III. Thomasius*, modo dictas Ethnicorum per Ordalia Probationes in tremorem partim horum, qui sputa Clericorum lingere volebant: partim pro defensione assecularum, cum plebis, sive quos eo nomine vocare malebant, laicorum deceptione, a sacro ordine receptas, postea Cleri Pontificii astutia, ritibus superstitionis adauctas fuisse; probatque sufficienter *in not. ad sæpè alleg. Lancellet. lib. 14. Tit. 2. pag. 1734.* Eo etiam collineant statuta Conciliorum tam Moguntini sub Rabano habiti, per *Can. 14. c. 17. qu. 4.* quam decretum Triburiensis & Salegustadiensis Concilii, ne de cæteris aliquid addam. Clarius adhuc, an majori diligentia, num vero nequitia, mystica & sophistica sacrarum literarum interpretatione allaborarint, sub mentitæ pietatis larva has defendere Probationes, si non alibi, certe sat largiter constare potest ex scriptis *Hincmari Remensis* ejusque libro, *de divorcio Lotharii*

dicia Dei nominant, (4) aut Judicium simpliciter, vel addita specie e. g. Judicium Aquæ Frigidæ, Crucis &c. apud Gentes imprimis Septentrionales Ordaliorum (5) donari nomenclatura.

THES. IV.

(4) Hunc in modum loquitur Concilium Triburiense & Salegustadiense in c. 15. c. 2. qv. 5. plurimique alii Dd. apud *Spellmannum in Glossario sub v. Judicium Dei*, quos itidem sat longo syllabo producit *Du Fresne in cit. Glossar. sub. h. v. pag. m. 135.* & *Becman in Diff. de Judiciis Dei Cap. 1. §. 1. pag. 4.* Alio enim nomine audiunt *in cit. Salegustad. decreto cap. 7. Judicium paribile vel lex paribilis secundum constit. Neapolit. ap. Lindenbroch. in Cod. LL. Antiquar. Lib. 2. th. 31. ; Dei & Sancti Spiritus Judicium, in Vet. Chron. sub. ann. 798. ap. Hieronym. dalle Corte L. 4. Histor. Veronens. Judicium commune in l. 3. miracul. St. Dionysii & denique Judicium peregrinum, in Concilio Dalmat. de anno 1199. can. 5. & Parisiano de anno 1212. P. 4. can. 15. ap. Du Cange in cit. Glossar. sub v. Judicium Dei p. m. 136.* Per Judicium Dei sive divinum, haud raro utraque indigitatur Purgatio, uti patet ex l. 2. LL. Longob. Tit. 52. §. 15. pag. m. 652. unde maxima suboriri posset perturbatio, ni communiter hanc phrasin pro Vulgari accipi, extra controversiam esset. Nec officit Duello opponi Judicium Dei in LL. *Wilhelms Nothi cap. 71. 68. & 69.* ut adeo sint, qui occasione cap. 62. c. 1. per Judicii nomen Ferrum duntaxat candens indicatum volunt, nam sufficit omnes in eo conspirare, quod tam Duelli quam Candentis Ferri & Aquæ Purgatio, promiscue apud scriptores hoc titulo venire soleat.

(5) Vocis Ordalii Etymon in Saxonica vocula *Or* magnum & *dael* vel *dele* judicium, quasi magnum judicium, detegit *Du Fresne in Glossario suo,*

T H E S. IV.

Occasiones, causas, tempus & Autores horum Judiciorum, cujusvis separati Domini, Terræ & Regionis investigare velle, admodum difficile esse mihi videtur, & forsan curioso harum rerum inda-

D 3

gatori

suo. aurem tamen vellicat *Wormius in Monumentis Dan. Lib. 1. cap. 2. pag. 76.* commonstrando, hanc vocem esse compositam vocula, *deal* partitio & *Or jus*, quasi juris distributionem dicas. Alium fontem vocis aperit *Becman. in Diss. de Judiciis Dei pag. 5.* in particula *Or.* i.e. ex, & *deel* sive *dail* h. e. pars, teste *Glossario Ullph. Goth. Stiernhielm sub h. v. pag. 31.* quasi quis sine parte criminis sit. Sed quid multis, linguæ Svecanæ genius sponte prodit genuinam scaturiginem in Gothico *Or* sive *Ur*, ex, extra *fl. 2. Wiederb. B. Upl. L. & del*, lis, *dela.* contendere, unde, *Or-dela*, ex lite sese evolvere, teste *Stiernhielm in Ind. Verb. ad LL. W. Goth. pag. m. 109. add. fl. 16. Ryrē B. & fl. 12. Bygn B. west goth. L. & ordalium*, quod idem valet, ac *ordela*, sive litem sententia dirimere, innocentem se declarare &c. *vid. Stiernhielm. c. l. pag. 109. Verelius in Ind. Scyth. Scand. sub. h. v. pag. 193.* nec non, Germanorum *Urtheilen* *vid. Reenhielmi Not. ad Hist. Olai Tryggua filii pag. 49. Ressenius ad Jus Aul. Canuti 2di pag. 618. al. pl.* Significatus vocis duplex est in Veterum monumentis, vel laxior, ubi ad plures eruendæ veritatis rationes extenditur, qua de re lege *Wormium c. l. lib. 1. cap. 11. pag. 76.* vel strictior, quatenus pro ipsa Candentis Calybis gestione Suecicæ *Járnbyrd*, ut *infra th. 16. not. 36.* constabit, accipitur. *conf. Stiernhoeck de Jur. Sueon. Verist. pag. 88. & 89.*

(6)

gatori facilius erit unius vel alterius provinciæ (6) quam scaturiginem manifestare universalem omnium, etiam si nonnullæ solennita-

(6) Originem Ordaliorum quod attinet, sive qua mundi revolutione speciatim hanc apud Gentem vel illam usus invaluit universalissimus pariter ac antiquissimus, partim nimis prolixè partim valde difficile est persequi. Attamen receptorum pro parte una & altera adinventorum in Suecia Ordaliorum prima tempora ruminari, jubet Patriæ amor. Gravisissimi Septentrionalium rerum scriptores haud pauci, una cum religione Christiana maximam Ordaliorum partem in Orbe Arctico adolevisse commemorant, ut *Stiernhoeck de I. S. V. Lib. 1. cap. 8. Petr. Petrei in Chron. Upsal. pag. m. 9. Loccen. Antiquit. Sueo-Goth. Lib. 2. C. 4.* cum innumeris aliis, quos inter familiam ducit *Saxo-Grammat. Lib. X. Hist. Dan. pag. m. 189.* qui circa tempora Olai *SKaut-Konung* ad annum 986. originem collocat, etsi *Ericus Olai* in *Chron. Suec.* centum annis antiquius id actum velit & *Olava Petri* in *Chron. Suec. MSt.* Duellum Judiciale ad tempora Frodei Pacifici Danorum Regis referat. Ad vetustissima Græcorum secula confugiunt alii vel ultra, quando vulgaris Probationis exhibere satagunt primordia. Iterum alii à cultu solis, in cujus honorem ignem sacrum celebrarunt Veteres, derivant harum purgationum genesis, insuper docentes, per nostratum migrationes cum solis veneratione ad omnes Europæ Gentes non modo transiisse, verum & ita placuisse, ut pro ultimo & saluberrimo indagandæ veritatis remedio habuerint, Autor mihi est B. Celeber. Atlantices restaurator *Rudbeckius*. Quicquid vero sit, longe ante orbem sanguine Christi redemptum unam vel alteram Probationis vulgaris speciem in Suecia praxi obtinuisse, autoritate probatissimorum Historicorum meæ gentis, firmiter contendo, probaboque suo loco in sequentibus.

nitates & ritus (7) passim prostant
& omnibus in propatulo sint.

T H E S. V.

Sunt vero Vulgarium Probatio-
num, quas Ordaliorum nomine
complecti solent, diversæ species,
nam hoc nomine indicantur ea,
quæ, primo per Duellum sive Mo-
nomachiam; 2do per Ferrum
Candens, Vomeres Ignitos &
Ignem; 3tio per Aquam, vel Fri-
gi-

(7) Singulos actus ritusque in Duellis Judicialibus Franconiae, qui olim observati sunt, penna eleganter in quodam Codice depictos asseruari in Bibliotheca Illustri Guelpherbytana, memorat Per-Illustr. Thomas, in *Diss. de Occas. Concept. & Intent. C. C. C. § 19. n. 4. pag. 21.* quo cum, meo iudicio, neutiquam commisci debent illi duo Tomi, qui *Jus Campionum Franconicum* continent, & secundum relationem *Eccardi in addit. ad Comment. in L. Salic. pag. 199.* in instructissima Bibliotheca Ill. & Excell. L. B. de Görz, adhuc hodie asservantur, quorum neutrum hactenus oculis meis usurpare licuit. Reliquos ritus & circumstantias quatenus literis consignati sunt, studebimus in notis sequentibus referre.

gidam; vel 4to Bullientem; 5to per Crucem; 6to per Eucharistiæ Divinæ perceptionem; 7mo per Caseum & Panem five *Corfnet* peragebantur, de quibus, quo eo accuratius ritus & solennitates cujusvis speciei constent, jamjam figillatim agendum est.

T H E S. VI.

Monomachia inter Probandi modos primus, primis temporibus plane militaris ad contumelias & exprobrationes bellicæ ignaviæ vindicandas (8) in terris Boreali-

(8) Hoc volunt, hoc jubent verba legis propè finem Codicis Juris Uplandici, quæ apud *Stirnhoeck*, sæpè alleg. loc. pag. 77. ita sonant.
 „ Non es vir, viri par, aut virili pectore. Ego vero (inquit alter) sum
 „ Vir qualis tu. Hi in trivio conveniunt. Si comparet provocans, nec
 „ pro-

realibus directa fuit ac inventa, (9)
donec eam infecutorum seculo-
rum

„ provocatus, talis esto sequior, ut dictus fuit, ut qui nec pro foemina nec
„ viro sacramentalis esse queat, intestabilis : si vero comparet provocatus,
„ nec provocans, quam vehementissimè trino immani clamore exclamet
„ & signum in terram radat, &c. &c.“ Eadem plane habet *Chr. Cicili-
us de bello Dithmars. Lib. I. ap. Krantzium pag. 432.* Si acriores, dicens,
contentiones de jure aut honoribus inciderent, praesertim inter nobiles,
initis duellis, marte judice, lites dirimebant. Occurrit & hinc in *LL.
Alleman. Tit. 44. §. I. Tit. 56. §. I. Tit. 84. §. 89. pag. m. 375. seqq.*
quam saepissime illa phrasis : cum tracta spatha se idoneare contra alium ;
spathis apprehensis rem firmare & sic porro, unde facile causa, quare ad
arma saepius progressi sunt, erui potest. Apud Gallos nota est quaedam
Duellorum species, *combat à outrance*, haud parum à jam nominata no-
stra deflebens, modo rite perpendas annotata ab *Uptono in L. 2. de Milit.
Offic. cap. 5. & 6. pag. 14. seqq. conf. du Fresne in Dissert. 7. ad Joinvill.*
Aliud genus Duellorum habemus in *L. ad bestias 31. w. de pæn.* quod cum
bestiis ineundum fuit ob delicta, prout hoc fusius declarant Juris Com-
mentatores, narrantque, JCtum quendam, cum ad ignem duceretur, sae-
pius recitasse hæc verba : ad bestias, ad bestias ; ex quibus intendunt col-
ligere nonnulli, JCtum ad ignem condemnatum provocasse ad certamen
cum bestiis ; alii vero affirmant, eum ad c. I. respexisse, simulque innuere
voluisse, viro de Republ. bene merito tale supplicium non esse appli-
candum.

(9) Quantam olim & adhuc hodie gloriam in ferro & manuum
confertione sitam esse crediderunt terrarum Septentrionalium incolæ,
tam veterum quam recentiorum seculorum, non Patriæ modo sed etiam
universi orbis annales ad nauseam usque inculcarunt, inculcantque
quotidie. Majorum imprimis armorum amor exinde abunde patefce-
re potest, quod gladium teste *Madero in Tr. de Duello p. 3. & 4.* pro
Deo habuerint atque secum voluerint sepelirienses, id quod plurimis in
Ante-Opino meo Th. 36. not. D. qui lucem propediem videbit, com-
proba-

rum depravata consuetudo , tam
ad levidenses rixas (10) extra judi-
cialiter solvendas , quam quæstio-
nes

probatum dedi. Quid itaque mirum , quod exitu Duellorum dubio
quasi ad nutum Numinis per gladios culti suas dubii exitus causas
commiserint finiendas ; quodque exinde vel culpæ vel innocentiae ve-
ritatem patefieri crediderint Veteres. Etenim , frequentius quid
legatur veterum atque recentiorum Historicorum in scriptis , quam
horrendæ Monomachiae exempla , non invenio , ut adeo non pigeat
absque ulla hæsitazione , cum *du Cange saepe cit. loc. pag. m. 187.*
asserere , Duellorum originem à Septentrionalibus populis manasse
cum Gothis , Normannis , Longobardis , ejusdem originis gente , in
Angliam , Germaniam , Italiam , Galliam &c. consentiente *Bernh.*
Sacci , in Histor. Ticinensi , inserta à *Schedio Tr. de Diis Germ.*
cap. 46. pag. 440 Similiter immanem ac truculentam de Monoma-
chia legem à Borealibus gentibus , vult ortam *Hachenb. in Germ.*
Med. Diss. 3. §. 18. non diffitente *Ill. Thomasio in Diss. de O. C.*
§ 7. C. C. C. jam cit. §. 20. n. 6. in fin. pag. 27. quando scribit :
adscribenda sunt hæc Duella populorum Septentrionalium nimio
bellicæ virtutis studio. Nihilofecius ætatem , qua occæptare hæc
pessima consuetudo cepit , ideo difficile est quoad annum & diem
determinare , quod nulla verisimilitudo primæ ætatis ex historiis Pa-
trix doceri possit ; quodque optimum antiquitatis documentum sit ,
nescire originem.

(10) Ob quamcunque rem etiam levidensem & levissimam ,
modo alias lis inter eos nequisset componi , in campum exeun-
tes contendebant armis , id quod de Gallix nobilitate aliquando
questus est *Casaub. in Animadvers. in Athenæum lib. 4. cap.*
13. Nec prohdolor nostra ætate exempla hujus belluini con-
gressus ob quamcunque inanem causam ignoramus. *vid. infr. th.*
14. & 15.

(11)

nes & altercationes forenses judicialiter dirimendas, (II) traxit.

E 2

THES.

(II) Non promiscue quaslibet civiles rixas Duellorum iudicio fas erat dirimere, sed saltem graviores, ut læsæ Majestatis crimen & similia, modo fidem quis non deneget *Abbati Urspergens. in Chron. ac statutis Imperat. Frider. II. in Constit. Neapol. l. 2. Tit. 32. p. m. 779.* in læsæ Majestatis, cœdis & veneficii crimine, Duellum permittentibus. Secus loquuntur *Longobard. LL. l. 2. Tit. 51.* secundum quas in causis privatorum à duobus solidis usque ad maximam compositionem in vulnere furtoque judicabat campus. *cf. LL. Angl. Tit. 15. pag. m. 486.* In matrimonialibus controversiis certare campo, cui cederet sponsa, non infrequens fuit Duelli causa populis Septentrionalibus. *cf. Sturlaug. hin Starf Sama Saga ex vers. Gudmund. Olofsen. pag. 10. § 23. Torsten Vykingsons Saga cap. 3. § 4. pag. 17. seqq. Hjalmters. § Olvers - Saga cap. 14. edit. Peringsk. pag. 16. § 17. Oloff. Trygwasons - Saga cap. 14. pag. 67. § Pufend. in der Einleitung zur Schwedischen Historie pag. 24. § 25.* Iudicandi stupratoris causa per pugnam ad Dei Judicium decernebatur consuetudine Longobardorum *lib. 1. Tit. 16. c. 2 p. m. 541.* & moribus Saxonum antiquis lis de terra aliena invasa campo dijudicabatur *Tit. 15. p. 478.* sicuti accusatus ob corruptam alterius messem tenebatur *LL. Baiwar. Tit. 12. c. 8. pag. 425.* cincto se defendere campione, *confer. de delictis circa messem commissis Fritschii Tr. de jure messis cap. 13.* Ac ut brevissimis me expediam, in veneficii crimine *L. Angl. Tit. 14. p. 485.* homicidii delicto *Tit. 1. §. 1. 2. seq. p. 482.* suspicionis causa, tam in adulterio *LL. Long. Lib. 1. Tit. 32. c. 3. pag. m. 579. e. g. ubi forsitan miles manu tetigit mamillas uxoris alterius militis, quem per tactum sinistra suspicio orta fuit vid. Upton. c. l. lib. 2. c. 6. pag. 75.* super qua re ambo ad Duellum conjurant; quam de illato stupro *lib. 1. Tit. 16. c. 2. LL. Long. p. m. 541.* cujus causa subibant hoc Judicium Hithing & Hoginus *ap. Saxo-Grammat. pag. 89. § 90.* Nec minus propter jura Regni, titulumque Regis, sæpius olim in Anglia, Francia, Normannia, Ducatu Aquitan. &c. decertatum fuisse armis, refert probatque exemplis *Upton. c. l. lib. 2. c. 5. pag. m. 74.* quibus addit *Bissaus in Not. ad Upton. p. 33.* certamina

T H E S. VII.

Duplex olim fuit hoc gladiatorium Judicium , cujus Synonyma (12) heic prolixè recensere superfedeo : nempe unum extra judiciale five conventionale , quod prodolor ! ne hodie quidem in Christiano orbe ignoramus , sed barbaram hanc ad arma provocandi praxin,

mina privatorum , insignium causa suscepta , exemplisque dictis fidem conciliat. Tandem successu temporis non modo lege Lombardorum in 20. casibus ordinatum fuit , teste *Uptonio lib. 2. cap. 7. pag. 78. seqq.* sed & licuisse plerisque in causis campo decertare , indubitatum est *Georg. Tholosan. in syntagm. Jur. Civil. lib. 48. c. 16. §. 7. & 8. pag. m. 4066. seqq.*

(12) Variis iisdemque diversis nominibus appellari hoc singulare certamen , Historicorum probata fidei scripta testantur. Dei Judicium , non uno loco nominant Duellum *Longob. LL. teste Becmann. in Diss. de Judiciis Dei cap. 1. §. 1. pag. 4.* quod gladiatorium judicium audit *Sigeberto Gembl. ad ann. 942. & in Chron. Magn. Belg. pag. 78. ap. Pistor. Tom. 1. §. 3.* vel unius ad unum collisio , ap. *Paul. Diacon. lib. 1. cap. 2.* & singulare certamen in libr. *Bellisari Neriti-*

praxin, etsi per speciales constitutiones exulare iusserunt Reges atque Principes, attamen non plane eradicatam esse quotidiana edocemur experientia deploratissima; alterum Judiciale, ubi Iudicis iussu atque autoritate ad testificandam innocentiam, dubio Duel-
lorum exitu, commissa fuit rerum litigiosarum decisio.

F 3

I H E S.

*Neritinarum Ducis de Singulari Certamine, conf. Constit. Philippo Franc. Reg. de anno 1306. ap. Guid. Papa Decis. 617. seq. pag. 382. Suscitare hathalias, de qua voce lege Eccardum in L. Sal. pag. m. 72. idem est Helmoldo in Chron. Slavorum Lib. 1. cap. 97. pag. m. 211. ac duelli iudicium inire. Apud Urspergens. pag. 227. obvenit Lex duellionum, & in Decreto Thasilionis Baruari de anno 772. leg. 10. pag. m. 440. vox Wehadinc, quam Marc. Velferius L. V. Rerum Boicarum Wehrdinc, Baronius Wenhandinc & Heroldus Wehadinc nominat. vid. Du Fresne sæpè all. loc. sub. v. Wehadinc p. m. 1397. Noster Loccenius Antiquit. Sueo Goth. lib. 2. c. 8. derivat vocem hanc, adstipulante Vossio. L. 2. de Vit. Serm. c. 20. pag. 385. à Germanico verbo weihen, sacrare; aliter vero Spellmann in Archæologio, nempè, à Saxonico, pignus, quasi pignoris depositio, nec obmox dicenda in Th. f. not. 13. adeo inaniter. Alii à Wera. Werre, Warre, vetustiori seculo usitatissima voce ap. Keronem Augien-
fem*

Duello ex Judicis decreto (13) decertaturi illud ipsum vadiare (14) te-

sem in Tr. de Synonym. bellum sive duellum significante, conf. Eccard. ad L. Salic. pag. 76. Nostris adhuc hodie, werga sigh, est se defendere, & wer och wapn. significantur arma; alteraque vox Thinc. ut recte affirmat Adam. Bremens. de situ Dan. in Patria mea veniunt Judicia Provincialia & Terrestria. vid. Stiernhoeck de Jure Sueon. Vetus. cap. 2. pag. 26. seqq. Osterfson Weille in Glossario Dano Norweg. pag. 769. alisque, ut adeo vox Wehading Septentrioni reddenda sit. Notam hanc vocem apud exteros esse, præter alios scriptores docet Maderus in Tr. de Duello pag. 38. scribendo, in terris Hannoveranæ jurisdictionis observari posse nomen achte Tink, in Marchia ~~Lutring & obd. ling~~, nec non Scheningæ Gódsink, quod ultimum mihi compositum videtur à voce Gow pagus. vid. Fritsch. de pagis veter. cap. 1. §. 2. & Eccard. in proleg. ad L. Sal. pag. 5. & Ting judicium conf. Maibom. in Tr. de Irmensula pag. 10. Tom. 3. S. R. G. & Eccard. in L. Sal. sub. v. Tunginus pag. 87. Imo ab hac voce aliorum in Ting desinentium pagorum nomen, modo investigetur sollicitè, numne heic vel in vicinia olim judicii locus fuerit, posse derivari, nullus dubito.

(13) Notanter dixi, Judicis decreto, quia non suapte licitum erat cuivis Duello contendere, teste Du Fresne c. l. sub voc. Duellum pag. m. 188. nec aliis hæc facultas erat, quam quibus ea, lege, consuetudine aut temporis præscriptione competeabat. vid. Stabilimenta S. Ludovici Lib. 1. c. 38. & Tabularium Dunense lib. 3. cap. 23. §. 9. ap. Joh. Mabillonium. Proin nullus, LL. Longob. lib. 3. Tit. 23. pag. 687. hominem audebat ad judicium i. e. ad pugnam mittere, nisi esset judicatum, utpote quum singulis non concedendum sit, quod

(14) tenent, vadiatumque ad pedes

quod per Magistratus personam fieri debet, *l. 176. pr. π. de R. J.* Etenim idcirco judiciorum vigor jurisque publici tutela in medio constituta est, ne sibi met ipsi quisquam ultionem permittere valeret *l. 14. Cod. de Judais*, quæ etiam ratio est, cur de quocunque reatu, antequam pugnam perimisset Judex, modo velit, possit cum accusatore transigere accusatus, ut habet *Synod. Dingoluingens. apud Baronium ad ann. Chr. 772. n. 9.* nam ad arma & rixam procedere, non patitur eos *arg. l. 13. §. 3. ff. de Usufr.* quos sua Jurisdictione componere potest Prætor. Judice vero in pugnae judicium consentiente, hujus sub directorio, gladiatorium examen peragebatur. *vid. Per- Ill. Thomasius in Diss. de Occas. Concept. ac Intent. C. C. C. th. XI. not. m. pag. 16. & B. Jacob. Thomasius Parens in Obs. 5. Tom. 9. Obs. Hallens. select. Uptonius Lib. 2. c. 6. p. 75. seqq.* Idem circa Candentis Ferri examen, ad quod nullus, nisi impetrata Regis venia admissus est, in Suecorum annalibus observare licet, uti fusius suo loco dicendum erit.

(14) Hodiernis quidem temporibus vox *Wadiare* admodum peregrina videbitur plurimis, non æque antiquioribus, quia legitur tam in *LL. Longob. l. 2. Tit. 21. §. 9. pag. 614. LL. Alleman. Tit. 3. pag. 364. L. Baiwar. Tit. 1. c. 6. §. 3. pag. 401.* ubi *Wadius* & *Wadia* pro fidejussore usurpatur, quam in *L. Alfredi R. West-Saxon. c. 1.* ubi *wadiare*, h. e. guadium sive fidejussorem constituere, occurrit, unde *inwadiare* pro pignori ponere, venit in *L. Edward. jam alleg. cap. 35. conf. Du Cange c. l. sub voce h. p. m. 1237.* Est vero *wadium*, s. *wadiare* nil aliud, quam re quavis coram Judice, pignoris vice, in medium instar innocentiae signum projecta, profiteri, se contra quemlibet adversarium Probationem Duello sponte suscepturum. Hanc festucam, ramum, vel quamecunque projectam rem, rogata prius venia Judicis, si è terra levaret accusatus, infallibile signum erat, citationem agnoscere, ipsumque comparere velle citatum, *vid. Petr. Cluniacens. lib. 1. de Miracul. pag. 1261. & Eccard. in Not. ad Leg. Sal. ad voc. adrhampire pag. 37.* Insuper & hoc notandum est, *wadium* non semper Judici, sed & parti datum fuisse, modo

des projecta chirotheca (15) indicare, qua data & accepta invito domino postea pacem inire non amplius integrum fuit, eo vero consentiente solvebatur emenda.

THES.

modo alias mentem L. Bajaw. c. 17, §. 11. p. 434. recte percipio. *conf. Sturlauge hinn Starf-Sama-Saga cap. X. pag. 14.*

(15) Provocasse in certamen antiqua temporum praxi Veteres, projecta in medium chirotheca, uti notissima res est, ita etiam omni dubio caret, prætereaque ex historia Friderici 3^{tii} & Alfonsi Renati, apud *Aeneam Sylvium in Comment. de statu Europa Ec. Cap. 60. in Collect. Freher. Tom. 2. pag. 108.* satis superque constat. Alias antiquis Saxoniae populis in signum consensus chirothecam dare frequentissimum fuisse, fide *Spec. Saxon. L. 2. art. 26. §. 6.* creditur, idque eo certius, quo firmitus contendit *Godelmann in Tr. de Lamiis & Sagis L. 3. c. 5. n. 27.* in fidei pignus à Germanis datam esse. Imo in traditionis & cessionis symbolum à Saxonibus olim adhibitam fuisse chirothecam, refert *Gryphind. de Weichbild. Saxon. c. 7. n. 10. pag. 265.* secularemque ea denotari Jurisdictionem, ipsam *Weichbild. art. 9. affirmat. conf. Gryphind. c. 1. cap. 76. n. 4.* quod insuper *Art. 8. ibidemque gloss. pag. 15.* (b) nummos eundem potestatem chirothecæ datione concedi, docet. Rem ut exemplo clariorem reddam, unicum saltem adjicere placet de *Conradino*, qui, cum iniuste plecteretur capite, projecta in medium fori chirotheca, quicquid juris ipsemet in regnum Siciliae haberet in Petrum Aragonensem, ultima hac quasi testamenti holographici voluntate, transulisse, ac subditis hoc facto bellum per denominatum successorem

Petrum

T H E S. IX.

Ab hac duellionum lege exem-
ti alii sunt more vetusto vel in to-
tum, (16) vel etiam aliis conces-
sum

Petrum instituendum indixisse, fertur *Aenea Sylvio apud Bæclerum Collect. Scriptor. pag. m. 38.* Chirothecam enim dare, idem est ac in certamen provocare, *vid. Petr. Cluniacens. lib. I. de Miricul. pag. 1261.* & *Du Cange sub v. Chirotheca pag. 967.* quod, quam optime observant mores qui hodierna die passim in usu sunt, quibus chirotheca ad pedes adversarii projecta vel data, germ. *einem die hand- schue geben*, semper instar provocationis ad certamen habetur.

(16) Exemptionis beneficio in totum gaudent pater contra fili-
um & vice versa, frater contra fratrem, *vid. Molinum in Reperto-
rio sub v. Batalla*, nec non sanguinis Regii Principes, teste *Bello-
marenio à Du Fresne sàpè cit. loc. allegato*, ubi casus, quibus non-
nullis interdictum erat duello decertare, recenset sequentes sedecim.
„ Primo loco ponitur, si mulier appellavit nec retinuit suum advo-
„ catum. 2do. Si sub viri potestate sine ejus appellavit consensu.
„ 3tio. Si appellans nullam parentelam vel affinitatem cum eo, pro
„ quo appellat, habet. 4to. Si appellatus jam pro quo appellatur
„ pugnavit. 5to. Si appellans servus est, appellatus vero homo in-
„ genuus. 6. Si appellans est Clericus. 7. Si appellatus Cleri-
„ cus. 8. Pro causa notorie falsa. 9. Si alias res bene probata.
„ 10. Si appellatus vel appellans minor sit. 11. Quando casus non
„ cadit in Vadium. 12. In rebus quarum alia est Probatio. 13. Pro
„ casu, de quo jam judicium semel datum. 14. Si appellans no-
„ thus sit, appellatus vero liber vel vice versa; secus inter duos ba-
„ stardos. 15. Quando leprosus sanum appellat hominem & vice
ver-

sum campiones (17) dare, qui
cam-

„ versa. 16. Si appellatus sit homicidii innocens declaratus ab ipso
„ interfecto ante mortis horam. 17. Si jam pax facta, qua de re fit
„ appellatio.

(17) Passim in LL. Antiquis obvix sunt illæ locutiones: per
campionem se purificare, *L. 1. LL. Longob. Tit. 32. c. 3. pag. 579.*
cum campione suam quarere justitiam, *ibid. Tit. 9. c. 4. pag. 4214.*
cum campione se defendere cincto, *L. Bojor. Tit. 12. c. 8. p. 425.*
conf. Constit. Reg. Gallia de anno 1306. quam explicat Guidon. Pa-
pa Decis. 617. usque 624. pag 382. seqq. & sic porro. Fæminæ
inter exemptos primo loco in scenam prodeunt, quibus nulla duel-
lionis lex scripta est, adeoque pro harum, ut & cujusvis innocentis
pupilli, orphani & viduæ liberatione regulam ordinis militaris vel
Equitum Auratorum instituerunt Catholici, cujus membra à mediæ
ætatis scriptoribus simpliciter vocantur milites. *vid. Chron. Magn. Belg.*
apud Pistorium Tom. 3. pag. 525. Et quamvis nullibi, campiones dare,
prohibentur fœminæ *vid. Bracton. Lib. 3. Tract. 2. c. 21. §. 11. § 12.*
nihilofecius fœminas interdum certasse, non modo certissimum est, ve-
rum tale duellum anno 1228. commissum, in quo ab adversario suo, viro
quodam, victoriam retulit fœmina, pluribus describit *Stumpffius in der*
Schweitzer Chronik p. 17. cf. Chemnitzii Diss. Wittenb. de Duellis German.
§. XI p. 9. Totum actum pugnæ forsan illustrabunt, quæ ex quodam Codi-
ce MSto Bibliothecæ Guelpherbitanæ in *Diss. de Occas. Concept. & In-*
sent. C. C. C. adducit Ill. Thomastus Th. 19. not. 1. pag. 22. & hæc sunt:
„ Der Mann stehet in einer runden etwas weiteren Grube
„ in die Erde bis an den Gurtel, hat in der rechten Hand
„ einen Kolben, mit dem Er nach der Frauen schlägt, er
„ darff aber nicht heraus gehen, noch der Frauen nachlaufe-
„ fen, auch nicht einmahl mit der freyen Hand sich an die
„ Grube oder das Erdreich anhalten bey Verlust des Sieges.
„ Die Frau hat einen Schleier in der Hand, in welchem
„ fornen ein Stein von etlichen Pfunden geknüpffet ist, wor-
„ mit

„ mit sie nach dem Manne schläget. Wenn die Frau dem
 „ Mann hinter den Rücken kommen kan, bemühet sie sich
 „ dessen Kopff hinterwärts aus der Gruben zu ziehen, und
 „ ihn zu erwürgen. Pariret der Mann den Schlag mit
 „ dem Schleyer, mit dem Kolben aus; so umbwickelt sich der
 „ Schleyer umb den Kolben, und erlanget die Frau dadurch
 „ Gelegenheit dem Manne den Kolben aus der Hand zu reiß-
 „ sen. Pariret der Mann aber den Schlag mit dem linken
 „ und freyen Arm aus; so umbwickelt sich der Schleyer
 „ umb den Arm, und hat der Mann also Gelegenheit
 „ die Frau zu sich an die Grube zu ziehen, da er dann trach-
 „ tet, die Frau in der Mitte des Leibes zu fassen, und sie in
 „ die Grube zu ziehen, auch zuweilen umb zu köpeln etc.

Porro ne frigescante calore naturali, dispar, incertum ac periculo-
 sum relinqueretur pugnae iudicium, tam exempti erant, emeriti, se-
 xagesimum qui ætatis annum tetigerant, ut est in *Statutis St. Ludo-*
vici L. I. c. 166. Et ap. *Bractonum* L. 3. Tr. 2. c. 21. §. 12. vel
 septuagesimum, secundum *Brittonem de Jure Anglican.* pag. 40;
 quam minores, h. e. qui 25. annorum curricula non impleve-
 rant, vid. *LL. Longob.* L. 2. Tit. 55. c. XI. Contra eum, qui 21.
 annorum est, ad certamen singulare adigi cogique posse, inculcant
Stabilimenta St. Ludovici lib. I. c. 71. Et 140. conf. *Du Fresne* in
Glossario sub voc. *Duellum* pag. m. 191. id quod nos commonefacit,
 terminum annorum ætatis pro statutorum differentia variare. vid. *Ill.*
Cancell. de Ludwig. Reliquia MStorum Tom. IV. pag. m. 6. Clerici,
 quum personam standi in iudicio non habent, neque se in curia la-
 ta queunt obligare, hujus iudicii subiectum non sunt, teste *Goffrid.*
Vindocin. l. 3. Epist. 39. imprimis insalutato Episcopo, per *Conciliis*
Islebonens. cap. 19. Hinc Ecclesiarum atque Monasteriorum contro-
 versias non per Clericos, sed datis utrinque campionibus, in Eccle-
 siasticarum rerum tabulis invenimus decisas, referente *Strauchio* in
Amanitat. Jur. Canon. Semestr. 2. cap. 15. n. 5. pag. m. 85. Non
 vero semper & ubique; nam insecutorum seculorum prava conditio
 adeo sanctam & solennem voluit duellionis legem haberi ab omni-
 bus, ut ne quidem exemptionis suæ gauderent privilegio Clerici, Au-
 tore *Attone Episcop. Vercellensi* in *Ephemerid. Erudit. Lips.* Tom. 4.

campiones (18) partim conducti-

tū

pag. 112. quin potius *sanctissimos Pontifices*, Principes Christianos, viros ac fœminas sacratas, usurpasse istas purgandi ceremonias, se testatur invenisse *Aventinus Lib. 4. Hist. pag. 449.* Inveni & ego, evolvendo Patriæ annales, simile in Tangbandro exemplum, qui Regi Olao filio Tryggwæ à sacris, pugil fuit admodum strenuus, multosque duello vicit, *Sturles. in Chron. Norweg. P. I. pag. 310. Reenhielm in Histor. Olai, filii Tryggwæ pag. 1351.* ut taceam bina à *Spellmanno in Archaeolog.* hac in re notata & à *Betmanno in cit. Disp. pag. 39.* atque *Thomasto in Not. ad Lancelot. pag. 182. & 1739.* repetita exempla. Cum itaque nec fœminæ, nec Clerici, aliive semper immunes fuere à duellionis lege, facile conjecturare licebit, quid de cæteris exemptis judicandum veniat,

(18) Nomen Camphio seu Campio derivat *Du Fresne in Glossario sub. h. v. p. m. 714.* à vocula *Kampff*, quam *Maderus in Tr. de Duello pag. m. 12.* contendit Germanicam esse, unde *Kamper* seu *Kampffer*, imprimis autem vocem *See: Kämpfer* non tantum derivat, sed & per *See: Kämpfer* exprimit, explicatque. Neutrum tamen accuratum est: Nec prius, quod forsan rectius sit, vocis originem in illius gentis quæsitare lingua, unde primordia sua traxerunt Ordalia; nec posterius, quia *Kämpfer* & *See: Kämpfer* valde diversa sunt. Per vocem *Kämpfer* enim quosvis intelligimus pugiles, secus, per *See: Kämpfer*, quia hi saltem heroes maritimi seu prædones maris fortes fuerunt, quorum scopus non erat imbelles quosvis aut navigatione victum quærentes obruere, sed cum hostibus duntaxat, aut iis, quos hac arte scirent celebres esse atque præstantes, vel qui opum ingentem vim bello maritimo acquisiverant, manus conferre & fortitudinis suæ edere specimina. *vid. Wormius in Monument. L. 4. pag. 269. Hialmers & Oluers - Saga p. 8. Thorsten Vykingsons - Saga pag. 115. & Sturlauge hinn Starf - Sama - Saga 7. ex vers. Gudmundi Olafs Son.* Neque erant pugnae vicarii, uti Campiones fuere, nec etiam semper sibi invicem hostes, & si tales, haud raro eo usque saltem, donec experimentum virium fecissent, victo-

ria

tū sunt, (19) partim etiam certo-
F 3 rum

ria utra pars obtinuiſſet, vel ſi pares eſſent, amicitiam, quam *foſtbræðralag* nominabant, ſolenniter contraxiſſent. *vid. Not. ad Wyking - Sons - Saga Reenbeilmi pag. 106. ſeqq.* Tanta eſt inter *Kämpfer* vel *Campiones* & *See*, *Kämpffer* differentia, ut nemo non, quam male hæc duo à *Madero* c. l. confundantur, videre poſſit. Hac occasione licebit etiam in alio paſſu notare *Maderum*, quando, *Sylſis*, *Fongar*, non veros apud Septentrionales fuiſſe Reges ſcribit, omni Suecorum Danorumque hiſtoria contradicente. Hujus autem autoritate & fide conſtat, *Sylſis*, *Fongar*, ea propter hoc nomen gerere, quod non univerſæ gentis, bene tamen certi populi Domini i. e. Reges provinciales fuerint. *vid. Sperlingii comment. de ſumma Regio nomine & Titulo Septentr. & German. uſitato Konung pag. 37. & Stephanii in Not. ad Saxo - Grammat. pag. 103. n. c.* adeoque ſummo jure Reges nominandi ſunt, licet diverſi à Regibus gentium, qualis ſemper *Uſſaliensis* habitus eſt, ideoque ob excellentiam *Uſſerſonung* dictus. *vid. Sperling. c. l. pag. 33. 37. 155. 164. 239.* Quam hac de eminentia inter ſe controverſiam ventilaverunt *Sveci* & *Dani*, non hujus loci eſt repetere. *vid. interim Lundii Not. ad Bullam Agapetus p. 6. ſeqq. Stiernhielm in Prefat. ad LL. W. Goth. p. 2. Meſſenius in Specul. ſua cap. 1. pag. 4. alioſque.*

(19) Satis diſtincte hoc pateſcit ex *Specul. Saxon. lib. 1. art. 48. §. 2. & L. Friſon. Tit. 14. §. 1. pag. 497.* ubi hæc leguntur verba: licet unicuique pro ſe *Campionem* mercede conducere, adde *Weichbild. Magdeb. art. 35. & 82.* quando vero in ſingulari certamine fuit necatus *Campio*, ejus Domino vel Regi tenebantur ſolvere *Gagia* ſeu *Wadium*, *L. Bawar. Tit. 3. c. 15. §. 3. pag. 408.* prætereaque *lendum* ſeu *Widrigelt*, per *L. Friſon & L. Longob. lib. 1. Tit. 9. §. 28. p. 532.* Exinde jam duplex ſequitur con- cluſio, una, evincens *campiones* interdum impari numero ſubſuiſſe uni Domino, ejusque proprios manſiſſe; altera, *Campiones* in diſcriminato duelli exitu operas ſuas elocaſſe; nobis ad illuſtrationem not. ſeqq. perinde grata ac neceſſaria.

rum dominorum pro rebus suis
 (20) pugiles, ideoque ob vile hoc
 negotium apud non nullas gen-
 tes infames, (21) quum pro mer-
 cede

(20) Regem Daniæ Haraldum in prælio Brawaldensi sequebantur
 68. Campiones, & ad contrarias Ringonis Regis partes stabant 96. quo-
 rum illustrium pugilum & Martii spiritus heroum nomina legi possunt
 apud *Stephanium in Not. ad Saxo-Grammat. pag. 172. ac pluribus in Am-
 pliss. Peringskiöldii Soguhrot pag. 21.* Quosnam habuerit Theodoricus
 Veronensis, edocemur relatione *Wilkina-Saga pag. 236.* & ubi se certis
 dominis manciparint Campiones, aliæ Skaldorum Borealium cantilenæ
 passim plura subministrant exempla. Etenim in hac materiâ antiqua
 Suecorum historia admodum fertilis est, hocque ni fallor vel ideo, quod
 semper in maximo apud Reges Septentrionales fuerunt honore, habiti-
 que per honorificè. De cætero, quid sibi velit Du Fresne *in Glossa-
 rio sæpè cit. pag. 716. & 717.* Campionum homagio, quod à nullo
 præstitum est unquam, unde aliquod dominium supereminens in alte-
 rum eruitur in *Fleta lib. 3. cap. 16. §. 19.* quod itidem nunquam ex-
 stitit, certe non capio, ni facem huic doctrinæ accendere possint, quæ
 de arctissima veterum Patriæ nostræ Heroum societate, ab ipsis Stalls-
 broder sæpè nominata, tantæque habita sanctitatis ut nullis periculis di-
 rimenda necessitas esset, *vid. Hielm. Diss. Ups. de devota Veter. Hyperb.
 amicitia.* solent commemorare Historici, scil. quod præstito ab utraque
 parte mutux defensionis atque amoris juramento hanc familiaritatem
 contraxerint. Ubi vero heic homagium? ubi dominium? nullum
 subjectionis & obsequii in hoc contractu, sed amoris & defensionis adest
 iuramentum, quod an intellectum velit *Du Fresne* Campionum homa-
 gio, velitque *Fleta*, prætexto suo dominio, examinent alii.

(21) Elocans J. Rom. operas, ut cum bestiis singulari certamine
 congre-

cede tempore quovis subire singulare certamen tenerentur, & quidem hac lege, ne semel devictus campio iterum pro alio in arenam prodiret, (22) sique de-

man-

congrederetur, vel gladiatorio munere publicum spectaculum proprio sanguine ederet, infamis fiebat, per *l. athletas 4. ff. de iis qui not. infam. l. qua actione 7. §. si quis in colluctatione D. ad L. Aquil.* Eandem infamationis notam inurit *Weichbild. Magdeb. art. 129. & specul. Saxon. lib. 1. art. 38. §. 1.* In Suecia, uti proprie loquendo, nunquam fuerunt conductitii, etiam si haud raro pro aliis subiverunt Monomachiae discrimen pugiles, *vid. Thorsten Wykingsons - Saga cap. 3. pag. 17. Sturlange hinn Starf-Sama-Saga cap. 8. pag. 15. & Hjalmeri ac Olveri Hist. c. 7. pag. 17.* ita minime gentium in infamium classem detrudendi rejiciendique sunt, quippe quorum fors prae Athletis in plurimis excellentior est habita, semperque dignior. Nam Athletarum munus, de quo quid fufius dici possit, optime omnium explicat *Onuph. Panvinus in Tr. de Ludis Circensibus l. 2. c. 1. pag. m. 61. seqq.* vile semper & abjectum fuit habitum, utpote quum hoc hominum genus unice ludigratia ad edenda publica spectacula in arenam prodiret. Contra, Svecorum campionum conditionem modo dicta Athletarum longe meliorem fuisse, vel ex unico hoc satis clare patescit, quod illos maximis non raro pollicitationibus in gratiam suam pellicere summopere allaborarint Viri Principes, Regesque potentissimi. Hac de re fufius in *Ante-Opino meo thes. 5. not. 3. agam.*

(22) Poena devicti promachi constituebatur pro causarum qualitate, non modo varia, ut in delicto capitali plecteretur capite *Constit. Sicut. l. 2. Tit. 37. c. 3. p. 181. Weichbild. Magdeb. c. 1. l. in non capitali ob*

mandata in defendendo sparta
functus esset fraudulenter, poe-
nam pro rerum diversitate sustine-
ret diversam, detentis interim ca-
pitali in delicto iis in carceris cu-
stodia, (23) pro quibus decertabat
campio.

THES. X.

ob perjurium amputaretur dextra *ibid. l. 2. Tit. 37. §. 3. pag. 787. LL. Longob. Tit. 51. §. 10. pag. 648.* sed & in *Affisia Hierosol. cap. 98. ap. Du Cange c. l. poenam dictitatum legimus, vi* cujus mulier per Campio-
nem decertans mittebatur in ignem & Campio furcæ addicebatur, quam
tanquam nimis duram, ad eum casum ob *Constit. Sicul. l. 2. Tit. 37. p. 781.* dispositionem, restringimus, ubi scemina maleficia & fraudes,
Campio autem alia illicita media adhibuit, testasque malitias, *conf. Ma-
derus saepe c. l. pag. 27.* Qui vero palmam in cruento hoc examine, ne-
cato adversario, tanquam victor deportabat, more Islandico omnium
bonorum sub ea lege fiebat hæres, ut confestim immanem taurum pro-
ductum uno ictu interficeret: sin minus victi amicis & cognatis contra
victorem agendi jus esset, *vid. Arngrimus Rerum Island. l. I. c. 9. pag. 134.* Limitata tamen tractu temporis legis durities, saltem ex æquitate
bona controversa assignavit victori, teste *Wormio in Monument. Dan. lib. I. cap. 10. pag. 49.* Germanorum moribus præter adeptam victoriæ
gloriam satis erat, se vel innocentem per hoc iudicium probasse, vel etiam
rem controversam vindicasse. Hoc vero singulare est, quod notari me-
retur, victi insignia ad victorem pertinuisse, quæ ei ferre licuit per præ-
lia in triumphum, docente *Spellmanno in Aspilogia pag. m. 9. conf. infr. th. 12. not. 29. num. XI.*

(23) Per *L. Baiwar. Tit. 2. c. 12. §. 1. Gregor. Turon. l. 10. Histor. c. X. Du Fresne saepe c. l. sub. v. Campio pag. 720.* quibus ac-
quiesco.

(24)

THES. X.

In arenam descendens promachus, ante omnia jurare debebat, quod primo pro domini sui causa militaret rei litigiosæ, quantum sciret, veritas; secundo ut in defendendo pro viribus pugnare vellet; nec tertio uti herbis ac maleficiis: unde forsitan illorum temporum consuetudo, ut ante *batalam* tonderetur capite ⁽²⁴⁾ pugnae vicarius, manavit receptissima.

G

THES. XI.

(24) Ut Campiones supra aures capillos rotunde adæquatos & in coronæ figuram attonsos deferant, præscriptum legitur in *Veteri Jure Norman. Municip. cap. 68.* æque ac in aliarum gentium legibus, à *Du Fresne* amplo numero allegatis in *Glossario cit. loc. p. 717.* Rationem hujus instituti si quæsit, nullam invenio aliam, quam superstitiosam. Credula enim antiquitas hac tonsura crinium omne magicarum artium præsidium in cassum redigi posse, adeoque ne forte carminibus vel machinis magicis, artibusque diabolicis tam insidiarentur

THES. XI.

Arma in hoc conflictu, si pedites aut equites certabant, erant pro arbitrio provocati, utrum elige-

rentur pugnantes, quam illuderetur iudicium, satis valide prospectum esse, itumque egregiè obviam maleficiis hac rasura, sibi persuadebat. Secus in Patria mea Suecia ubi tantam rasuræ inesse vim plane ignorarunt maiores, quamvis illis magicarum artium suppetiis certare haud peregrinum fuerit, modo passim subministrata in Borealium rerum tabulis exempla anilem non saperent fabulam vel etiam, quod rectius credo, hisce in parabolis pro seculi genio nervose descripta laterent potiora facta Majorum, cf. *Herraud & Bosa saga* pag. 6. seqq. *Sturlange hins Starf Sama-Saga* p. 23. seqq. *Thorsten Vykingsons* S. cap. 13. & 23. *Egili & Asmundi Historia* pag. 66. alique. Num & huc faciant, quæ glossa habet Saxonica ad *Libr. 2. art. 13.* in verbis: und windet ihm das haar mit Kolben aus dem haupte; auch sagen etliche leute/ da das Recht gegeben war/ trugen die Sachsen lange haar/ so beschur man diesen/ daß man ihn kennete/ und sich für ihm hütete; credidisset quidem, nisi aliam formulæ: So soll man ihn hant und haar abschlagen; subministrasset explicationem in *Diss. de Occas. Intent. ac Constit. C. C. C. Per. Ill. Thomafius*, simulque genuinum phrascos: Zu hant und haar schlagen; sensum, *vid. c. l. §. 9. not. e. p. 15. conf. Diss. de Vera Origine, Natura, progressu & interitu judiciorum Westphal. hab. sub. Præsid. Magnif. Thomafii* §. 25. not. c. p. m. 38. *Ziegler de Jurib. Majestat. L. I. c. 49. §. 48. p. m. 857. alique.* De tonsura in Orientalibus Ecclesiis, qua superstitione collata sit, conferaturque adhuc hodie apud Catholicos, vide *Ziglerum in Diss. de Tonsura Clericorum* th. 25. seqq. *conf. etiam de tonsura Eccard. in L. Sal. pag. 56. & 57. & Constit. Imperial. de Tonsura mulier. &c.* nam plura de religione in capillis non vacat addere.

eligere vellet, gladius, clypeus ⁽²⁵⁾ & sic porro; ast locus, quilibet frequentissimo hominum

G 2 num

(25) Arma iusta, quibus cincti procedebant in pugnae locum, erant, galea, ensis, hasta, ac ut brevissimis me expediam, dicam, armorum genus pro loci consuetudine & gentium moribus maxime diversum fuisse. Fustium ac scutorum injiciunt mentionem *LL. Saxon. & Longob. l. 2. Tit. 51. cap. 10. p. 648.* Proinde recte *Olivarius Uredius in lib. Quid Flandria? teste Bissao in not. ad Nicol. Uptonum p. 35.* sic loquitur: Duellum Francorum, quo lites terminabantur, non factum est gladio & pugione, ut existimarunt, sed fuste tantum & scuto. Hisce optime addit *Bissaus c. l. p. m. 36.* Fateor posterioribus annis scuto usos & fuste tereti, tricubitali, corneis annulis ad extremitates revincto. Verum aliis quoque armis antiquitus, vel in criminalibus eliciendis, (uti mos erat) aut in alia quavis causa, depugnarunt evocati, prout in tabula quadam adjecta figura commonstrat *c. l. pag. 37. conf. Upton. lib. 2. c. 8. pag. 83.* Fustes etiam inter arma Veterum recenset *Tacit. de Morib. Germ. cap. 45. Loccenius in Antiquit. lib. 3. cap. 2. Scheffer in Upsal. Antiqua cap. 18. pag. 361. Hartknoch in alten und neuen Preussen. P. 1. cap. 15. p. 219. & in Diss. 18. §. 1. p. 383.* alique, & hinc per fustes, quos, teste *Urspergensis ad ann. 1124.* ad mortuorum sepulchra poni vetuit Otto, Pomeranorum, uti nominatur, Apostolus, quoddam veterum armorum genus intelligi, nullus dubito. Nec fallitur *Georg. Roth in Programmate Stadensi edito 1719. de hac materia,* quod ideo fustes dicat adjectos mortuorum sepulchretis, quo valeret demortuus ad inferos depellere impuros spiritus. Etenim in debellandis fugandisque vel averruncandis umbris, monstris, variisque daemonum speciebus venditabant fustium & gladiatorum usum esse insignem, utpote ad cuius aciem ipsos daemones trepidare, omnino sibi persuasum habebant. *vid. Diss. Upsal. Gladius Scythicus cap. 3. §. 3. p. 72. & 73.* Imo clavam adversus corpora nefando medicamine munita valere, ubi gladius cadendo nil posset, arbitrabantur. *vid. Reenhelm in Not.*

ad

ad *Torsten S. S. pag. 81.* Quare etiam in *Hervara-Saga pag. 152.* legimus, evaginato gladio Heidrikum fugasse larvatum in alterius persona Othinum, i. e. malum spiritum. Aliud armorum genus fuit clava, qua sua beata Danorum Gramus, referente *Sax. Grammat. Lib. 1. p. 8.* & *Stephanio in Not. p. 37.* neci dedit hostem Sigtrugum Sueciæ Regem, hocque antiquissimum & forte omnium primum teli genus fuisse, ex eo credit manifestari *Cluverius in Germ. Antiqu. lib. 1. p. 303.* quod Herculi bellatorum primo aliud nihil armorum tribuerit antiquitas. Sic in acerrimo illo inter Haraldum & Ringum prælio ferratis saltem clavis dimacatum fuisse, tradit *Saxo Grammat. l. 7. p. 146.* illudque armorum genus inprimis Sueco-Gothis tantoperè in usu fuisse, ut inde totus interdum exercitus *Klubbohár* nuncupatus sit, prout vult *Olaus Petri Chron. in Vita Engilli,* satis superque historicorum fide constat. Ut ut vero illæ esse debent, quæ privatis inservire possunt certaminibus, describit *Constit. Sicul. l. 2. Tit. 37. p. 781.* ubi Campiones jubentur habere clavas æquales, non spinosas, nec cum aguzionibus, nec habentes cornua &c. De Allemannorum spatha in duello adhibita loquuntur eorum leges *Tit. 44. p. 375.* quæ & apud Ripuarios in usu fuit, per *LL. Rip. l. 4. Tit. 32. p. 455.* nec non pro Gallorum proprio habetur armorum genere, *Diodoro l. 5.* teste *Cluverio in Germ. Antiqu. p. 293.* *Du Fresne* sub voc. *Spatha p. m. 915.* & *Maderus de Duello:* Gladios Roman, majores, spathas; minores, semispathas esse appellatas, docet *Vegetius Lib. 2. cap. 15.* Nec nostris populis ignotam mansisse spatham, quæ è sepulchris ultimæ vetustatis tabulis repræsentantur incisæ *Tab. 7. Fig. 19.* a Celeberrimo Atlantices restauratore *Rudbeckio,* id satis testantur, *conf. etiam Diss. Upsal. Gladius Scythicus cap. 2. §. 10. pag. 40.* & *pag. ult. 79.* Dispar ab hac armatura fuit Athelicorum cæstus h. e. genus clavæ pilas plumbeas loris bubulis appensas habens, explicante hoc fusius *Onuphrio Panvino de Ludis Circensibus p. 70.* Apud Moscovitas se instruere poterat quisque armis pixide scilicet & acu exceptis, habebant tamen communiter loricas oblongas, armillas, thoracem, galeam, lanceam, securim & ferrum in utraque extremitate, instar pugionis, acutum, *vid. L. B. in Herberstein Rerum Moscovit. Comment. p. m. 54.* Plura ex Codice Mto Bibliothecæ Seldenianæ cui Titulus: *Livres des Asises & des usages & des plais de la hand-Court. de Jerusalem,* affert de armis *Bissaus in Not. cit. pag. 37.* & alia *Reenhielm in Not. ad Torsten-Sons-Saga à pag. 80. usque 93. conf. Diss. Upsal. de Militia Veterum Gothorum, Sam. Elsvingi cap. 2. th. 2. p. 23. seqq.* Qualis

num congressu celebris ⁽²⁶⁾ specialiter in Germania nonnullæ
 G 3 urbes,

lis autem fuerit prima pugnandi ratio, ubi armorum usum adhuc ignorabant mortales, describit *Lucretius Lib. 5. vs. 128.*

Arma antiqua, manus, ungues, dentesque fuerunt
 Et lapides &c. & *Horatius Lib. 1. Sat. 3.*

Unguibus & pugnis, deiu fustibus, atque ita porro
 Pugnabant armis, quæ post fabricaverat usus.

Exinde non modo in legibus Livonicis *V' Bauer-Recht* certam poenam, prout quis uno vel pluribus dentibus alterum læserit, constitutam esse in reos, sed & *Const. Sicul. l. 2. Tit. 37. cap. 2. pag. 781.* quamcunque manibus vel dentibus factam injuriam, in totum prohibitam. Interim jam olim parum honorificum habitum fuisse hisce armis se defendere, indicant, quæ in *Egils & Asmundi Historia p. 15.* de horum pugna legi possunt, quando Asmundus ait: Nolle se more truculentissimorum hominum jugulum ipsius Egilli morfu adpetere & resolvere. De lapidibus in bellis, imprimis navalibus adhibitis quidem non silent patrii annales, *vid. Oernhielms Hist. Ecclesiast. L. 4. c. 5. p. m. 183. & Boræni Diff. Upsal. de Scandianorum rebus Maritimis cap. 2. §. 7. p. 41. seqq.* bene tamen heic loci,

(26) Locus vel planus fuit vel silvestris, interdum impeditus *Wormius c. l. Lib. 1. c. 10.* tam in civitate quam extra, *Uptonius c. l. Lib. 1. c. 6. p. m. 76.* circuli in modum, faxis fastissimis aliisque terminis, *vid. Arngrimi Rerum Island. Lib. c. 9. & Thorsten Vykingsons-Saga p. 10.* circum datus, vel etiam formatis adstantium hominum corona cancellis, vel in loco determinato pro placitu super codice sive stragulo, *vid. Sturlauge bin Straf-Sama-Saga p. 14. 24. 32. Thorsten Vykingsons Saga cap. 21. p. 113.* decertaturis substrato, ultra quem orbis gyrum sub victoriæ jactura nulli fas erat egredi, pedemque movere. Interdum concurrebant confectis armis in

urbes, ⁽²⁷⁾ ut coram suo Magi-
stratu, qui pugnae diem indice-
bat,

in trivio, uti supra *th.* 6. *not.* 8. dictum, & mox alio tempore in in-
sulis aquarum ambitu vallarum, ut eo melius spectari possent. *vid.* *Saxo-Grammat.* L. 4. p. 65. *Lambert. Scharffnaburg.* p. 496. *edit.*
Argent. Dithmar. Merseburg. Lib. 3. p. 50. Apud Romanos cele-
bris pugnae locus fuit campus Martius, de quo satis confuse nonnul-
la proponit *Maderus in Tr. de Duello* p. 33. fusius & distinctius
Onuph. Panvinus L. 3. c. v. *Antiquitatum Veronens.* pag. m.
96. In Svecia seligebant pugnae loca ad aulas Virorum Illustrum,
iis *lesewaller* appellata, quorum duo maxime celebria hisce certami-
nibus adsignat *Hervara Saga*, priorem scilicet ad *Gutalum* sive *Go-
thelham*, (*Goethaelf*) non procul ab ingenti illa aquarum praecipitantia,
nomine *TROLTHAETTE*, *vid.* *Verelii Not. ad H. S.* pag. 28. *Stur-
laugs-Saga* c. 6. 9. 11. posteriorem in Samo, sive Regia insula,
quam in Mari Balthico propè Zelandiam quidam censent inquirendam,
alii vero ab hac sententia divortium faciunt *vid.* *Salani Not. ad Egilli
& Asmundi Histor.* p. m. 118. *seqq.*

(27) Privilegia Imperatorum recensita in aureo opere *Dattii de
pace publ.* c. 1. n. 34. hoc nos credere faciunt. Coeterum privile-
gium urbis Hallae-Sveviae non à Caracalla datum esse, ut somniant
Herold. de Stat. Veter. leg. in Germ. cap. 10. *Dresserus de Urbi-
bus German.* pag. 295. *Crusius in Annal. Suer.* Paral. cap. 15.
pag. 62. & *Knipschild. de Civitat. Imp.* p. m. 809. sed ad Ca-
rolingorum demum tempora accedere, docent saniores, probantque
testimoniis. *vid.* *Ill. Cancell. de Ludewig. in Diss. de Reb. Hallens.*
cap. 3. §. 5. pag. 25 Hujus privilegii rigore in civitate Hallensi olim
celebrarunt duellorum judicia plurimi, quorum formam dat *Mün-
sterus in Cosmograph.* lib. 3. c. 302. pag. m. 701. forsan & alii,
qui ex instituto de hac materia ediderunt scripta. Fuere etiam in
Wittzburg Franconiae civitate & Anspach propè Norimbergam duel-
lorum judicia teste *Madero de Duello* p. 118. *seqq.* ut & alibi,

bat, ejusque spectator modera-
torque erat, peragerentur duel-
la, flebili hoc olim ⁽²⁸⁾ gavisæ
sunt privilegio.

T H E S. XII.

Duellionum leges longum
foret proponere, si, prout ob-
servantia invaluerunt, velimus
repe-

(28) Lotharingæ Ducem ex Investituræ formula Rudolphi II. de anno 1609. inserta *Tr. Conringii de Finib. Imper. Germ. pag. m. 733.* olim jus dirigendi duella inter Rhenum & Mosam suscepta postulasse, ex Conringii c. *Tr. addisci potest.* Senatum urbis Hallæ Venetorum Jus aperiendi intra suæ Civitatis pomeria hæc certamina, dirigendi-
que ac judicandi, habuisse, in apico est *Ill. Cancell. de Ludwig. c. l. pag. 24.* Imo in Austriæ LL. apud jam allegatum *Illustr. Can-
cellar. de Ludwig. Tom. 4. Reliquo. MStor. pag. 7.* legimus hæc:
„ und soll der kampf nüemand geschehen/ nur vor des landtherren/
idque, ni fallor, etiam ea propter, quo demandata in hoc judicio
sparta, quam fusius explicat Autor, quisquis ille sit, sive Ep̃s de
Reptaw/ sive alius, *Speculi Saxon art. 63* perfungere possit Ju-
dex *conf. Constit. Sicul. L. 2. Tit. 37. c. 3. p. 781.* In loco enim
introitus semper judex honeste locatus esse debet, quo videat, quis
succumbat vel non, quam diligentiam adhibeat Campio vel signitiem;
num pares sint armis, membrorum integritate & sic porro in aliis,
quod prolixum foret sigillatim repetere.

repetere singulas, quas inter
præ cæteris eminent hæ: ne u-
num duo aggredierentur; ⁽²⁹⁾
mediis ne maleficiis uterentur
&

(29) Integras leges exhibet Goldastus Tom. I. der Reichs Satun-
gen Cap. 170. & pag. 236. ordinationem Francicam vom Kampff-
Recht conf. Burgmeisteri Corp. Jur. Publ. & privati P. I. ut alios
Autores silentii regulo involvam. Primaria fuit, ne duo unum agre-
derentur, vel ne alter manus ferret alteri auxiliatrices, vid. Torsten
Vykingsons-Saga cap. 21. p. 113. Sturlange hin Starf-Sama-Saga
cap. 12. p. 31. cum ne Hercules quidem, juxta proverbium, contra
duos pugnat. Hinc probrosum non modo semper Veteribus habi-
tum, teste Saxo L. 4. p. 62 & Gautrecks Saga cap. 22. verum ad-
huc hodie ea propter male audit apud Septentrionales Athissus, se-
cundum proverbium, cui ipsemet ansam dedit & sequens est:

*Athislas. bane broed. gamle. Kemders. vane.
Priscum dimicandi jus regius labefactavit interitus.*

Conf Stephan. in Not. S. Gr. p. 105. Boroenii Diss. de Scandia-
nor. Rebus Maritim. cap. 3. §. 9. pag. 67. Quæ porro circa has
Monomachix leges dicere restant, ea de re quum jam fusius egit B. Sa-
lanus in Not. ad Egilli & Asmundi Historiam p. 117. non meis
supplere verbis, sed ejus, ob scripti raritatem, heic ad verbum inferere
placet. „ Secundum modo dictam legem consuetudinariam provo-
„ cabatur imo inimicus ad certum locum ea lege, si congressionem
„ evitasset, infami nomine *niding* rumor ejus deprimeretur, omnes-
„ que ipsi opes ablatae forent, vid. leges apud Nobiliss. Stiernhoek de
„ J. S. V. p. 77. & annales Gothicos egregie consentientes. II.
„ Si ante constitutum tempus venissent, exstructis casis per noctem
„ quiescebant, Sturloegs-Saga cap. 7. & 10. (p. m. 14. & 23.)

„ ut armati prima luce surgerent, quæ *Wigliost*, certaminis lux nomi-
 „ natur, in *Ulf's Uggasonar Saga* cap. 3. p. m. 13. III. Tegmen sub
 „ pedes eorum sternebatur, *Hrolfs Gaut Saga* cap. 38. *Sturlaugs-S.*
 „ c. 7. & 13. *Thorstens-S. c. IV.* IV. Unus eorum legem certaminis
 „ recitabat, *Sturl. Saga* c. 7. & 10. quibus recitatis unus alterum
 „ nefastis & abominandis verbis petiit, existimans horrenda furia-
 „ rum invocatione ingentem pavorem hosti incuti posse, *Thurst. Sa-*
 „ *ga* c. 4. *Sturlaug Saga* cap. 7. & 10. Et sic invicem ad Vall-
 „ hallam decedere iusserunt. De Hialmero Hervara *Saga* c. 5. ex
 „ vetusto Codice (quæ verba in editione Vereliana desiderantur) sic
 „ refert: *Bra han nu sverde oc gick fram i mote Angantyr, vi-*
 „ *sade ha huor odrum till Valhallar, geingu sidan huor a mote*
 „ *odrum Hialmar og Agantyr.* i. e. Hialmerus stricto gladio An-
 „ gantyro sese objicit, atque Valhallæ palatia adire invicem iussis for-
 „ titer congregiuntur. V. Gladium inimici inspiciebat alter, an
 „ eodem vinci possit, *Sturlaug-Saga* cap. 10. (*Thorstens Saga* cap.
 „ 4. p. 19. Nam magica arte quidam effecerant, ne ipsi, vel tota eo-
 „ rum progenies alio quam uno tolli possent gladio, *Thurst-Saga*
 „ c. 3. (*Egills & Asmundi Hist.* p. 65.) Illum gladium, nomi-
 „ ne Angurwadal, jam pridem amissum, an apud Sturlaugium inve-
 „ niret, quæsit Kolo Kroppe, in nominata *Sturlaugs Historia*
 „ (*cap. 10. p. 24.*) VI. Qui provocatus erat primum ictum dabat,
 „ ut ex legibus Monomachiae discimus in *Thorstens-Saga* c. 4. (*conf.*
 „ *dicta in not. 32.*) VII. Si alteruter animum remitteret, arma
 „ hosti offerebat, seque victum concedebat, *Sturl-Saga* c. 7. VIII.
 „ Qui vero propriæ virtutis & roboris conscientia subnixus erat, cly-
 „ peum abiciebat, *Hrolfs Gótr.-Saga* c. 31. & quidem magnam auri
 „ molem deponebat, quod victor consequeretur, *Sturl-Saga* cap.
 „ 10. & *Katle Hangs Saga MSt. cap. 7.* IX. Si conflictus eorum
 „ unius diei spatio finire non posset, ambo ad casam suam prope-
 „ rantes comotationibus & securo quiete noctem peragebant, (*conf.*
 „ *Egils & Asmunds-S. c. 2. p. 12. Thorsten Vyking's S. cap. 15. p.*
 „ *78.*) Et sicut apud plerosque gentium ea invaluit opinio, ut sibi
 „ post mortem eandem promitterent beatitudinem quam in hac vita,
 „ in deliciis habuerunt; ita etiam Sveones antiqui hanc eandem feli-
 „ cem vivendi rationem in altero seculo cum Othino s. Plutone in
 „ Wallhalla exspectabant, referente *Har in Edda Mythol.* 33. & 35.
 „ X. Si pluribus sociis instructi erant, etiam illi suis gladiis coivere,
 „ *Sturlaugs-Saga* cap. 12. (*conf. Wilkina Saga* cap. 184. p. 274.
 „ XI. Victor præmium & gloriam reportavit & quidem amputatum
 H caput

& indiscretis ; (3°) ne præ altero

„ caput victi non raro sale conditum recens secum ad sociorum con-
 „ ventus tulit, *Gretla S. c. 70. & 71.* Alias ex hac Monomachias
 „ lege tenebatur victor alterum sepelire & rite terra condere, *Owar*
 „ *Odds-Saga cap. 20.* XII. Verum si in certando ambo essent pa-
 „ res, nec vincere aut vinci possent, arctissimum societatis vincu-
 „ lum mutuo sancisse legimus. (*conf. Thorsten Vykingsons-Saga c.*
 „ *21. p. m. 113, seqq.*) Id vero tenendum, omnes hosce ritus non
 „ semper fuisse observatos, & plures sæpius ex occasione additos.

(30) Maxime necessarium fuit quovis modo prospicere, ne gla-
 diatorium hoc iudicium malis vel prohibitis artibus redderent illuso-
 rium, qui peritiam hebetandi ferrum habebant, aliove poterant me-
 dio illicito corpus suum munire. Etenim firmare corpus contra cu-
 juscunque generis telorum ictus, omnem telorum aciem solo aspe-
 ctu obtundere & quæ mira alia sua fide narrant Arctoi annales, ad-
 modum familiaria vetustioribus seculis fuerunt nostris majoribus. Qua-
 re recte *L. 2. LL. Longob. Tit. 55. cap. 11. p. 688.* cogeantur tunc
 temporis jurare, postquam pugnatorium fuerant ingressi circulum,
 nullas se admissuros fraudes, nullasque super se habere ad maleficia
 pertinentes res, herbas vel similia. Jurabant etiam quondam in Lu-
 dis Olympicis Autore *Pausania Lib. 5. pag. 336.* nihil se fraudis fa-
 cturos, quo minus Olympici Ludi rite fierent. Imprimis intentam
 gladiatorum curam habuit Septentrio, haud ignarus, quibus artificiis
 præparentur, quod magicis symbolis, diris carminibus & runis signen-
 tur, quidque in conflictu valerent. Habemus ex *Wylkina-Saga pag.*
281. exemplum in *Sigurdo Suen*, qui pugnam, antequam jurasset
 Theodoricus de Bern, se manu non tenere ensen *Mimmung*, inire
 detrectabat; ast, uti astute satis deceptus fuerit, & ibi legere est. Al-
 terum ex *Historia Sturlangi Laboriosi p. 23. & 32.* petere licebit,
 ubi certamen cum Sturlaugo non inivissent, tam *Kolerus* cogno-
 mine *Krockrygguge*, quam *Fradmarus*, modo dixisset Sturlaugo, se
 cinctum esse gladio *angerwadel*, *Wefreya Skianck. conf. Thorsten*
Vykingsons Saga p. 19. Mirum hoc certe multis videri potest, He-
 roes alias fortissimos gladii saltem causa interdum detrectasse pugna-
 re,

ro alter ⁽³¹⁾ qualitate corporis
in ullo aut major aut minor esset;

H 2 ac

re, mirumque forsā reputabunt commentum esse. Aliter judicant Veterum scripta historica, pro ratione allegantes, hunc vel illum gladium ita arte præparatum fuisse, ut ille solus certæ familiæ fatalis; nec ullo alio quam hoc e medio tolli posset, quare etiam hoc comperto lubentes certamen recusabant. Nec diffitendum est, tales interdum in hac arte antiquissima ætate, si fides *Plinio lib. 11. c. 53. lib. 21. c. 31.* aliisque habenda, deprehendi artifices, qui exacta chalibis mixtura vel alia, damnatæ ac illicitæ artis scientia, pollentes, sive etiam ignis aquæque temperatura, adeo indurare mucronem noverunt, ut ferrea æreaque munimenta firmissima penetrarent perrumperentque. Quibus artibus, in hac scientia peritissimus magister Velint, sua ætate gladium Mimmung tinxit fabricavitque, fide *Historia Wylkina pag. 52.* insipienti patebit. Fusius & omnium optime hanc materiam persequitur *Salanus in Diss. Gladius Scythicus cap. 2. §. 3. p. 26. seqq. conf. Sturlange hin Starfsama-Saga p. 33.*

(31) Robustum cum invalido, impubem aut senem cum integris viribus homine, virum cum scemina, eminentioris conditionis hominem cum inferiore, bonæ æstimationis cum infami & sic porro, congregari, nec justum judicabatur nec æquum. Potius & ea inter Duellares leges viguit observantia, ut, si provocatus ad pugnam aliquo corporis membro destitutus mancusque sit, eodem & provocator careat, nec eo ullo modo in ipsa pugna utatur *vid. Tholosanus* (ut Vulgo audit Petrus Gregorius) *in Syntagm. Juris lib. 48. c. 16. p. 4070.* Exinde pugnans contra monoculum, per aliquot dies ante pugnae terminum appposito aliquo tenebatur claudere oculum, in quo pari dignosceretur accusatus, hancque legem in digitis aliisque corporis humani membris voluit obtinere Fridericus 3us per *Constit. Sicul. Lib. 2. Tit. 32. c. 4.* Si eques sit provocator & provocatus pedes vel vice versa, actori non favent jura sed reo, *l. favorabiliores ff. de R. J. conf. Du Fresne, in Glossario sub v. Duel- lum pag. 191. cujus & est electio an equites an vero pedites se purgare velit,*

ac denique ut provocatus prior
ictum intenderet, sicque per vi-
ces manus ⁽³²⁾ conferrent.

THES. XIII.

velit, quō in nullo minor sit provocatorie, qui pugna impetitur, per
Constitut. Sicul. cap. 4. Hac lege etiam vivere voluerunt Heroes
maritimi, adeoque pluribus ac hostis uteretur navibus ipsum aggre-
di, semper iis indecore visum, *conf. Thorsten Vykingsons-Saga*
pag. 33. & pag. 12. Imo ne audeat tumultum vel clamorem facere
ullus, per quem altera pars possit offendi, severe interdictum erat.
Limitatur vero regula in casu duelli propter titulum regni, nobilita-
tem sanguinis, aliorumve magnificorum gestorum rationem, quippe
talibus honestis ex causis duellantes, solebant tubicinantibus & aliis
instrumentis musicis ludentibus, Haraldis suisque ad arma ministris,
altis vocibus cum magno honore clamantibus, pugnae actum reddere
illustriorem, tradente Uptonio *c. I. L. 2. c. 6. p. 76.*

(32) Provocatus intendebat prius ictum, ac sic per vices punctim
caesimque pro viribus partiebantur plagas, *vid. Thorsten Vykingsons-*
Saga Cap. 4. pag. 11. ubi sequentia leguntur: og hogg pu fyrri sem
holmgangulog ern til, thui eg hese eynvyge bodid, en eg: mun
standa Kirr a medan i. e. Infer ictum primum ob legis duellionum
observantiam, dum te primus provocaverim, sustinebo ictum. An-
tiquitus in edendis agonibus, crebrae ictuum vicissitudines non pete-
bantur, sed erat cum intervallo temporis etiam feriendi successio, ra-
risque magis ac atrocibus certamina gerebantur plagis, ut gloria po-
tius percussionum magnitudini quam numero deferretur, ceu loqui-
tur *Saxo-Grammat. L. 2. pag. 30. Godelman l. 4. cap. 4. de Mag.*
Solebant, ut post quaedam idem *Saxo* ait.

Alternare enses partiriue ictibus ictus

Idque ob gladiatorum miram molem, uti cuique, maximi ponderis
rhomphæa Veterum intuenti, sana dictitabit ratio. Unde non modo

Hial-

THES. XIII.

Succumbentium duello pœ-
na pro delicti qualitate vel ca-
pitalis fuit, vel saltem membri
mutilatio, in Judicio scilicet ci-
vili, ubi obtusis telis agebatur
& victoriam sequi satis erat; se-
cus vero, ubi campi formula

H 3

erat

Hialmars & Ramers Saga p. 3. refert, Hialmarum ambabus cæden-
tem manibus fecisse magnam stragem, sed & de Agantyro *Herruara*
Saga pag. 69. magnis plagis cepisse certamen: id quod certantibus
per omnem Svecorum historiam honorificum fuit attestante Bele in
Histor. Thorsten Vyking sons. pag. 109. qui ob percussione magni-
tudinem arbitrabatur, nunquam Torstenii famam esse perituram,
quousque suos habiturus sit cultores Septentrio. Nihil enim in pri-
vatorum certaminibus apud Sveo-Gothos habebatur gloriosius, quam
eum vi iectus & virtute gladii caderent hinc inde divisæ corporis par-
tes, nihilque excellentius, *conf. Reenhielm in Not. ad Wyking-*
sons-Saga p. 116. *Sturlaugs-Saga* pag. 25. 32. & 56. *Egills- & As-*
munds-Saga pag. 36. *seqq.* *Hialmers- & Olvers-Saga* p. 30. *Hial-*
mers & Ramers-Saga pag. 3. *Salanus in Diss. Upsal. Gladius Scy-*
thicus cap. 2. §. 9. p. 38. Adhuc aliud, superne clauso vase capacissi-
mo, in quo ensis loco baculo cubiti longitudine utebantur, duellum
olim peractum esse; quo Randidum Scotiæ pugilem superavit Torgi-
sellus Orrabeinius, fide refero *Wormii in Monument. Dan. Lib. 1.*
cap. 9. & 10.

erat militaris, quam Mareschal-
li vocant, ibi enim mucronatis
agebatur telis, ac non nisi in
cæde ⁽³³⁾ definendum. De-
trectans Monomachiæ pugnam
pro convicto habebatur & con-
fesso.

THE S. XIV.

Exemplorum jam plaustis,
more Ddrum vetustioris & pro
parte recentioris ævi, hasce pa-
gellas cumulare lubens sepono,
ne

(33) Illustrantur dicta in thesi duorum Hispanorum pugna, quam
prolixius narrat *Cramerus Cent. 2. Meditat. Histor. cap. 1.* quemque
ibidem consulant, atque conferant cum *Münstero in Cosmograph.*
Lib. 3. pag. 808. De contumace tenendum, ubi non in termino com-
paruerit, posse provocantem secundum *Bellisarium in Tract. de sin-*
gulari certamine cap. 2. per loca publica ad ignominiam reuerti po-
nere Imaginem. Nec in diversum abeunt Sveo-Gothorum consuetu-
dines, quin potius legem observent eandem, insuperque nefando in-
famationis verbo Niding, de quo nomine lege *Bartholinum in Anti-*
quitat. Dan. p. 98. & *Christ. Osterfson Weyle in Glossario p. m. 578.*
appellitent, ut patet ex *historia Surlangi Laboriosi cap. 6. p. m. 10.*

ne videar necessariis furtim fur-
ripuisse pagellas, in materia,
præsertim ubivis in Veterum
monumentis partim obvia, par-
tim satis collecta à *Madero in*
Tract. de Duello, qui largam
exemplorum messem tam in
ipso tractatu, quam ex aliorum
scriptis annexis excerptis, of-
fert. Recentiora de inhuma-
no hoc congressu, eaque per-
plurima subministrat perversa
hodierna die mortalium praxis.

T H E S. XV.

Hoc in litibus componendis,
belluis quam hominibus digni-
us argumentum vel iudicium,
tandem temporis successu ob
non

non unius generis prægnantes rationes, unius ferme cujusque Regni, Ducatus, Principatus, Statusve specialissimis constitutionibus per universum Christianum orbem ⁽³⁴⁾ prorsus sublatum esse, nullus non pius ingeminat plausus.

THES.

(34) Radicatum hoc duellorum malum jam pridem pius Luitprandus Longobardorum Rex sua ætate abrogare conatus est & proscribere, successu votis non respondente, ut ipsemet in *L. 1. Tit. 19. C. 23. p. 530.* fatetur verbis hisce: „ Incerti sumus de Judicio Dei, & multos audivimus per pugnam sine justa causa causam suam perdere justam; sed propter consuetudinem gentis nostræ Longobard: legem impiam vetare non possumus. Nihilominus tamen ritum hunc se purgandi Episcopus Agobardus, Pontifex Nicolaus, ipsumque Lateranense concilium, proinde ac Imperatores, Reges, Principes damnarunt, exulareque jusserunt per varios canones, leges, decreta, statuta & hoc ex genere interdictorum, mandata alia & varia, *vid. Tholosanus in Syntagmat. L. 48. c. 16. p. m. 4065. seq.* Non vero ea desuefieri, qua promptitudine assuefacta est, potuit perversa consuetudo, quin non potius tempori fuerit indulgendum, ita feliciter etiam rem dirigente, ut ab hac judiciali contagione omnis per universum jam liberata sit Respublica. In Islandia, teste *Arngrimo sepe c. l.* manserunt usque ad annum Christi MVI. hæc Judicia, quæ tandem ab Erico Comite, per totam Norwegiam sublata fuere, referente *Gretla-Saga c. 17.* ac in Dania per Haraldum Svenonis, Estricii Successorem, ut vult *Saxo Grammat. L. XI. p. 214.* Circa eadem plane tempora hanc judicii formam repudiarunt Syeci, teste *Stiernhock de Jure Sueonum Vetusto L. I. C. 7. p. 81.* repudiatamque severissimis pœnis interdixerunt omnes quotquot fuere Monarchæ, *vid.* notabile exemplum *ap. Schefferum in Memorab. Gent. Suecic. c. de fortitudine.*

THES. XVI.

Successit juxta plurimorum
 (35) sententiam huic purgationi,
 cum Religionis Christianæ ac-
 cessu, alia, ob mentitæ pietatis
 cultum, quasi sacra, non melior,
 I potius

(35) Paucis exceptis, communis hæc est Historicorum Arctoxæ asser-
 tio, Popponem igniti in Svecia judicii ideo Autorem existisse, quod
 tempore, ut ajunt, Regis Svenonis, injecta manui ferrea chirotheca
 candente, Religionis Christianæ veritatem fecerit testatam proba-
 tamque *vid. Sax. Grammat. Lib. 10. Hist. Dan. p. 189. Lundius in*
Zamolx. p. 88. & Stiernhoeck c. l. p. 82. & 83. Unicus tantum, quan-
 tum constat, *Hvitfeldius in Chron. Episcop. Dan. p. 99.* ostendendo,
 religionis puritatem hoc veritatis experimento, nec sub Erico Syersæll,
 neque sub Svenone Rege, quippe ante cujus ex exilio reditum, jam inter
 cœlites beatus fuerat Poppo, probatam fuisse, totam historiam dubiam
 facit. Nec diffiteor, plurima esse, quæ Hvitfeldianæ sententiæ suppetias
 ferre possunt, opitulanturve. Imprimis nimia licentia Papicolarum fin-
 gendi miracula, quodque nobis de Poppone geminum obtrudat *Vasto-*
rius in Vitis Aquilon. p. m. 22. edit. Colon. cœterique Historici discre-
 pantes in circumstantiis sint, aliqualem certè, si non omnimodam, dictis
 conciliare valent fidem. Ultro etiam huic sententiæ suum calculum da-
 bunt, qui cum Rudbeckio defendere satagunt, jam olim ex pia, vel si ma-
 vis, superstitiosa consuetudine, in honorem solis hoc candentis chalybis
 examen à reo portatum fuisse, nec cum Poppone in Svecia hoc judicium
 primum cepisse, potius veteris Ethnicorum superstitionis esse reliquias,
conf. Du Fresne in Glossar. sub v. ferrum p. m. 384. Quicquid vero
 sit, Borealibus populis jam antiquissimis temporibus in usu fuisse, sese
 igniti judicii gestatione purgare, ipsa legis verba in fl. 17. *Edz. B.*
Ostg: L. consentiunt, quæ hæc: „Lån var ther swa först i lagum
 att

potius eo periculofior quo detestabilior, per candentis ferri contrectationem Probatio, maioribus nostris generali aliquo nomine dicta Jårn-byrd ⁽³⁶⁾ cujus species Skudj-jern / ⁽³⁷⁾ & Skårj-jern.

THES.

„ att then skuldu wårja fick med jårne och Gudj dohm i. e. In primis legum primordiis hoc juris fuit, ut reus candenti ferro, ac Dei Judicio, suam subjiceret innocentiam; *Et alibi*: Allir duls måål ståndi undir Jårne oc Gudj domi: Wardir stier af Jårni/ se sacklauser brennr af jårni/ heti med rettri feltr: Res dubiæ stent ad ferri & Dei Judicium, si non uritur à ferro, innocens erit, si secus, damnas esto. *conf. Lundre Zamolxis c. 3. p. 88. Hardorff. in prefat. ad LL. Scand. Et Sturleson in Chron. Norweg. P. 1. p. 633. Et P. 2. p. 250 Et 337.*

(36) Originem vocis, Jårnbyrd/ quilibet Svecanæ linguæ gnarus, invenire potest in voce Jern ferrum & byrd onus, vel in byrde implere, complere, confirmare. Alterum nomen quo idem judicium venit, est, attestante *Andr. Svenon. L. 5. LL. Scand. cap. 15. Et l. 13. cap. 2. Skurs-jern & paulo post L. 7. cap. 6. Sfierus-jern/ ac demum e. l. c. 8 Trygs-jern. Ultimum nomen Trygs-jern/ quod à male informatis exteris per majus S, in medio scribitur e. g. Tryg Sjern/ cum debeat per minus pingi, derivatur à Tryg & jern/ & mutuatur à vase Trog/ in quo reus, inde 12 pedem intervallo consistens, ferrum, si vellet absolvi, tenebatur projicere. Hodie abrogata re nomen jers tecken adhuc vel pro quovis testimonio, *vid. Dickman in Antiquitat. Ecclesiast. fl. 7. p. 56.* vel etiam pro miraculis & prodigiis superest, usurpaturque teste *Loccenio in Lexic. Jur. Svecan. h. V. p. m. 85. seqq.**

(37) Skårj-jern venit à Skår purus, liber, innocens, Skåne Lagh
L. 7.

THE S. XVII.

Sacerdos omnium primus
actum Probationis per Ferrum
Candens ad solius rei præsentiam,⁽³⁸⁾ qui se ad candentis chaly-
bis

L. 7. c. 11. & 16. unde *Stiære sigh*/ se purgare, liberare à sparso rumore, *ibid. L. 13. c. 4.* è contra *wstfiær*/ reus, nocens, culpabilis, *ibid. L. 13. c. 3.* & hinc vox *Stårsjærn*/ quæ purificationem innocentiae per ferrum candens explicat exprimitque. *Studzjærn* à jaculando accepit nomen, & indigitat ferrum ignitum, quod reus manu excipere & 9 passus ferre solebat, antequam illud projicere liceret. Totum purgationis actum per *Studzjærn* & *Stårsjærn* satis accurate depingunt *LL. Scand. L. 5. c. 15.* sequentem in modum: „Est aliud ferri Judicium, illi „soli conveniens, qui pro furti crimine convenitur, quod *Tryggjærn* in „lingua Patria nominatur, ab alveolo, qui per duodecim pedum vestigia „debet à baculis, quibus ferrum superponitur, elongari. Quod ac- „censum, prius præstito ab adversario juramento, quod *aasworen Eed* „appellatur, sumptum à baculis, in ipsum alveolum nuda manu debet „immittere reus ipse, & immissum, si forte resilierit, vel extra ceciderit, „resumat iterum & projiciet, donec ipsum ibi contigerit conti- „neri. Est item tertium judicium, illis gestaturis ferrum attinens, „quibus prædicta judicia non incumbunt, quod ignitum sumptum a „baculis, reus ipse, donec processerit novem vestigiis deferre tenetur & „tunc primò à se jactare. *Conf. pl. Du Fresne in Glossar. sub v. ferrum p. m. 383. & Stephan. in Not. ad Sax. Gramat. p. 121.*

(38) Ne ulli quidem eo tempore licitum fuisse intrare templum, quo calefacere deberent judicium, distincte satis loquuntur *LL. Adelstani Regis ap. Brompton. pag. 856.* & ipsum *Concilium Grateleanum de anno 928. c. 7.* verbis seqq. „In nomine Dei & præcepto Archi-
Episco-

bis examen offerebat, solenni benedictionis usitatissima formula ordiebatur, custodita interim manu velo involuta cum appposito sigillo, per integrum à reo precibus & jejuniis peragendum triduum, ⁽³⁹⁾ quo rite peracto,

„Episcopi & omnium Episcoporum præcipimus, ne aliquis inter Ecclesiam, postquam ignis infertur, unde iudicium calefacere debet, præter Presbyterum, & eum, qui ad iudicium iturus est. Ast quo certi sint, quod ita calidum sit, sicuti prædiximus, ex utraque parte duo homines parato iudicio introeant, & totidem postea, ut detur eis osculari textum St. Evangelii & signum Stæ crucis, *conf. cit. Concil. Gratelean. c. 7. & Lindonbrog. in Cod. LL. Antiqu. passim.* Post hæc sacerdos sacro præter causiam indutus ornatu, ante altare jacens ferrum forcipe accipiebat, & hymnum: *benedicite omnia opera*, decantans, illud ad ignem deferrebat, ibique locum pariter ac ignem oratione aliqua, cujus formulare exstat ap. *Becman. in Diss. de judiciis Dei pag. 28. seqq.* benedicebat. Ex hisce aliisve circumstantiis jam satis superque clarum evadit, ferme totum hujus examinis negotium à mero Clericorum arbitrio pependisse, nec quicquam contra fas a me superius c. 2, th. 2. not. 3. assertum esse.

(39) Hoc completo (sunt verba LL. *Scand. L. 7. c. 15.*) in continenti vel pedes, si vomeres calcati fuerint, vel manus, si ferrum gestatum fuerit, panno aliquo involvuntur, cui diligenter adstricto sigillum etiam apponetur, ne quid adveniat fraudulenter, quod vel possit extinguere unctionem, vel auferre saltem unctionis apparentiam. *conf. Stiernhoeck c. 1. p. 87. seqq.* Priusquam vero quis obiret iudicia, præceptum erat, ut is nocti-

acto Missa celebrabatur, fer-
rumque in ignem ⁽⁴⁰⁾ recitatis
precationum formulis curabat
conjici idem sacerdos, qui asper-
sa aqua benedicta, ex qua bibe-
ret reus, manu, ⁽⁴¹⁾ post missæ
celebrationem, ⁽⁴²⁾ datave reo
I 3 divi-

noctibus antè tribus accedat Presbyterum, qui eum sanctificare debet,
pascaturque se dein pane, sale, aqua, herbis &c. audiat Missas singularum
illarum 3 dierum, offerat, eat ad S. S. Communionem ea, qua per Orda-
lium examinari debet, die, ac tandem antequam ad Ordalia veniat, juret,
quod publico jure sit innocens. Hac de re lege fufius *LL. Saxon. Adel-*
stani §. 30. *Du Fresne sub. v. judicium probabile* p. 137. & *Stiern-*
hoeck de J. S. V. cap. 8. p. 87.

(40) In ignem antequam mitteretur, aqua benedicta aspergebatur
ferrum, eoque calescente celebrabant Missam, sub illa formula quam
integram habet *Becman in cit. Diss. p. 29.* & *Stiernhoeck c. l. p. 88.*

(41) Testimonium omni exceptione majus dat *Concil. sapè alleg.*
Gratelean. cap. 7. seqq. verbis: Et bibat accusatus aquam benedictam,
& inde conspergatur manus ejus, qua judicium patere debet, sicque
adeat.

(42) Ipsa qua examinari debebat, Ordaliorum die, sub quadam ad-
jurationis durissima formula, quam vide ap. *Becman. c. l. p.* & passim,
de facti seu accusati criminis veritate interrogabatur accusatus & tunc
demum in innocentiae confessione permanenti porrigebatur S. Coenæ
sacramentum, hac sub formula: „ Corpus hoc & sanguis Domini
„ nostri

divina Eucharistia, eum produ-
cebat, ut subiret vel portaret
ferri judicium.

THE S. XVIII.

Circa modum contrectandi
Ignitum Ferrum, cum unum
ferme ⁽⁴³⁾ & idem semper & u-
bique observaverit venerabilis
antiquitas, pauca tantum no-
tanda

„nostri Jesu Christi sit tibi ad Probationem hodie,“ Sic rite peractis
omnibus Ordalii solennitatibus, recitatisque singulis huc pertinentibus
orationum formulis, mox ad ipsum Igniti Ferri examen admissus est incul-
patus. Juramentum, quod in Regionibus Aquilonaribus ferri judicium
antecedebat, producit *Wormius Monument. Dan. Lib. I. c. II. p. 85.*

(43) Hoc imprimis circa ipsum actum sollicitè curabant Veteres, ne
ferrum gestaturus, lota semel manu, tam ante quam post purgationis
actum quicquam contingeret, nec caput, nec crines, nec aliquod vesti-
mentum, ea forsan ducti ratione, ne tactu alicujus succi vel unguenti, per
fraudem potius quam per innocentiam Ferri Candentis læsionem effuge-
ret *conf. LL. Scand. L. 7. c. 15. Stiernh. c. I. p. 88. & Stephanus in Not.
ad Sax. Grammat. p. 121.* Alibi majoris interdum vel solennitatis
vel fidei ergo, deposita in manu schedula, qua conceptis ante verbis
præstitum juramentum à verbo ad verbum inscriptum erat, Ferrum Can-
dens contrectabant, ast rarissime,

tanda veniunt, æque ac de loco hisce judiciis sacrato, utpote quem ob prætextas religionis, sanctitatis, majorisque fidei rationes, exceptis tamen, quibus fora filebant, diebus, septimanisque diem festum habentibus, ⁽⁴⁴⁾ in templis constitutum esse voluit veterum sacerdotum astutia.

THE S. XIX.

Decisio rei ancipitis, multisque causarum nexibus implicatæ, per candentis calybis examen

(44) Testis est hac in re *Stiernhoeck* *sapè alleg. loc. p. 87.* quem ibidem consulere non omnino supervacaneum erit. Diem si non sibi met ipsis præfigerent partes, cum præscribebat Judex, docente exemplo Erlingi & Sigurdi *apud Stiernhoeck c. l. pag. 90.* Judiciale ferrum Episcopali benedictione consecratum plerumque in iis Ecclesiis ac Monasteriis, quibus hoc competebat judiciorum vulgare jus, asservatum voluerunt Clerici, *vid. Du Cange in Glossar. c. l. sub v. ferrum p. m. 388.*

men petebatur alia per rogam
 f. ignem ⁽⁴⁵⁾ alia per prunas ⁽⁴⁶⁾
 &

(45) Judicii per rogam effectus nullus erat alius ac per vomeres, prunas &c. nullas dissonantes habebant solennitates, nullos ritus, sed tam gestatione quam consecratione ubique ferme convenientes consuetudines. Hinc transiens per rogam vel ignem, cum nec minimus capitis capillus exustus videretur, æque habebatur pro innocente, ac qui gestando ferrum reperiiebatur manibus illæsus. Imo ad hanc igniti judicii speciem, ad quod se olim B. Hussus pro confirmanda veræ Religionis Christianæ doctrina obtulerit, ad palliendam eo melius Papicolarum malitiam, sustinet ex *epistola Hussi ad Collegium Cardinal. de ann. 1411.* probare Rosweidus in *Tr. de Fide haret. servand. c. XII*, verius tamen mihi videtur, quod Hussus non ad judicium, sed supplicium ignis à Patribus damnatus fuerit. Interim non modo homines, sed & res, imprimis libri, hoc in judicio, sua integritate veritatis ac rectitudinis sententiæ exhibebant testimonium. Tale enim exemplum de Religionis causa missis ad Russos retulit suo tempore Rosweidus c. l. & simile quid de Arndii libro vulgo **Paradies, Gårtlein** lippis & tonsoribus decantatissimum est, vid. **Heyms eilf Wunder, Geschichte von Arnds Paradies, Gårtlein**. Verum, meo judicio, pulchre admodum de hoc miraculo ejusque probatione judicat Janus Gregorius Betulius in *Epistola ad Amicum pag. 57.* ubi, *Miror, ait, Autorem, res pueris & mulierculis decantatas in relatione sua repetere, non dubitasse; quas ipse per vulgus notas esse profiteri necesse habet. Historiam intelligo de optimo Arndii precum libello: cui omnes boni meritos habuerint honores, justumque statuerint pretium, etiam si igne conservatus non esset. Vereor plane, ne pietatis inimici rideant hujus miranda, quum nefandi etiam libri flamma vi consumti interdum non sint. vid. Vergnügen müßiger Stunden P. II. pag. 113* Proia quale hujus probationis precium statuendum sit, me neutiquam commentatore indiget, ratione ipsa hoc satis commonstrante.

(46) Super ardentes prunas incescit Haraldus cognomine Gylles, ut se paterno genere ex Rege Magno Norwegiæ Monarcha natum probaret, teste

& rursus alia per ferrum, hoc-
que aut per vomeres s. laminas,
(⁴⁷) aut per chirothecas canden-
tes, similiave instrumenta, attamen

teste *Saxo-Grammat. Lib. 12. p. 245.* & *Sturleson. in Chron. Norweg. P. 2. pag. 269.* & filia cujusdam Olai, nomine Borghildis famam suam ob nimiam cum Osteno familiaritatem sugillari subaudiens, declaravit se innocentem esse igniti ferri gestatione, *vid. Sturleson in Vita Sigurd Jorsalafarareð Tom. 2. Chron. Norweg. pag. 254.* Plura addere exempla lubens supersederem, ni vi promissi, adhuc probandum esset, moribus Sveonum olim obtinuisse, præstare cautionem in ferri candentis judicio. Patet hoc ex *Sturlesonio Tom. I. p. 633.* ubi Rex Olaus diu obluētans tandem plurimis intercessionibus se persuaderi passus est, ut (ceu verba ipsa sonant: *þá tók Rongur festu af Eígurde till Jarnbyrðar*) accepta cautione, ferri candentis gestationem permetteret Sigurdo. Quare etiam ferme toties in Veterum monumentis obvenit illa formula: *festi Jarnbúrd.* h. e. aliqua re vel cautione ignitum iudicium firmare, quoties unum vel alterum hujus examinis memoratur exemplum; *vid. Sturleson. in Chron. Norweg. P. 2. p. 337*

(47) Purgatio per vomeres etiam pedale examen audit *Du Cange in Glossario sub v. vomeres pag. 1367.* estque hæc Probationis per Ferrum Candens species, ubi quis nudis pedibus calcat vomeres, nimirum 9 vel 12, prout delicti gravitas numerum requirit ponitque, *conf. Del Rio L. 4. c. 4. sect. 3.* Quod vero in *Glossario Jurid. Dan. Norweg. sub v. Jernbyrd p. 404.* scribit *Osterson Weylle*, non semper necesse fuisse per candentes vomeres incedere, sed licuisse eos transgredi; non minus ob ipsam hujus purgationis naturam, quam exemplorum contrariorum fidem, mihi plane absonum esse videtur. Et quid multis: *Commentator Epistolæ Baconis* hunc in modum totum actum delineat: Caput reo obnubitur, & nudis pedibus per 9 candentes vomeres lustralibus precibus incantatos, inque certam distantiam positos ducitur,

men lege omnibus communi,
videlicet, ut in hac purgatione
confestim, partim manus, par-
tim pedes, prouti se quis purga-
verat, panno involuti, appposito
figillo per triduum vel ad Sab-
bathi ⁽⁴⁸⁾ diem adstringeren-
tur, quo dein majori cum pom-
pa

tur, quos si indemnus transierit absolvitur, & contra. Restat sal-
tem, relictis, quæ passim de Emma Angliæ Regina aliisque, tradunt Scri-
ptores finguntque, hoc unico ex Suecorum Historia commonstrare
exemplo, quod habes in Sigurdo Slembediæstn/qui præsentibus 5. Epi-
scopis super candens ferrum ambulavit. *vid. Sturleson in Chron. Nor-
weg. p. 268, 308. & 337.* Sed quid exemplis, cum claram Legis dispositio-
nem hac in re habeamus, in *LL. Scand. L. 7. c. 15.* calculo tam *L. Franc.
L. 4. c. 57.* quam *Longob. L. 1. Tit. 10. §. 3. p. 535.* roboratam, & hoc meæ
assertionis fundamentum esto. Solent quidem, qui in more habent leges
per exempla facti probare in scenam producere Kuningundam, minus
tamen recte minusque concinnè, quia parum præsidii inde capere pos-
sunt religiosi miraculorum Architecti, uti videre est ap. *Schursz fleisch. in
Diss. de Innocentia Kuningunda, Gundlingium in Otis P. 3. cap. 3.
pag. 152.* & Per-Illustr. *Thomas. in Not. ad Lancelot. Instit. Jur.
Can. p. 1747.* Habent & alia, sed iis in præsens non immorari decet

(48) Asserti ratio est in *L. Scand. c. 1. cap. 16.* & his quidem verbis:
„Hoc velamen in pedibus vel manibus usque ad Sabbathum perma-
„nebit, eodem die coram actore adversario usque ad solis descensum
„post meridiem expectando. Et si nec tunc advenerit coram adstan-
tibus

pa & spectaculo ex inspectione
oculari constaret, num manus
vel pedes læsi, & reus; an illæ-
si essent, & innocens.

THE S. XX.

Hæc summa est Probationis
per examen pedale, seu ferri
candentis judicium, cum causæ,
valetudinisque, imo quod lon-
ge gravissimum est, ipsa salutis
æterna irreparabili jactura, quod
K 2 tan-

„tibus auferendum, qui statim cum nudam manum vel pedes conspexerint, vel reum innocentem vel culpabilem judicabant.“ Ut plurimum usque in diem Dominicam inspectionis terminum differebant, quo tunc majori solennitate & honore tot præsentibus testibus nudari possent, haberentve innocentes, per plurimos inter adstantes inculpatae vitæ & famæ sectatores. *conf. Stephanus in Not. ad Saxo-Grammat. pag. 121. Joh. Selldenus in Analect. Anglo Britann. L. 2. 8. Stiernhoeck de Jure Sueonum Vetus Lib. 1. c. 8. p. 92. Ziegler in Not. ad Lancelot. p. m. 914. & Thomasius in Commentat. ad Lancelot. Inst. Jur. Canon. p. 1746. alisque.*

tanquam sanæ rationi adversum
pii Reges improbarunt, æter-
nisque damnarunt ⁽⁴⁹⁾ tene-
bris.

THES.

(49) Æque ut priorem per duella purgationem, ita & hunc probandi ritum interdixerunt Pontifices, Concilia, atque imprimis Stephanus Vtus in *c. consulisti c. 2. qu. 2.* Honorius III. in *c. delicti X. de purgat. Vulgar.* Innocentius in *c. ex literis de Excess. Pralat.* & Imperator Fridericus in *Constit. Sicul. Lib. 2. Tit. 31. de LL. parib. sublat. p. m. 777.* idque non tanta populi tergiversatione, ut in priori per Monarchiam, utpote quum tota hujus judicii forma à mero arbitrio Cleri penderet *conf. Stiernhoeck de J. S. V. p. m. 93.* non autem duellum, id optime illustrante *Thomasio in Diss. de Occas. Concept. ac Intent. C. C. C. §. 21. pag. 28.* Quare factum tempore procedente, imprimis laicis suspecta reddita hac Probatione, ut non in aliis tantum Regnis orbis Christiani, docentibus ita Doctoribus, sed in Patria quoque mea à Birgero Jarl ejusque successoribus, abrogaretur, *conf. Lundii Diss. de Jure & Justitia Sveonum Resp. Herlin. pag. 89. Stiernhoeck c. l. p. 96. Lundii Zambolxis pag. 89. Huitfeld in Chron. Dan. p. m. 205.* alique. Verum postliminii quasi jure hoc judicium per nonnullas Sveonum provincias, Regnante Magno Erici, in integrum restituere tentarunt quidem Helsingi, maturè tamen inveterato malo obviam ivit Archi-Episcopus Regni Olaus, ad cujus instantiam severiori lege in perpetuum oblitterarunt hanc purgationem, penitusque suffocarunt Rex Regnique ad placitum generale Holmiæ 1320. congregati Ordines Senatoresque. Abrogationis rationem prolixè & nervose satis exprimit *Stiernhoeck c. l. pag. 69.* quem adeas. Plura de abrogatione hujus purgationis per Daniam, lege *ap. Wormium in Monument. Dan. Lib. I. cap. II. p. 85. & in Additam. ad Monument. pag. 6. & 7. Sax. Grammat. p. 214. Huitfeld in Chron. Dan. p. m. 90. ac Osterfson Weylle in Glossario Jurid. Dan. Norweg. sub v. Jernbyrd pag. 405.*

THES. XXI.

Jam ad tertium Probationis genus per Aquam propero, quod iterum duas species habet diversas, ferventis scilicet & frigidaë judicium, de quibus multarum Gentium annales, leges & placita (50) satis superque testantur.

K 3

THES.

(50) Haud infrequens facti veritatem eruendi argumentum fuisse Gentibus præsens Judicium Aquæ, procul dubio per dicta ad *th.* I. *not.* I. *6. cap.* clarè satis demonstratum esse, confido. Nunc unum alterumve exemplum illustrationis causa placet adjicere. Innocentiam suam probavit, de ponte in aquam præcipitando, *supernatandoque*, procurati abortus ergo, accusata Uxor Vice-Comitis Beneharnensis, *ap. Ant. Lib. de Miraculis B. Mariae Rupis Anatoris ap. Cadurcos Lib. I. c. 36.* cui similia habet *Gregor. Turonens. Lib. I. de Miracul. c. 69. & 70. vid. Du Fresne sub voce Ferrum pag. m. 280.* In Sardinia Insula fontes esse, commemorat *Solinus in Polyhist. cap. X.* qui medentur oculis & coarctuendis valent furibus, nam quisquis sacramento raptum negat, lumineaque aquis contrectat, ubi perjurus non est, cernitur clarus; si perfide abnuat, detegitur facinus cœcitate, & captus oculis tenebris admissum fatetur, *vid. Plinii Hist. Nat. L. 3. c. 11.* Singularia etiam de Fistulae apud Ephesos judicio narrat *Simonis in Diss. de Jure Obstetricum th. 12. p. m. 918.* stupri suspecta, ajens, descendebat induta stola in antrum, & si quidem puella à viro integra esset, dulcis & divinus quidam

THE S. XXII.

Aquæ Judicium ad servos & infimæ conditionis homines primis temporibus principaliter spectasse, ac quasi proprium fuisse, haud obscure è legibus placitisve Gentium ⁽⁵¹⁾ potest, evinci,

dam sonus audiebatur, atque statim valvæ speluncæ sponte aperiebantur, siquidem Virgo non erat *Ψευδοκόρη*, fistula pro cantu flebilem sonum emittebat. Populus relicta muliere statim domum redibat: virgo autem quædam ejus loci Antistita, tertio demum die speluncam ingressa, fistulam humi delapsam, virginem autem nusquam reperiebat. Item Artecomii & Daphnopolis fuisse fontem, quem si intraret virgo, turbidam & claram aquam fecisse judicium: hoc innocentiae, illud culpæ, refert *Eustathius L. 7. § 11. de Amor. Ismenis* & ex hoc prolixius *Becman. in cit. Diss. pag. 6. in fin.* ubi hæc: Judicium aquæ fieri in fonte, quem descendit, suspecta, collo alligata tabula, jusjurandum inscriptum habens, & ibi, ubi aqua omnino immota manet, tunc integra; ubi tumescit atque ad collum usque se affert, rea habetur, *conf. Lindenbroch. in Glossario ad LL. Antiqu. sub. v. judicium p. m. 1417.* Plura nolo cumulare facta, unde diversa hujus Probationis ratio apud Gentes elici possit, nam hanc pro more & consuetudine populorum aliam atque aliam induisse formam, satis clarum est demonstratumque *Becman. in cit. Diss. p. 7. Lindenbroch, c. l. Spellmanno, du Fresne & alii.*

(51) Confer, si placet, *LL. Longob. L. I. Tit. 9. c. 30. p. 534.* ubi hæc: Si proprius servus hoc admiserit, iudicio aquæ ferventis examinetur; & paulo post: Si vero servus per iudicium aquæ ferventis defendat se. Eo

evinci, nihilominus & Viros nobiles interdum portasse æneum, neutiquam diffitendum est.

THE S. XXIII.

Ratio per aquam frigidam subeundi Judicium Dei, ut veteres tabulæ scriptores loquun-

Eo itidem collimat *L. Scot. seu Regia Majest. L. 4. c. 4. §. 4.* ubi Llator: Tenetur, inquit, accusatus se purgare per Dei Judicium, scilicet per ferrum, si fuerit liber homo; vel per aquam, si fuerit rusticus. Nec aliter *Hincmarus c. l. Tom. 2. p. 543. & Alsar. Conventus de ann. 1051. §. 6.* ap. *Goldastum* in verbis: Plebejus autem & minoris testimonii rusticus aquæ frigidaë se expurget judicio; neque ab hac lege faciunt divortium *LL. Frisiorum L. 3. §. 4. p. 493.* quin potius eam pluribus firman *Lambard. in Archaeonomia Angl. ad vocem Ordaliu & Ranulphus de Glanvilla L. 14. cap. 1. conf. Becmann. Diss. sapè cit. pag. 25.* Verum non ubique locorum & semper ad minoris testimonii rusticos fuit restrictum aquæ examen; sed citra ullam dignitatis honorisve prædriam promiscuè omnes fidem fecisse æneo, habent *L. Wisi-Goth. L. 6. Tit. 1. leg. 3. p. m. 128. edit. Pith.* Sic etiam leges nostræ Scandicæ nullam ratione hujus Ordalii admittunt inter nobiles & rusticos distinctionem, singulis examen injungentes. Volunt & hoc consuetudines passim apud Gentes obviæ, nam exemplum de Comite quodam Welphone, qui innocentiam probavit Imperatori Conrado II. frigidaë aquæ judicio, habemus apud *Urspergensem in Chron suo*, ac alterum ejusdem commatis ex *Hovedeni Lib. 2. Annal.* legi potest ap. *Seldenum*, ut & *Wormium in Monument. Dan. L. 1. c. XI. p. 78.* qui fusius c. l. hac de re agit.

quuntur, cum haud pridem
quibusdam in locis abierit in
desuetudinem, primario evol-
venda venit, siquidem hujus
adinventi judicii fundamentum
fuisse videtur S. S. Baptismi la-
vacrum. ⁽⁵²⁾

THE S. XXIV.

In hoc, variis cum ceremo-
niis & ritibus ⁽⁵³⁾ religiosis cele-
cele-

(52) Plurima sunt, quæ produnt aquæ frigidæ examen salutari lava-
cro debere sua natalia. Inter Scriptores non uno in loco hoc innuit
Hincmarus in Tr. de Divortio Lotharii quando fatur. „ Sed & ipse
„ qui examinandus, in aquam dimittitur, ut vocationem invocantium
„ sua responsione & denotatione confirmet, juxta formam quodam mo-
„ do ante baptisma. &c. *Et mox*: Aqua frigida sicut in baptismo sacatur,
Ex legibus *Scotiæ Alexandri 2di c. 7. §. 2. ap. Du Fresne c. l. p. m. 280*
præterea constat, ideo prohibitam fuisse hanc submersionem, ne in nomi-
ne Domini semel aquis immersus, hac ratione iterum rebaptizaretur; id
quod firmissima argumentandi rationem præbet, modo dictum Proba-
tionis genus ad sanctissimi lavacri imaginem esse adinventum. Et quid
multis? Convenientia omnium rituum hujus judicii cum inundationis
sacræ solennitatibus assertionis meæ defensionem in se suscipit, *conf. dis-
c. in Not. seq.*

(53) Ad solennia pertinet, quod Sacerdotum fuerit munus exuere
vestibus reos & induere aliis de Exorcista, in eis sinus recte consuetudinis
alligare,

celebrato, frigido examine,
 nocens s. reus supernatat; in-
 nocens vero ad imum delabi-
 tur, & hoc innocentiae tenta-
 L men,

alligare, postea osculari facere reos Evangelium & crucem porrigere, aspergere aqua lustrali & sic porro, quæ omnia modo cum iis, quæ docte congeffit *Theolog. Regiom. Godofr. Wegner in Diss. vom Westertage* de §. 10. p. 19. §. 15. p. 30. & passim, rite conferantur, omnium pulcherrimè convenientiam rituum Baptizandorum, & hac purgatione examinandorum commonstrant. Præterea neque reo, neque ipsi, qui eos mittebat, ante comedere permissum erat, nam juxta *LL. Æthelstani Reg. Angl. c. 32.* à jejunis subeundum est hujus judicii examen, ita loquente lege: *Uterque jussu Dei ac sacerdotis jejunato.* Circa ipsam submersionis actum præprimis *submergendi* modus notabili est, ut dextra manus sinistro pedi, & sinistra dextro pedi alligaretur, sicque in aquam projiceretur, prout fusius hunc ritum describit *Hincmarus de Divort. Lotharii &c. pag. 607.* Hoc peracto in Ecclesia judicabatur, criminis causa exploratus vel reus vel innocens, secundum *Concil. Helensis. de anno 1065.* ubi hæc: „Et postea per judicium aquæ frigidæ, „Trevam Domini in sede *Sta Eulalia* emendet, &c. Ecclesia enim uti in cæteris vulgaribus Probationibus, ita etiam in Purgationibus per aquam frigidam, fuit judicii locus, ubi aut culpæ aut innocentiae sententia ferebatur. Quippe altercationes, cujusvis etiam essent generis, omni conatu & labore ad Ecclesiam & Ecclesiasticorum dijudicationem trahere, summoperè laborarunt ab omni retro ævo vetustioris ætatis Clerici. Et hinc nullus non ultro dabit, has quoque purgationes per aquam frigidam in Templis ac Monasteriis à Clericali judicio dijudicatas esse. Habemus hac in re fide certè dignissimum testimonium ap. *Ekkhardum Juniozem in Libr. de Casib. Monasterii Sti Galli in Allemannia cap. 14. inter scriptores Rer. Allem. Goldasti Tom. I. pag. 98.* hisce verbis: Ministros odii & invidiæ injustæque potentiae Holophernicos asciscunt sibi Presbyteros, qui animas hominum caris-

simè

men plurium criminum suspecti (54) pluries olim subire tenebantur.

THE S. XXV.

In Aquæ Calidæ s. Æneæ (55) judi-

simè appreciatas vendant, fœminas nudatas aquis immergi impudicis oculis curiosi perspiciant, ut grandi se pretio redimere cogant, cf. *Goldast. c. l. p. 187. Del Rio L. 4. Disquisit. Magic. quest. 4. Sect. 4. Mabillonium Tom. 1. Analect. p. 47. Lindenbroch. in Cod. LL. Antiqu. p. 1299.* Formularia precandi consecrandique in hoc judicio, usitata habemus apud *Becmannum in cit. Diss. p. 26. & Goldast. Tom. 2. Rer. Alleman. p. 178.* inprimis vero in *Lindenbrochii Cod. LL. Antiquar. Marculphi Formula solennes publicor. ac privator. negotior. &c. p. 1299. seqq.*

(54) Hac in re iterum testem produco *Hincmarum*, qui sepè *c. l. p. 607* ita fatur: Si & inventus in judicio noxius, qui forte super plura suspectus, iterato est judicio examinandus. Quadrat & huc *LL. Antiquis* usitatissima formula: Iterare judicium, retractare *L. 1. Cod. Theod. de Episcop. jud.* ac sic porro, de quibus confer *Lindenbroch. in Glossario p. m. 1419.*

(55) In *Pact. Leg. Salic. Tit. 67. §. 1. p. m. 343. edit. Lindenbr.* occurrit phrasis: portare æneum, per æneum se educere, *Tit. 59. p. 340.* ad æneum mallare, pro citare, vel in jus vocare, *Tit. 55. §. 1. p. 338.* ad æneum provocari, *Pact. Child. & Chlot. §. 4. conf. Lindenb. Glossar. sub h. v. p. m. 1354.* Æneus s. inius, uti legitur in *Pact. Leg. Sal. Tit. 56. §. 1. Tit. 67. §. 1. & passim edit. Eccard.* pro aheno ponitur, & sibi propriè hoc loco idem vult, quod Cacabus s. olla, in qua Aqua super ignem suspensa effervescebat. Inde etiam in *Veterum Monumentis ap. Ughellum Tom. 7. p. 864.* pro examine ferventis aquæ venit Cacabus, & ap. *Veteres Frisiones* nomen *Bettelfang* teste *Siccamo ad LL. Frisior. p. III.*

Judicio manum sigillatam cubi-
totenus ⁽⁵⁶⁾ in aquam, donec ad
bullitum excitaretur, calefa-
ctam, variisque precibus atque
L 2 cere-

p. III. Caldarii nomen usurpatur *LL. Longob. l. 1. Tit. 33. §. 1. pag. 581.* ubi æneum indicatum volunt, hocque forsan ideo, quod vas majus ex ære caldario confectum esset, in quo igni admovebatur aqua, & hinc ferrum caldarium, Caldaria, judiciaria &c. teste *du Cange sub v. Caldas p. m. 682.* Ejusmodi æneum craterem, amphoras circiter viginti capientem, quem Cimbri secum habebant in Italica expeditione, *Strabo lib. VII.* descripsit, teste *Eccard. in Not. ad Leg. Sal. pag. 99.* Scythis ejusmodi vas sacrum fuisse, prodit *Herodot. lib. IV.* Saxones appella- bant caldaria ætate media *Alfetum*, vel *Anfeldthyæ*, docente & nomina illustrante *Du Fresne sub h. v. p. 132. §. 189.* Jam in propatulo erit, unicum saltem omnibus hisce nominibus indigitari Probationis genus, illudque, quod notiori phrasi vocatur aquæ judicium, Cum etiam in hac notula vocis *mallare* mentio facta sit, & ejus sensum brevissimis ex- plicare juvabit. *Mallare* verbum barbarum, hodieque minus usitatum, olim valebat idem, ac Romanorum in jus trahere, per *L. Salic Tit. 18. §. 1. p. 322. Tit. 52. §. 2. p. 337. Tit. 54. p. 328. Leg. Alleman, Tit. 36. §. 3. p. 372. Tit. 94. p. 388. L. Baiwarier, Tit. 1. cap. XI. §. 2. p. 403. Tit. 12. c. 2. §. 1. p. 424.* unde, ad mallum mannire, pro in jus vocare, *Leg. Ripuar. Tit. 32. §. 1. §. 2. p. 455. §. in Capit. Caroli M. lib. 3. l. 45. sub lit. de Mannitione secund. legem ad mallum p. 880.* & citatus, vocatur mannitus; citatio, manitio, *vid. B. Ludovici in Diss. de Teste Contumace c. 5. §. fin. p. 87.* vel etiam Actor Mallator, Judices Mallenses, & sic porro, *conf. Goldasti Animadvers. in Eginhardum de Vita Caroli M. p. m. 173. edit. Schminkii & Du Fresne sæpè alleg. loc. sub v. Mallare p. m. 369.*

(56) Scilicet in tripla accusatione, juxta *LL. Ethelstani ap. Brompton. p. 856. Formul. solennes Exorcismor. ap. Lindenbroch. p. 1307. §. ipsum Specul. Saxon. Lib. 1. art. 39.* Secus, si *anfêldthyre* i. e. simplex accusa-

ceremoniis consecratam, (57)
 immergere jubebatur reus, quo
 inde lapidem, qui per funem
 à Judice (58) suspendebatur, in
 simpla Probatione per mensu-
 ram palmæ, in tripla ad unius
 ulnæ, extrahendo, integritate
 manus aut brachii innocentiae:
 læsione vero, culpæ; plenæ fi-
 dei

accusatio sit, in quo casu, manus tantum ad *Wriste* i. e. carpum immer-
 gebatur vel mensura palmæ, ceu loquuntur *Formula Solennes Exorci-*
smor. ap. Lindenbr. p. 1307. Per *Wriste*, h. e. linteum carpum, pal-
 mam usque ad ossium internodia, vel ut Germani sua lingua loqui amant:
Die gantze flache Hand bis an das Gelencke des Armes / in-
 telligendam esse, docet pl. du Cange in *Glossario sub h. v.*

(57) Discrepantes valde haud fuerunt harum probationum Vulga-
 rium solennitates; potius in plurimis pulchre conspirarunt. Ut adeo
 rædiosum foret singula sub quavis iudicii forma repetere. Formulas
 habent *Goldastus in Tom. 2. R. Alleman. p. m. 178. it. in Const. Im-*
perial. Tom. 3. p. 25. § 254. Eccard. in Not. ad L. Salic. 98. seq. Lin-
denbrochius, Becman, alique.

(58) Cum integra LL. *Æthelstani* verba, de lapide per Judicem
 inligato possint legi ap. *Du Fresne in Glossario pag. 281.* ea hoc loco
 adscribere non vacat. Interdum etiam lapidem ad mensuram sesqui-
 ulnæ immersum fuisse, innuere videntur *Formula Exorcismor. ap.*
Lindenbroch, in Cod. pag. 1307. conf. ej. Glossarium sub v. iudicium
aqua pag. 1419.

dei exhiberet testimonium, quis-
quis ad æneum fidem facere te-
nebatur.

THE S. XXVI.

Differentia, ferventis inter
& frigidaë aquæ examen, potis-
sima mihi hæc fuisse videtur,
quod in priori aliqua saltem
corporis pars nempe manus
& brachium bullienti, in po-
steriori autem totus homo fri-
gidaë immergeretur aquæ, ⁽⁵⁹⁾
nisi & in abrogationis tempore
L 3 ali-

(59) Etiam in frigidaë aquæ iudicio, manum duntaxat, ad perhiben-
dum innocentiaë documentum, fuisse immersam, adstruere videtur unico
exemplo *Becman. in Diss. de Judiciis Dei pag. 24. Diss. I. Vol. I.*
Dissert. Academ. Verum unicum est & rarissimum, nec sufficiens
ad probandum, universali populorum consuetudine alium sese per frigi-
dam aquam purgandi obtinuisse modum, quam eum, quem in thesi
delineatum dedimus. Præterea verba *Becmanni*, quæ hæc: „Et fons
„hic propositus est nec frigidus valde, nec immodicè calidus, si modo
plura

aliqualem quæſiveris discrepantiam, quod prius itidem abrogatum fuerit prius, posterius vero in ſolo Magiæ crimine apud nonnullas in Germania Gentes ad noſtra uſque tempora (60) uſu & praxi retentum.

THES.

plura ejusdem commatis poſſent produci exempla, potius novam & mixtam purgationis ſpeciem conſtituerent, quam deſtruerent in theſi ſtabilitam differentiam.

(60) Ridicula ſane ratione diverſimodè ducti hanc innocentiae explorationem, tanquam ſaluberrimum rei veritatem inveſtigandi medium in judiciis retinuerunt vix elapſi ſeculi Judices. Temere enim & falſo ſibi perſuadebant, eam eſſe aquæ naturam, ut ſagas minime ferre poſſet, idque vel ideo, quod talem inſitam Diaboli, qui totum ſagarum corpus occuparet, fingerent levitatem, qui eas ſuper aquas retinere valeret; vel etiam, quod ſinu ſuo detrectaret aqua recipere eos, qui fidem in aqua per baptiſmum datam ſemel violaverint, quodq; hoc elementum in vindictam detegere ſædiſragos, ac ſupernatando diſſolutionem manifeſtare vellet. Alii, alias fingunt, fiſtasque multis defendere ſatagunt rationibus. Imo eo olim temeritatis rurfus alii progreſſi ſunt, ut affirmarent, ſummum Numen per miniſtros ſuos Angelos ſagas in aquis ſuſtentare, *conf. Struvii Diff. von der Waſſer, Probe der Heren/ per tot.* Mirum hinc nulli eſſe ſpero, quod evolvendo commenta, conſuſiones, diſcuſiones atque reſponſa Veterum Jurisconſultorum in materia de Sagis, eorumque proceſſu, inibi pro deciſiva ratione non ſani ingenii conſpiciat ratio-cinia, ſed deliria, non ſundata veræ prudentiæ principia, verum mera figmenta;

THE S. XXVII.

Ordinis ratio jam me manu-
ducit ad quartum vulgaris Pro-
bationis genus, scil. Crucis Ju-
dicium; At quale illud fuit?
ambigunt Ddres, ⁽⁶¹⁾ sed dico
geminum fuisse, unum fortis,
quod ex decisæ virgæ particu-
lis

figmenta, quibus, sicuti pueri astragalis, ludunt, nam harum face-
tiarum cum Coccejo, Bodino, Crusio, aliisque, amplissimum jam
syllabum consarcinare potest quilibet.

(61) *Torreblanca de Magia* L. 5. c. 23. n. 26. *Ferrandus* L. 2. *dis-*
quisit. Rel. qu. P. 1. c. 3. alique factam esse asserunt crucis exploratio-
nem, coniecto ipso crucis ligno in ignem, ut hoc flammæ vi consumto
tanquam reus damnaretur, è contra ligno illæso absolveretur. Alii
crucem quoddam armorum genus fuisse quidem probare intendunt,
sed frustra hariolatos esse, propugnat *Del-Rio Lib. 4. disquisit. Magic.*
Seft. 3. qu. 6. qui c. l. §. 2. mavult sub hoc judicio quoddam Probationis
per sortes genus intelligere, ubi manum ad crucem imponens, vel eam
amplectens, sese expurgabat quisquis. Tandem sunt, qui cum Spellman-
no arbitrantur crucis judicium à Tacito. cap. X. depingi, quando per duas
de virga quadam particulas, Tenos & Talos dictas, factum scribit; de
quo modo in not. seqq. In Patria mea Svecia festucas in formam crucis
connexas & fonti (audit Wexionio in *Descript. Sveciæ* L. 1. c. 4. fons
S. Sigurdi) in Paræcia *Swingarn* propè Upsaliam immixtas, submer-
gendo & supernatando fecisse judicium vitæ, sanitatis &c. non modo
pluribus illustrat *Joh. Schwede in Diss. Ups. de Sortibus*, cap. 2. §. 19.
seqq.

lis vaticinati fuerint majores,
 (62) & alterum, illud stare ad
 crucis signum, ubi, si quis
 per determinatum tempus vel
 etiam per 42 noctes perstitisset,
 Victor : si cecidisset, reus
 Victus

seqq. pag. 30. sed & alium judicia per crucem constituendi modum in
 terris Septentrionalibus usitatum commemorat *Lambecius in Not. ad*
Rembertum p. m. 135. ad p. 69.

(62) Geminum fuisse hoc judicium, ipsa *Leg. Frission. Tit. XVI. §. I.*
p. m. 496. verba clare & distincte loquuntur, quæ, cum ad rei illustratio-
 nem multum conferant, heic adscribere minimè pudet. Tunc, ait lex,
 ducendi sunt ad Basilicam & sortes super altare, vel si juxta Ecclesiam
 fieri non potuerit, super reliquias sanctorum: quæ sortes tales esse
 debent: Duo Tali de Virga præcisi, quos Tenos vocant, quorum unus
 signo crucis dignoscitur, alius purus dimittitur: & lana munda obvoluti
 super altare seu reliquias mittuntur, & Presbyter, si adfuerit, vel si Presby-
 ter deest, puer quilibet innocens unum de ipsis sortibus de altari tollere
 debet: & interim Deus exorandus, si illi septem, qui de homicidio jura-
 verunt, verum jurassent, evidenti signo ostendat. Si illum qui cruce
 signatus est sustulerit, tunc unusquisque illorum septem suam faciat sor-
 tem, i. e. tenum de virga, & signet suo signo, ut eum, tam ille quam
 cæteri, qui circumstant, cognoscere possint; & obvolvantur lana mun-
 da, & altari s. reliquiis imponantur. Et Presbyter si adfuerit, si vero non,
 ut superius, puer innocens, unumquemque eorum sigillatim de altari
 tollat, & ei qui suam sortem esse cognoverit rogat. Cujus sortem
 extremam esse contigerit, ille homicidii compositionem persolvere
 cogatur, cæteris, quorum sortes prius levatæ sunt, absolutis. Hæc
 prima hujus examinis species, & hinc sua hauserunt *Spellman. in Glossa-*
rio, Becman. in cit. disp. p. 40. Thomafius in Not. ad Lancellet. p. 1757.
alique pl. De altera specie vide dicta in not. seqq.

victus habebatur ⁽⁶³⁾ cujus Or-
dali praxin ne quidem igno-
ravit superstitiosa Septentrio-
nis antiquitas.

M

THES.

(63) Non semel vel bis antiquis LLgum in tabulis Scriptorumque monumentis contingit legere phrasin, ad stare ad crucem, exire ad crucem, expansis brachiis stare ad crucem, vel prosternere, cruce contendere, decertare & sic porro, *vid. LL. Longob. Lib. 2. Tit. 28. §. 3. p. m. 623. Tit. 55. §. 32. p. m. 62. Capitul. Caroli. M. L. 3. c. 46. p. 88. Lib. 4. Append. 2. §. 33. pag. 908.* Verum & hoc stare Veterum ad crucem, fuit duplex, unum Probationis gratia susceptum, alterum poenitentiae loco inunctum: neutrum rite invicem distinguunt Ddres. Ut graviorum criminum poenitentiam agentes ad crucem expansis manibus starent vel se proster- nerent, non modo ex iis, quae *Wildvogel in Tr. de Venerabili signo crucis Sched. 6. n. 15. & Du Cange in Glossario sub v. crux p. m. 1276.* habent, satis superque constat; verum nullus, qui non in monumentis Juris Ecclesiastici duorum primorum post natum Salvatorem Christum seculorum plane hospes est, ignorabit illud stare ante templi valvas, ubi primi Christiani contritionum signis puram cordis contritionem dare voluerunt declaratam, *vid. Strauch in Diss. de Ritib Veter. publ. panit. §. 18. seqq. & Knorre in Tr. de poenitentia Ecclesiastica per integr. cap. 6. p. 110.* Germinavit hinc, adhuc hodie in nonnullis locis usitatissimum illud stare in loco, sic dicto, peccatorum, de qua observan- tia secundum primitivae Ecclesiae disciplinam plurima possunt moneri, quae tamen brevitatis causa silentio dimittere decet. Id saltem cum Con- sult. jam inter coelites beato *Bodino*, semper mirum fuit visum, cur miserae stupratae (non enim de his mihi sermo est, formam quae venalem habent, & corpore quaestum faciunt, vel secundum glossam trecies centies millies admiserunt varios, etsi & de his certo modo maneat dubium) non modo meretricum nomine veniant, sed variis persecutionibus (ut loquat- ur *verbis Bodini in Diss. de abusu panitent. Eccles. Tb. 33. pag. 113.*)

tam Ecclesiasticis sub fucatæ pietatis nomine, quam secularibus avaro-
rum Judicium torqueantur. Misericordia potius ac ope dignæ sunt,
quum sæpius miro animi poenitentis cruciatu flagellentur, & de miseria
sua infinitis doleant suspiriis, quod forsan ob nimiam credulitatem, fallaci
matrimonii spe deceptæ, non tam libidinosi actus quam innocens &
naturale puerperium in lucem protulerint; ut adeo publicè Ecclesiastico
opprobrio haud subjiciendæ sint, quod plus quam inhumanum videtur
Bodino c. l. 1. Certe ex qua ratione in puncto sexti præcepti Ecclesiastica
pœna saltem retineatur & non in ceteris delictis promiscue omnibus, vix
percipio, idque eo minus, quo graviores mihi subesse videntur rationes,
potius in reliquis criminibus atrocioribus, quam in carnis delicto, vindi-
ctam hanc Ecclesiasticam svadentes *conf. cit. Diss. Bodini rh. 30. p. 95.*
rh. 33. p. 112. § 113. Imprimis si praxin primitivæ Ecclesiæ sequi
velimus, nullum notorium delictum ab hac pœna excludi deberet, sed
promiscuè omnibus tam personis quam causis censura ista dictanda esset
vid. Ill. Wildvogelii Diss. de eo quod justum est circa deprecationem
Ecclesiasticam cap. 3. rh. 2. pag. 13. Cum autem nostrum sit, illorum hoc
committere curæ, qui potestatem habent dare & datas corrigere leges,
relinquo praxin Ecclesiæ post natum Christum primæ poenitentialem,
unde hunc usque in diem frequentissimum illud vulgatum, *am Creutz*
stehen/pro adversi quid sustinere, ut & *Er ist zum Creutz gefrohen*/
h. e. perperam facta agnoscit & demisso deprecatur animo, *vid. Ill. Wild-*
vogelii Tr. de Venerabil. signo crucis Schedion 27. n. 15. in fin. pro-
pullulavit, & me ad crucis judicium converto. Hoc quatenus Probatio-
nis loco esse debet, recte asseritur, subeuntes examen re vera in pedes
stetisse, uti habet *Hieronymus dalla Corte* quando ait: E davanti ad
una croce gli fecero in piedi fermare, *cit. à Du Cange c. l. pag. m. 1275.*
An autem ad crucem stetisse, inde dicantur, quod expansis brachiis effor-
mata quodam modo crucis specie per certum temporis spatium substi-
terint, qualis poenitentiam agendi potissima species Monachorum fuit:
an vero, quod ante crucis formam morati sint, de eo quidem dubitant
nonnulli, me tamen, non minus rationes *Becmanni in cit. Diss. p. 41.*
quam ibi adductum exemplum, inculpato ante crucis symbolum fixos
permansisse, faciunt credere per *Capit. Carol. § Ludow. Impp. cap. 5.*
Tit. 125. pag. m. 946. Attamen non semper per XLII. noctes juxta
sententiam *Becmanni l. c.* sed alium certum, ac pro delicti gravitate à
Judice arbitraliter præscriptum terminum, huncque donec recitaretur
vel Evangelium vel Oratio Dominica, s. longius s. brevius, *vid. Dn*
Fresne

THE S. XXVIII.

Eucharistiæ perceptione ⁽⁶⁴⁾
 porro tripliciter antiquitus
 probabatur innocentia, præsti-
 to prius ad sancta Evangelia
 juris jurandi sacramento, non
 M 2 vero

Fresne c. d. sub v. Crux p. m. 1276. Qui interim ceciderat ad crucem, in hoc examine fiebat reus & divino victus iudicio: è contra innocens, erectus qui semper adstabat, *conf. Notitia de Cruce evindicata, inter formulas solennes Marculphi n. 172. ap. Lindenbroch. p. m. 1293.* Tandem & hoc iudicium *LL. Long. Lib. 2. Tit. 55. leg. 32. pag. 666. Capit. Caroli M. c. 1. Tit. 108. pag. 849. Constit. Neapol. L. 2. Tit. 31. pag. 777.* oblitteratum fuit, Plura habebis *ap. Ill. Thomas. in not. ad Lancellos. p. m. 1755.*

(64) Dixi, *perceptione*, ideo non tam ad eam respicio, quæ haud pridem facta est, quam potius in præsentī adhuc faciendam, nam quatenus hæc perceptio saltem præparatorius actus vulgaris purgationis est, catenus passim supra th. adduximus necessaria, ubi v. cum exorcismo in sanctificato pane & caseo conjuncta, pauca th. seqq. monebo. Per priorem scil. provocationem ad jam pridem perceptam Eucharistiam amoliebatur a se imputatum crimen Gualdricus Episcopus Laudunensis ap. *Guilbertum Monachum Flaviniacensem. Lib. 5. de vita sua s. Menediam cap. 8.* & postea seculo XII. Abbas B. Mariæ de Novigento, ita ajens: Communio sancta quam ex illo pridem altari suscepi, veniat mihi ad perniciem & S. Spiritus gladium invoco in animam meam, si hæc unquam verba Regi de vobis dixi. Rariora sunt hujus Probationis exempla, frequentiora v. ubi in præsentī quis ad docendam innocentiam percipit corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi atque hujus loci,

vero statim promiscue ab
omnibus, cum Clericis tan-
tum admodum familiaris ⁽⁶⁵⁾
Probatio fuerit, ob rationem
ali-

(65) *Ætas hujus purgationis prima ideo dubia est & incerta, quod longe ante, quam autoritate publica hunc probandi modum inter canonicos relatum, scimus, jam privatorum moribus illum obtinuisse, probabile sit.* Ab eo vero tempore, quo Monachis ad eluendam furti suspicionem, *in can. X. Concilii Wormat. de anno 868.* fuit præscriptus, inter canonicas purgationes est adoptatus, nam canonicum est, quod à canonibus & conciliis admittitur. Quamvis autem hæc purgatio duntaxat Monachis in casu suspicionis de furto præscripta sit, nihilominus eam, non modo ad cujusvis criminationis defensionem traxerunt Clerici, sed ipsi Pontifices hoc medio & usi sunt ipsimet, & aliis non Clericis mandarunt. Habemus in Spirensi Episcopo Sibico aliquod exemplum satis illustre, qui criminis adulterii insimulatus sese examinatione sacrificii purgavit, referente *Adam. Bremens. Lib. 3. c. 31. p. m. 41. edit. Fabricii. Lambert. Schaffnaburg de ann. 1050. p. ibi ap. Pistorium Tom. I. Albert. Stadens. ad ann. 1051. p. m. 234. ap. Bæclerum in Vol. Rer. Germ. edit. Kulpisii.* Aliud exemplum de Symacho refert *Matth. Westmonasteriens. p. 95.* De Ruperto Abbate in Limburg, qui sacram communionem in veritatis experimentum sumpsit, tremendam adjurationis formulam legimus *in Chronic. Hirsaugiens. Trithemii de ann. 1128. p. 118. edit. Frf. ex Biblioth. Freheri.* Abrahamus Frisingensis Episcopus, ob illicitos amores in Julittam, viduam Henrici Bavarix Ducis, hoc modo probatam reddere voluit suam innocentiam, teste *Ditmaro in Chron. Lib. 2. pag. 340. edit. Leibnitz. Tom. 1. Rer. Brunsw.,* nec non ob veneficii crimen Gyrfridus Levita & Monachus Flaviniacensis, prouti tradunt *Benedictin. annales Tom. 3. p. 193. & Sirmond. ad ann. 894. in Concil. Gallia.* Notabilia præterea sunt, quæ de Henrico IV. & Gregorio VII, s. Hildebrando Pontifice commemorat *Lambertus Schaffnaburg*

aliquam satis impiam ⁽⁶⁶⁾ & in-
nem, donec tandem postero-
M 3 ribus

naburg ad ann. 1077. p. m. 249. & 250. ubi Papa partem alteram do-
minici corporis accipiens comedit, alteram vero inter verborum terribi-
lium solennia Henrico IV. ad manducationem porrexit. conf. Schaffnab.
e. l. ap. Pistorium T. I. Tremendi itidem carminis lex est, ceu loquitur
Lindenbroch. in Glossar. sub v. iudicium Aqua p. m. 1418. quam pro-
posuit Lothario Imperatori Adrianus P. R. qui ad hoc Eucharistiæ exa-
men Lotharium Imperatorem propter concubinam Romam se excusa-
tum venientem non modo invitavit, sed & sacratum corpus porrexit ipse-
met, vid. Sigebertus Gemblacens. ad ann. Christ. 870. ap. Pistor.
Vol. I. p. 567. & seq. nec non prolixius Chron. Reichenbergens. ad ann.
1370. Reginonis Chron. ad ann. 869. Lib. 2. pag. 50. ap. Pistorium
Vol. I. Fusius hac in re esse, digestis multorum exemplorum plaustris,
etiam ideo jam lubens supersedeo, quod paucos ante annos de modo
probandi innocentiam per Eucharistiam scitu necessaria pererudite con-
gessit Pl. Rev. Abbas Joh. Andr. Schmidius in Diss. Helmst. Ich will
das Abendmahl drauf nehmen per tot.

(66) Hanc suppeditat Concilium Triburiense c. 21. in verbis seqq.
„ Laicus per iuramentum, si necesse sit, se expurget; Presbyter vero
„ vice iuramenti per sanctam consecrationem interrogetur, quia sacerdo-
„ tes ex levi causa jurare non debent, ne manus, per quam corpus & san-
„ guis Christi conficitur, (Execrabile dogma! cujus fundamentum,
Clericum posse creare Deum s. ex pane facere Christum) polluat iura-
mento. Clarius adhuc hujus Concilii Triburiensis decretum explicant
apud Hincmarum Tom. II. Opusc. cap. 15. congregati Episcopi, manus
enim, dicentes, chrismate sacro peruncta, quæ de pane & vino, aqua mix-
to, per orationem & crucis signum conficit corporis & sanguinis Christi
sacramentum, abominabile est, quicquid ante ordinationem, ut post
ordinationem Episcopatus, seculare tangat ullo modo sacramentum.
Et lingua Episcopi, quæ facta est per Dei gratiam clavis coeli, nefarium
est, ut sicut secularis quilibet, *super sacra juret*, in nomine Domini &
sanctorum invocatione, *conf. Thomasi (de) Bibliotheque Tom. I. P. 10.*
pag.

ribus seculis indultum fuerit,
etiam hac lege valide obstrin-
gere seculares.

THE S. XXIX.

Tandem ad ultimam Proba- tionis speciem per Caseum & Panem

pag. 902. Ipsam hujus judicii moralitatem quod attinet, eam quidem defendere satagit *del Rio Lib. 4. Disquis. Magic. cap. 4. quest. 3.* hac potissimum innixus ratione, quod nemo salutis æternæ credatur esse immemor, *arg. l. 6. Cod. ad L. Jul. repet. ibique Gothofr. Menoch. L. 5. præsumpt. 5.* quodque tota die ad Sacram Synaxin multi admittantur indigni, adeoque etiam licite in veritatis experimentum sumi posse. Verum cum institutæ à Salvatore Cœnæ Dominicæ finis, tam ad Christum quam ipsos communicantes & proximum plane, alius sit & diversus, pluribus docente *Schmidio in cit. Diss. §. 17. p. 20.* magisque ad profanationem quam exculpationem vergat inculpati, nec statim extraordinarie revelet omnia, sed quædam suo judicio reservet summus Jehova, per *can. 7. in pr. c. 6. quest. 1. conf. Wildvog. Diss. de Deo Commissis passim,* hinc merito tanquam damnabilem levitatem è Christiano orbe proscribit *can. 23. & 26. caus. 1. qu. 7,* abominosum Eucharistiæ examen. Idem etiam de vulgatissimo hodierna die dicterio, inque labris omnium versatissimo: *Ich will das Abendmahl darauf nehmen/* dicendum venit, quod damnabilis quædam levitas sit, nullique sine vindicta permittenda, *conf. Dedekennis Consil. Vol. 1. P. 2. L. 3. sect. 6. n. 17. junct. n. 22,* Dunte de Casib. Conscient. *cap. 15. sect. 2. qu. 13. Balduin. Cas. Consc. L. 4. c. 9. caus. 3. Schilter. in Inst. Jur. Canon. L. 2. Tit. 3. §. 12. p. m. 273. Beyer de sigillo Confession. Sect. 2. cap. 4. §. 31. Lyncker in Diss. de Sacra Cœna Cap. 6. §. 2. p. 91. seqq. alisque pl.*

Panem pervenio, alio nomine Corfned ⁽⁶⁷⁾ buccella, offa judi- ciaria,

(67) Vocem Corfned derivat *Lambard in Archaenom. Angl.* à Corf. f. COPY, quod Saxonibus execratum sonat, teste *du Cange in Glossar. p. m. 1234.* *Corf ned*, vel *neod* i. e. necessitate inductum, nam & nostris populis adhuc hodie *noed* est necessitas, & *noedwerja*/justa necessitatis summæ defensio, unde *neobrad*/coactus panis; vel secundum alios deducitur ab eadem voce *Cors* & *schneed* vel *schnid*, *schneiden*/scindere, quasi denotet scissum bolum, frustum &c. Mea est sententia derivari posse à *Cors* quod Svecis crux est, auditque adhuc hodie, & *Ynetz* vel *pnid*/offa, bolus, ac significare buccellam panis, aliquot precibus consignatam, aliis Corfned dictam, quod crucis signata fuerit symbolo, teste *du Cange saepe c. l. p. m. 1235.* Solebant enim majores panem hordeaceum cum caseo, quem, ob adjurationis formulam à *Lindenbrochio in Cod. LL. Antiqu. p. 1307.* & *du Fresne c. l. p. 1235.* recitatam, vocabant execratum, in objecti criminis purgationem reo, signatum prius crucis signo, ad gustandum offerre, firmiter persuasi, hac ratione dedicatum panem nullo modo mali conscium deglutire posse. Imprimis v. Clerici hoc judicio maluerunt à se amoveri objecta scelera, eaque ratione, suam documentare innocentiam per *LL. Cantuarii Regis cap. 6. ap. Brompton.* ubi hæc leguntur: „ Si quis altari ministrantium accusetur, & amicus destitutus sit, cum sacramentales non habeat, vadat ad judicium, „ quod Anglice dicitur Corfned, & fiat sicut Deus velit. Patescit etiam ex adductis *LLgum* verbis, tunc demum hac Probatione innocentiam suam demonstrare licuisse, ubi quis nullos haberet sacramentales, quod validum argumentum præbet, qua ætate primum occceptare cœpit præsens per Corfned purgatio. Ab eo vero tempore, quo tanquam remedium docendi innocentiam receptum fuit, non solum in delictorum exculpationem, sed etiam in eorum investigationem, retentum voluerunt hoc examen Veteres, sicuti exempla *ap. Lindenbroch. in Glossar. sub v. judicium Aqua pag. 1418.* id satis commonstrant, legesque Æthelredi approbant *ap. Becmann. in Diss. de Judiciis Dei cap. 5. rh. ult.* Recte hinc judicat *Linckius in Diss. de panibus Civilibus memb. 3. n. 28. p. 50.* intel-

ciaria, casibroodium &c. dicta,
estque certis quibusdam super-
stitiosis sententiis ac ritibus
consecratus panis, ⁽⁶⁸⁾ quem
mali

intellectam voluisse hanc divinationis aut explorationis speciem, *Concil.
Antisiodorens. c. 4.* quando ibidem sortes de pane & ligno vetantur.

(68) Afferit quidem du Fresne sæpè alleg. loc. se ignorare, quare in hoc judicio potius hordeaceus, quam alius panis fuerit adhibitus, mirum-
que forsan videbitur etiam aliis harum rerum imperitis. Verum jam
sua ætate nobis hanc subministravit rationem Molinæus, quod ejus po-
lenta lentior sit, prætereaque materia adversus manducationem contu-
macior, *conf. Thomaf. in Not. ad Lancelot, p. m. 1742.* Etenim hæc,
ut verbis utar *Becmanns in cit. Diss. th. ult. cap. 6. p. 32.* est conscientia
tremoris & animi anxii vis, ut cibi meatum arctet, ac fauces sic obsideat,
ut ægre admittant caseum pinguem, lentum, ac viscosum, panemque ca-
lidum, cujus materia tenax & non friabilis. Proinde etiam conjuratio-
nis preces, tales erant: Fac eum Domine in visceribus angustari, ejusque
guttur conclude, ut panem vel caseum istum in tuo nomine sanctificatum
devorare non possit hic, qui injuste juravit, ac negavit illud furtum, vel
homicidium, aut adulterium; s. maleficium, quod quærebatur, *conf. For-
mula solennes Exorcismi ap. Lindenbroch. p. 1308.* Quid de morali-
tate hujus judicii sentiendum, brevissimis verbis nervose satis exprimit
Coccejus in Diss. de Fallacibus criminum indicis p. 36, quando ait:
Quis non poterit manibus pedibusque calcare absurditatem: caseum de-
glutire potest, ergo innocens: non potest, ergo fur est, cum homines es-
se constat, qui adeo à casei esu natura sua abhorrent, ut nec odorem ferre
possint. Nihilominus ejusdem vestigia in quorundam Mechanicorum
collegiis deprehendere licet, cum ad salem & panem res suas adjurant.
Panes, qui in poenam capitis erogantur, dicuntur panes doloris, sortes,
duri, &c. de quibus prolixè egit *Linck, in Diss. Altd. de panibus civili-*
bus

mali conscium hac solennitate
 dedicatum non posse deglutire,
 penitus persuasum sibi habebat
 nimis credula antiquitas. Opti-
 mē hanc sese purgandi ratio-
 nem exprimit, Gallorum haud
 infrequens loquendi formula :
Que ce morceau de pain m'etran-
gle, si ce que je dis, n'est vray.

THE S. XXX.

Tanquam cognata forsan &
 huc possunt referri 1mo) Proba-
 tiones per Sacramentales, quo-
 rum numerus pro causarum ac
 locorum varietate (69) mox am-
 N plior

*bus membr. 3. n. 30. seqq. p. 50. Gärtner in Diss. Altd. vom Prie-
 sterl. Gehorsam/ mit und ohne Wasser und Brodt zu speisen/
 Cap. 3. per totum p. 28. seqq. huc vero non pertinent.*

(69) Quæ de hac materia dici possunt, cum jam pridem explosa sint
 scriptoribus minusque digna Christiano homine, ideo plura addere vel
 fari

plior mox exiguior fuit; vel 2do)
 minus solennes per cruentatio-
 nem cadaverum, s. stillicidium
 sanguinis ex vulnere ab inimico
 inflicto, præsentē percussore;
 (70) 3^{tio}) per provocationem ad
 (71) Val-

fari, neutiquam è re esse, opinor, remissis qui plura scire gestiunt, *ad Stiernhoeck, in Jur. Sueon. Vetust. Lundium in Diss. de LL. Veter. Hyperbor. cap. 6. §. 4. p. 68. seq. Id. in Diss. de modo in Judiciis per Suisoniā procedendi cap. 2. §. 3. p. 20. Et in Diss. Solennes Rei Jure Judicioque convincendi mod. c. 2. §. 11. p. 22. seqq.*

(70) Jus cruentationis s. feretri, item sandapilæ Germ. das Baar-
 Recht/ ex antiquissima Germanorum consuetudine in probando homici-
 dii delicto usu penè universalī vix elapsis seculis receptum fuisse, testatur
Schottel. de Singul. quib. Et antiqu. Germ. Jur. c. 3. n. 4. conf. Joh. Herlini Diss. Ups. de Justitia Et Jure Sueonum cap. ult. §. 9. p. 90.
 Pro medio enim explorandi occisorem fuit habitum firmissimo ac indu-
 bitato, ut suspectum ad cadaver adducerent, & si statim ex cruentatione
 non haberetur suspectus, occisi pollicem una cum musculosa ejus parte
 propinquā manus abscinderent, servarentque ad 10 & 15 vel plures dies,
 quo, si quis interim de homicidio suspectus in carcerem conjiceretur, pol-
 licem, quem in eodem cubiculo, ubi custodiebatur inculpatus asservari
 curabant, cruentatione observata, daret sufficiens ad torturam argumen-
 tum, factive luculentissimum, uti credebatur olim, indicium. *vid. Zachia*
Quæst. Medic. Legal. L. 5. T. 2. qu. 8. n. 8. Et Homburg in Diss. vom
Finger Recht C. 2. §. 12. p. 34. Cum autem hæc cruentatio ex causis
 mere naturalibus, vel non præsentē occisore, confitentibus ipsis hujus
 miraculi Architectis proveniat, proinde recte statuunt nonnulli ad tortu-
 ram, quæ sua natura è foris Christianorum proscribenda, teste *Thoma-*
sio in pecul. Diss. neutiquam sufficere unicum cruentationis indicium, ita
 pronun-

(71) Vallum Josaphat, ut & non-
nulla alia, quæ aliqualem Proba-
tionis speciem habere possunt
habentque, brevitatis tamen stu-
dio

pronunciantibus Scabinis Jenens. in causa H. K. 811 S. contra consorten anno 1663. *vid. Struv. in Diss. de Indiciis, de C. 3. Ind. 2. §. 1. & Lipsiensibus, referente Carpzov. Pr. Crim. P. 3, quæ. 122. n. 35.* Causam hujus effluxus volunt alii esse Sympathiam, alii Antipathiam, alii ex animæ reliquiis & oberrantibus defunctorum animis deducunt, vel ex spiritu inimicitiae, & nescio quas, sibi non in hac causa fingunt larvas, Medicis ad discutiendum relinquendas. Multa in hac materia congeffit *Besoldus sub v. Baar: Recht in Thesaur. Pract. p. m. 72. seqq.* quæ exscripsit *Keyser in Prax. Crim. P. 1. c. 4. §. 24.* addito tamen §. 25. in quo, *wie das Baar: Recht zu halten sey*/ plurimis explicat. Processum hujus judicii, uti cum in Syecia observarunt priora secula, describunt copiosius *LL. Gothland c. 37. Et. L.* Impietatem ejus ac vanitatem, cum jam quasi ad oculum demonstraverint plurimi Viri Eruditi, suppleant coetera, quæ adhuc adduci possunt, *Müller in Diss. Jenens. vom Baar: Recht/ Hundeshagen in Diss. de stillicidio sanguinis in hominis violenter occisi cadavere*, quæ jam exstant apud *Valentini in Corp. Medic. Legal. pag. seqq. & Pfautz, in Diss. de fluxu sanguinis è corpore occiso ad præsentiam occisoris.*

(71) De appellatione ad Vallum Josaphat plurima prostant scripta, ideoque vix hoc loco attingenda, nisi eadem innocentiam suam manifestatam vellent omnibus & probatam reddere damnati. Moralitatem ejus examinant *Gerhard, Cortrejus, Herold*, aliique, qui hanc attingunt controversiam. Nec desisteo, me ne unicam quidem invenire potuisse sufficientem rationem quæ provocantibus in hoc passu patricinari possit. Et quæso, quo animo, quemque in finem ad summum Tribunal provocatur. Forſan ut provocatus malæ conscientiae stimulis tanquam à carnifice aliquo excrucietur, furiarumque ad instar ageretur ac sibi tandem

dio silentii peplo involvenda
sunt omnia.

T H E S. XXXI.

Haftenus dicta undique tam
veris quam supposititiis è singu-
larum Regionum monumentis
amplo numero corrasis exem-
plis largiter illustrare vetat, qua
me includi sentio, temporis ra-
tio, prætereaue quod Cleri
Pon-

tandem violentam mortem conciliaret; vel ut damnatus se probet inno-
centem, quod etiam scelestissimus quisquis, hac appellatione à rudiori
plebe impetraret, si ea, vel ulla saltem innocentiae specie, quæ firmis ni-
teretur principiis, posset conciliari. Cui itaque bono? verum manum
de tabula. Potius hoc misso adhuc notanda venit illa consuetudo, qua
Dei Iudicio injuriarum aliarumque causarum committitur vindicta, de
qua quid judicandum sit, optime explicat *Ill. Wildvogel in Diss. de Deo
Commissis was Gott befohlen wird*. Forsan etiam adhuc alia exem-
pla, ubi hoc illoque modo interdum detecta sit facti obscuri veritas, pro-
bataque vitæ & famæ integritas, in Veterum monumentis legi possunt,
qualia subministrat *Lindenbroch. in Glossario sub v. iudicium aque
p.m. 1 418. & sub v. Purgatio pag. 1462.* at hujus loci non sunt, quum
potius ad miracula & casus fortuitos, quam ordinarios inque foro rece-
ptos probandi modos mereantur referri, ideo hæc, tanquam aliena, missa
facta, pro nunc dicendorum rivulos claudimus, heicque adnotationum
facimus finem.

Pontificii largæ fingendi licentia debeant originem plurima, sapiantque fabulam merè anilem, nec in præfenti pium *III. Thomasi desiderium in Not. ad Inst. Fur. Canon. Lancellotti not. 43. p. 1751.* quoad omnia puncta adimplere liceat.

T H E S. XXXII.

Hæc sunt, quæ in compendio de Probationibus Veterum per Ordalia s. Judicia Dei pro temporis, loci, expensarum, studiorum ac propositæ materiæ ratione, hac occasione proferre volui, quæque forsan ab alio quodam, me haud diffitente, potuif-

tuissent meliori verborum ele-
 gantia, majori exemplorum ac
 circumstantiarum apparatu, mul-
 toque ornatu, lectura & sic por-
 ro, exponi; verum cum hæc ta-
 lia non omnibus arrideant, im-
 primis v. legulejis minus ad pa-
 latum sint, in eorum gratiam in
 hac materia diffluere nolui; po-
 tius in quibus properante Ty-
 pographo, meque partim ab-
 sente partim aliis obrutum ne-
 gotiis erratum, Tuo imprimis
 candori L. H. corrigendum co-
 mittens, securus Responso *ſCti*
Scævola in l. 54. ff. de Manumiss.
Testam. scil. nihil obesse, quod
 in

in syllaba aut, juxta c. II. *X de Fide Instr.* in litera erratum sit, Typographorū erroribus, Auctori minime, imputandis per *L. si librarius 92. ff. de R. libique Gothofr. in lit. a* pro nunc hicce terminalia funto.

F I N I S.

C O R O L L A R I A.

I.

Per antiquas fabulas in §. 3. procem. Instit. Justinianum indicasse excerpta illa Gothorum & Aniani jussu Alarici Gothorum Regis in suorum temporum usum confecta, prouti novissimè hanc conjecturam substituit Celeber. ap. Regiomont. Professor Philipp. Richard. Schröder in Tr. Origines præcip. Jur. Civil. Mater. p. 18. in præsens negare licebit.

II. Donationis revocationem, de qua loquitur l. 1. unquam §. C. de Revocat. donat. ad solum Patronum restrictam esse, defendam.

III. Minime gentium absolum est, prius capite aliquem damnare vel suspendere, dein vero quarere, num liceat?

IV. Principium Juris Naturalis Cocceji pro adequato & evidenti haberi nequit.

V. Testamenta non sunt Juris Nat. proinde eorum licentiam ad locupletandum ararium restringere potest Princeps.

VI. Distinctio inter Regna patrimonialia & non patrimonialia in non nullorum tantum Dd. opinione fundamentum habet.

VII. Dignio-

VII. *Digniores plus probare quam humiliores, ditiores quam pauperes, Doctorem quam non Doctorem, Masculum quam Foeminam, Virginem quam Viduam, contra rationem est.*

VIII. *Stigmata in facie non esse scribenda, haud sine ratione asseritur.*

IX. *Quia utoritate l. quæritur 10. ff. de statu hom. l. repetundarum 15. §.*

Hermaphro π. de Test. Hermaphroditis (ubi non inter non entia numerandi sunt) indistincte matrimonii ineundi licentiam concedunt, ea duntaxat lege, ut membri proëdriam probent, abjurentque minus validi usum, conditionem aut impream aut impossibilem adjiciunt.

X. *Juramenta assecurationis male hodiernorum seculorum praxi ab officialibus exiguntur, quippe quum facta stipulata manu promissione aequè valide ad fidem servandam obligentur, cujus rei exemplum suppeditat Historia in officiales Comitis cujusdam de Hohenloe, prout fusius P. 2. Sect. 4. Th. 3. n. 7. hujus libaminis declarabo.*

XI. *Secularisata bona ad sic dictas pias causas destinare non semper pium, imo interdum impium est, nam & in piis causis multa passim obvia sunt maxime impia, teste Rechenberg, in Diss. Wittenb. de eo quod in piis causis impium.*

XII. *Sententia Dantiscani Jcti & Historici Willenbergii de Polygamia contra Theologum Weidmannum potest defendi.*

XIII. *Medicis privatam sive domesticam medicamentorum distributionem non modo concedendam, ast potius injungendam esse, cum Medico Lipsiensi Bohnio & famigeratiss. Stahlis aliisque contendo.*

XIV. *Ubi fossilia terræ monumenta, tale præbent argumentum, ut inde origo cujusdam populi ad diluvii universalis tempora valide poni referri que possit, sic volente Joh. Guilhel. Bajero Theolog. Altdorff, in Diss. Fossilia diluvii universalis monumenta pag. 5. non habent exteri, cur erroris & impudentiæ accusent aut Rudbeckium, aut Bangium, aut Lundium, aliosque qui Atlanticum orbem (i. e. Septentrionem) non tantum omnium primo fuisse usui humano accommodatum, sed & incolæ primum recepisse affirmant.*

Toullieu, Petrus de

Theses inaug. speciminis iuris civ. tripartiti de probationibus P. I

Groninga 1724

4 Diss. 96#Beibd.5

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10640975-4

VD18 15106306-006